

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
TARPTAUTINĖS PREKYBOS IR MUITŲ KATEDRA

JULIJA SKADORVA

IMPORTUOJAMŲ PREKIŲ KILMĖS KONTROLĖ
LIETUVOS RESPUBLIKOS MUITINĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
doc. dr. J. Radžiukynas

VILNIUS, 2012

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
TARPTAUTINĖS PREKYBOS IR MUITŲ KATEDRA

IMPORTUOJAMŲ PREKIŲ KILMĖS KONTROLĖ
LIETUVOS RESPUBLIKOS MUITINĖJE

**Teisės ir muitinės bei mokesčių institucijų veiklos magistro baigiamasis
darbas**

Studijų programa 621M90017

Vadovas
doc. dr. J. Radžiukynas
2012 04

Recenzentas
doc. dr. J. J. Gurevičienė
2012 04

Atliko
TMMmis 0-01 gr. stud.
J. Skadorva
2012 04

VILNIUS, 2012

TURINYS

ĮVADAS	7
1. IMPORTUOJAMŲ PREKIŲ KILMĖS NUSTATYMO IR KONTROLĖS TEISINIAI PAGRINDAI	10
1.1. Prekių kilmės apibūdinimas: jos samprata ir paskirtis	10
1.2. Prekių kilmės teisinio reglamentavimo sistema	24
1.3. Importuojamų prekių kilmės kontrolė ir administravimas	26
2. ES IMPORTUOJAMŲ PREKIŲ KILMĖS KONTROLĖS ANALIZĖ	35
2.1. Prekių importo ir eksporto pagal kilmės šalį statistinė analizė	35
2.2. Kilmės kontrolės Lietuvos Respublikos muitinėje analizė	40
2.3. Papildomai apskaičiuotų mokesčių nepasitvirtinus prekių kilmei analizė	44
3. PREFERENCINIŲ SUTARČIŲ TOLIMESNĖS PLĖTROS PERSPEKTYVOS IR TOBULINIMO KRYPTYS	46
3.1. Preferencinių prekybos susitarimų perspektyvos	46
3.2. Palankesnių kilmės taisyklių sudarymas tarptautinėje prekyboje	55
3.3. Kilmės kontrolės tobulinimas remiantis rizikos veiksniais	60
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	65
LITERATŪRA	68
ANOTACIJA	73
ANNOTATION	74
SANTRAUKA	75
SUMMARY	77
PRIEDAI	79

PRIEDAI

1 priedas. Operacijos, laikomos nepakankamu produktų apdorojimu ar perdirbimu kilmės statusui įgyti (minimalios operacijos).....	79
2 priedas. Šalys ir teritorijos, kurioms gali būti taikoma Europos Bendrijos Bendroji preferencijų sistema (BPS)	80
3 priedas. Šalys ir regionai, su kuriais Europos Sąjungoje dar vyksta derybos dėl laisvosios prekybos sutarčių sudarymo	83
4 priedas. Judėjimo sertifikatas EUR.1	84
5 priedas. Judėjimo sertifikatas EUR-MED	86
6 priedas. Judėjimo sertifikatas A.TR	87
7 priedas. A formos kilmės sertifikatas.....	88
8 priedas. Išduotų prekių kilmės dokumentų pasiskirstymas pagal tipus 2006-2011 m.....	89
9 priedas. Europos Bendrijos preferencinės kilmės įrodymo reikalavimai.....	90
10 priedas. Padėtis, susijusi su ES LPS ir jiems tenkanti ES prekybos dalis (%).....	92

LENTELĖS

1 Lentelė. Kilmės taisyklių sąrašas.....	21
2 Lentelė. Dešimt didžiausių ES 27 tarptautinės prekybos partnerių 2010 m.....	36
3 Lentelė. Kilmės dokumentų tikrinimas 2007 – 2011 m	42
4 Lentelė. Užsienio valstybių muitinių neigiamų atsakymų pateikimas 2007 – 2011 m	43

PAVEIKSLAI

1 pav. ES prekybos preferencijų piramidė.....	12
2 pav. ES preferencinės ir nepreferencinės prekybos apimtys 2001 m.....	16
3 pav. Lietuvos prekybos masto su ELPA šalimis pokyčiai 2004 – 2011 m	20
4 pav. Prekių kilmės dokumentų išdavimas 2006 – 2011 m	29
5 pav. Lietuvos prekybos su Šveicarija apimčių pokytis 2004 – 2011 m	37
6 pav. Lietuvos prekybos su Kroatija apimčių pokytis 2004 – 2011 m	38
7 pav. Lietuvos prekybos su Maroku apimčių pokytis 2004 – 2011 m	39
8 pav. Lietuvos eksportas ir importas 2004 – 2010 m.....	40
9 pav. 2011 m. išsiųstų tikrinti kilmės dokumentų pasiskirstymas pagal šalis.....	42
10 pav. Papildomai apskaičiuota mokesčių (Lt) 2007 – 2011 m.....	45
11 pav. ES prekyba su Pietų Korėja 2006 – 2010 m.....	48
12 pav. Pietų Korėjos prekyba su ES 2006 – 2010 m.....	48
13 pav. Rizikos valdymo schema teritorinėse muitinėse.....	63

IVADAS

Sparčiai vystantis mokslinėms ir techninėms galimybėms, ir plečiantis verslo struktūroms, didėja ir tarptautinės prekybos apimtys. Kaip teigia D. Bernatonytė (2007), tarptautinė prekyba yra viena svarbiausių ir dinamiškiausių pasaulio ūkio globalizacijos veiksnių. Tam, kad pasiekti ekonominio augimo, šalis turi dalyvauti tarptautinėje prekyboje. Eksportuodama produkciją, kiekviena šalis patiria naudą, o importuodama prekes, kiekviena šalis stengiasi gauti vidaus sąnaudų ekonomiją, atsisakydama tam tikrų prekių gamybos šalyje, kadangi importuojamų prekių kainos yra mažesnės už gamybos kaštus joms pagaminti šalies viduje (Bernatonytė, 2007). Visi šie faktoriai verčia valstybes bendradarbiauti tarpusavyje. Viena tokių bendradarbiavimo formų yra tarptautiniai ekonominiai santykiai, kurie užsimezga plečiantis tarptautinei prekybai ir tarptautiniam verslui. Tai reiškia, kad vis daugiau prekių gabenama per valstybių ir teritorijų sienas. Anot S. Sarapinienės ir J. Š. Avižienio (2008), muitinė dalyvauja tarptautinės prekybos ir verslo reguliavimo ir kontrolės veikloje įformindama muitinės procedūras ir kitus muitinės sankcionuotus veiksmus į atitinkamą muitų teritoriją įvežamoms ir iš jos išvežamoms prekėms.

Po įstojimo į Europos Sąjungą 2004-aisiais metais, Lietuvos užsienio prekybos režimas pasikeitė. Jei iki to laiko Lietuva buvo pasirašiusi ir taikė laisvosios prekybos sutartis ir lengvatinius prekybinius susitarimus, tai tapus didžiausio pasaulyje regioninio darinio nare, jai teko pasitraukti iš visų laisvosios prekybos sutarčių¹, sudarytų su trečiosiomis šalimis, tai yra anksčiau taikyti prekybiniai susitarimai ir sutartys neteko juridinės galios pagal Lietuvos Respublikos priimtą įstatymą Nr. IX-1792. Bet tuo pačiu metu Lietuva prisijungė prie ES susitarimų ir konvencijų, kas suteikė jai naujas teises ir įsipareigojimus. Tai reiškia, kad įstojus į ES, Lietuvai teko įgyvendinti ES bendrosios prekybos politikos tikslus – perimti Europos Sąjungos sutartinius santykius su trečiosiomis šalimis ir taikyti preferencinį režimą prekiaujant su trečiosiomis šalimis, su kuriomis ES sudariusi preferencines prekybos sutartis.

Toks preferencijų taikymas tarptautinėje prekyboje ne tik teigiamą poveikį – prekiaujant su išimtinių prekybos legvatų turinčiomis šalimis, leidžiama taikyti sumažintą arba nulinį importo muitų tarifą, bet ir neigiamą – kai gali būti piktnaudžiaujama suteiktu statusu, norint apeiti prekėms taikomus muitų tarifus. Todėl ypatingą svarbą įgyja prekių kilmės taisyklių taikymas ir atitinkama importuojamų prekių kilmės kontrolė, nes prekių kilmės teikiamos tarifinės lengvatos

---

¹Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų

yra tiesiogiai susijusios su ES prekybos politikos tikslais ir jų vykdymu: prekyba be diskriminavimo bei tarptautinės prekybos apribojimų ir muitų kliūčių panaikinimas.

Tyrimo problema. Tarptautinės prekybos, kaip tarptautiniu lygiu vykstančios veiklos, skirtos sukurtiems produktams realizuoti, mastas sparčiai auga. Šitame begaliniame prekių sraute prekių kilmė išlieka svarbi, kaip elementas, užtikrinantis numatytą lengvatų gavimą. Lengvatos prekyboje tarp šalių, su kuriomis sudaryti preferenciniai susitarimai, suteikiamos tik prekėms, turinčioms susitariančių šalių kilmės statusą. Dėl to, kad preferencinė prekyba ne visada vykdoma sąžiningai, būtina išanalizuoti ir išsiaiškinti ar Lietuvos Respublikos muitinė veiksmingai vykdo importuojamų prekių kilmės kontrolę? Ar mūsų valstybės muitinės vykdoma prekių kilmės kontrolė užtikrina visuomenės, rinkos, aplinkos ir finansinių interesų apsaugą bei saugumą? Ar LR muitinės vykdoma importuojamų prekių kilmės kontrolė prisideda prie palankių sąlygų teisėtam verslui sudarymo?

Šio tyrimo tikslas – išnagrinėti prekių kilmės nustatymo teisinius ir ekonominius aspektus, prekių kilmės kontrolės teisinio reglamentavimo sistemą ir praktinį kilmės kontrolės įgyvendinimą LR muitinėje.

Tyrimo objektas- importuojamų prekių kilmės kontrolė

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti prekių kilmės sampratą ir prekių kilmės nustatymo taisykles
2. Ištirti prekių kilmės teisinio reglamentavimo sistemą
3. Atlikti prekių kilmės taisyklių, nustatytų ES preferenciniuose susitarimuose, lyginamąją analizę
4. Atlikti importuojamų prekių kilmės kontrolės Lietuvos muitinėje analizę
5. Numatyti importuojamų prekių kilmės kontrolės teisinių ir organizacinių aspektų, taikomų LR muitinėje, tobulinimo kryptis

Tyrimo hipotezė – prekių kilmės klastojimų atveju, importuojant prekes, dažnai pasitaiko, todėl kontrolės vykdymas yra būtinas.

Teoriniai tyrimo metodai: Sisteminė analizė – ištirti prekių kilmės nustatymo ir kontrolės elementų tarpusavio sąveiką ir panaudojimo galimybes.

Lyginimo metodas – naudotas analizuojant ir lyginant teisės aktus, tarptautines sutartis, jose įtvirtintų prekių kilmės taisyklių taikymą ir reikšmę tarptautinėje prekyboje, prekių kilmės teisinio reglamentavimo principus.

Apibendrinimo metodas – pasitelktas naudotai medžiagai, gautiems empiriniams duomenims apibendrinti bei išvadoms suformuluoti.

Empiriniai tyrimo metodai: Dokumentų analizės metodas - naudotas analizuojant ES teisės aktus, LR teisės aktus, tarptautinės teisės dokumentus, tarptautines sutartis, taip pat Lietuvos užsienio prekybos statistinius duomenis ir Muitinės departamento Tarifų skyriaus pateiktus duomenis.

1. IMPORTUOJAMŲ PREKIŲ KILMĖS NUSTATYMO IR KONTROLĖS TEISINIAI PAGRINDAI

1.1. Prekių kilmės apibūdinimas: jos samprata ir paskirtis

Plečiantis tarptautiniam verslui ir didėjant tarptautinei prekybai, šalims tenka glaudžiau bendradarbiauti tarpusavyje, užmegzti naujus ekonominius santykius ir palaikyti jau esamus, dėl ko spartėja pasaulio ekonominis augimas. Svarbų vaidmenį pasaulio ekonomikoje turi Europos Sąjunga (ES), kaip didžiausias pasaulyje prekybos blokas, vienijantis 27 valstybes, kurio viduje panaikintos kliūtys laisvam prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimui (Navickas, 2008). Lietuva, tapusi ES nare 2004 m. gegužės 1 dieną, pasitraukė iš anksčiau sudarytų laisvosios prekybos sutarčių, sudarytų su trečiosiomis šalimis ir perėmė Europos Sąjungos sutartinius santykius su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis. Tai reiškia, kad Lietuva įgyvendina ES bendrą prekybos politiką, taiko vieningus su kitomis ES valstybėmis muitų tarifus ir prekybos instrumentus trečiųjų šalių atžvilgiu.

Bendra prekybos politika² – taisyklių rinkinys, reglamentuojantis Europos Bendrijos prekybos su trečiosiomis šalimis režimą. Tai viena iš keleto sričių, numatytų Romos sutartyje. Siekis įgyvendinti bendrąjį muitų tarifą ir bendrą prekybos politiką trečiųjų šalių atžvilgiu suformuluotas Romos sutarties 3 straipsnyje, o prekybos politikos principai ir jos vykdymo taisyklės išdėstyti 131 – 134 straipsniuose. Bendros politikos tikslai nurodyti 131 straipsnyje: „Tarpusavyje įkurdamos muitų sąjungą, valstybės narės siekia bendram labui prisidėti prie darnaus pasaulio prekybos plėtojimo, nuoseklaus tarptautinės prekybos apribojimų naikinimo ir muitų kliūčių mažinimo.“ Užsienio prekybai dažniausiai taikomame 133 straipsnyje numatyta, kad bendra prekybos politika grindžiama „vienodais principais, ypač keičiant muitų tarifų normas, sudarant muitų tarifų ir prekybos susitarimus, siekiant suvienodinti liberalizavimo priemones, eksporto politiką ir prekybos apsaugos priemones, taikytinas, pavyzdžiui, dempingo ar subsidijų atvejais“.

Bendra prekybos politika apėmė daugiau nei bendrojo muitų tarifo įgyvendinimą ir esminių kliūčių prekybai tarp valstybių narių pašalinimą, kas yra numatyta GATT (General Agreement on Tariffs and Trade – Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos) 24 straipsnyje,

---

² Vitkus, G. Europos Sąjungos enciklopedinis žinynas (2008, 32)

įteisinančiame regioninių ekonominių organizacijų kūrimą. Muitų sąjungos įdiegimas, o ES yra muitų sąjunga³, buvo vienas iš bendrosios rinkos elementų, ir tos rinkos įgyvendinimui bei prekių ir paslaugų judėjimo tarp valstybių narių kliūčių pašalinimui reikėjo plataus spektro bendros prekybos politikos priemonių. Pažymėtina, kad BPP priemonių pobūdis ir jų taikymo mastas priklauso nuo pokyčių valstybėse narėse ir daugiašalių derybų Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) raidos ir tarptautinės ekonominės bei politinės sistemos pokyčių. Bendra prekybos politika apima autonomiškas priemones (Europos Bendrijos vidaus teisės normas) ir konvencines priemones (dvišalius ir daugiašalius susitarimus su trečiosiomis šalimis). EB vidaus teisės normos skirstomos į bendrąjį muitų tarifą ir kitas priemones, pavyzdžiui eksporto, importo taisyklės, prekybos apsaugos priemonės. Bendrąjį muitų tarifą, vieną iš pagrindinių muitų sąjungos elementų, sudaro autonominiai ir konvenciniai (didžiausio palankumo statuso) muitai, ir taip muitų sąjungos teritorija apsaugoma nuo trečiųjų šalių prekių. Konvenciniai muitai nustatomi per GATT derybas ir buvo nuolat mažinami. Šiuo metu EB daugeliui pramonės prekių taiko advaliorinius muitus, skaičiuojamus procentais nuo prekės maitinės vertės. Konvencinės bendros prekybos politikos priemonės apima dvišalius ir daugiašalius prekybos susitarimus su trečiosiomis šalimis. EB tarifų ir prekybos sutarčių su trečiosiomis šalimis sudarymą reglamentuoja Romos sutarties 113 straipsnis. Dėl skirtingo suteiktų preferencijų dydžio tokios sutartys dar vadinamos preferencijų piramide – 1 pav. (Vitkus 2008, 33-34).

Lietuvai perėmus ES prekybos režimą, santykiai su trečiosiomis šalimis yra reguliuojami atsižvelgiant į ES bendros prekybos politikos priemones – prekybos liberalizavimą daugiašaliu mastu (naujas PPO derybų raundas), regioniniu (dvišalės ir regioninės preferencinės prekybos sutartys) ir vienašaliu pagrindu (ES bendrųjų preferencijų sistema).⁴ Tai reiškia, kad Lietuva, būdama ES nare, taiko tokius muitų tarifus ir kitokias prekybos reguliavimo priemones, kurios yra numatytos sutartyse su kitomis valstybėmis.

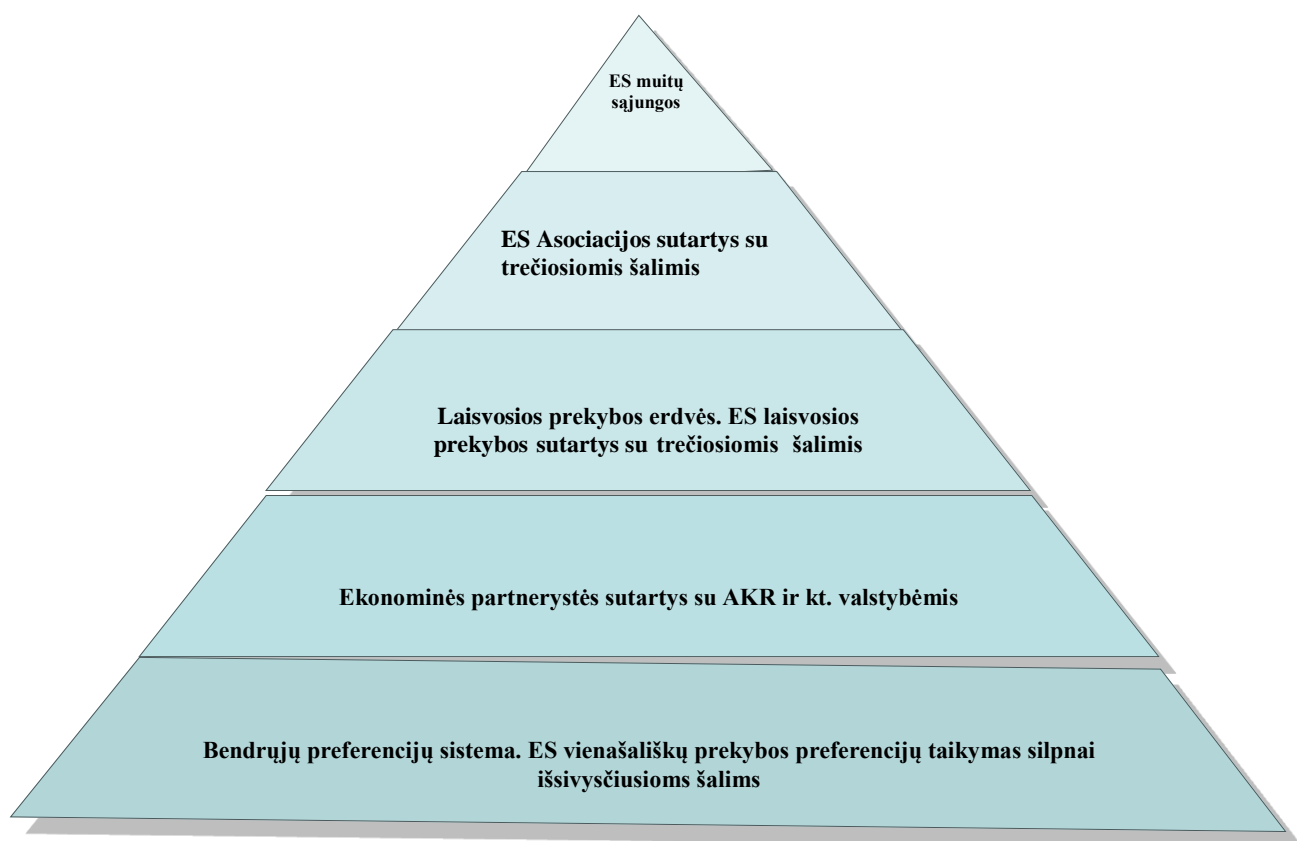
Galimybė pasinaudoti palankiomis prekybos sąlygomis iš dalies priklauso nuo importuojamų prekių kilmės. Tarptautinėje prekyboje kilmė traktuojama kaip „ekonominė“ prekių tautybė, kuri nustatoma remiantis prekių kilmės taisyklėmis (Radžiukynas ir kt., 2011, p. 73). Kilmės taisyklės – tai kriterijus pagal kurį nustatoma importuojamos prekės kilmės šalis. Kilmės taisyklių nereikia

---

³Muitų sąjunga – laisvosios prekybos erdvė tarp dviejų ir daugiau valstybių, taip pat bendrasis išorinis tarifas ir bendros prekybos politikos trečiųjų šalių atžvilgiu taisyklės. Muitų sąjungos narės panaikina tarpusavio prekybos apribojimus, o importuojamoms į muitų sąjungos teritoriją prekėms taikomi vienodi tarifai ir kvotos; vykdoma bendra užsienio prekybos politika, taikomos bendros muitų procedūros. Vitkus G. Europos Sąjungos enciklopedinis žinynas. Vilnius: Eugrimas, 2008

⁴ ES išoriniai ekonominiai santykiai. LR Užsienio reikalų ministerija <http://www.urm.lt/index.php?1475291832>

taikyti, kai prekės juda iš vienos ES valstybės narės į kitą, tačiau prekėms, patenkančioms į ES teritoriją iš trečiųjų šalių, būtina taikyti kilmės taisykles. Dažnai prekė būna pagaminta keliose valstybėse (tai gali būti ir ES valstybės, ir trečiosios šalys) ir sužinoti tokios prekės kilmę, t.y. kurioje šalyje ji pagaminta, nėra taip paprasta. O kilmės taisyklės, kaip tam tikras taisyklių rinkinys, padeda nustatyti kokioje šalyje prekė yra realiai pagaminta. Prekių kilmės taisyklių taikymas palengvina prekės kilmės nustatymą dėl to, kad prekės kilmės šalis gali būti tik viena.

1 pav. ES prekybos preferencijų piramidė

Šaltinis: Radžiukynas ir kt., 2011, p. 54

Kilmės taisyklių atsiradimas tarptautiniu mastu buvo nulemtas Daugiašalio derybų dėl prekybos Urugvajaus raundo metu, kai buvo pasirašyta Sutartis dėl kilmės taisyklių (angl.- Agreement on Rules of Origin), esanti neatskiriama Pasaulio Prekybos Organizacijos sistemos dalimi.⁵ Iki to laiko prekių kilmė galėjo būti interpretuojama pagal nacionalines teisės normas.

Nustatyti prekės kilmės šalį svarbu dėl keleto priežasčių, nusakančių kilmės paskirtį:

1. nustatyti ar importuojamoms prekėms nustatytas preferencinės prekybos režimas/ didžiausio palankumo statusas

⁵ Ribokas A., Vaitkevičius D. Prekybos režimo pokyčių, Lietuvai tapus ES nare, įtakos įvertinimas. http://www.euro.lt/documents/poveikio_tyrimai/2002/Prekybos_rezimo_pokyciai_ataskaita_lt.pdf

2. įgyvendinti prekybos politikos priemonės ir instrumentus (pvz., muitų tarifai, kiekybiniai apribojimai)
3. statistikos tikslams
4. nustatyti koks turi būti prekių ženklinimas ir žymėjimas etiketėmis
5. dėl valstybės viešųjų pirkimų (pvz., nustatyta pirmenybė įsigyti vietinus ar kitos šalies produktus)⁶

Sutartyje dėl kilmės taisyklių numatytos 2 prekių kilmės rūšys: preferencinė ir nepreferencinė. Anot D. Povilauskienės (2006, 138), preferencinės kilmės taisyklės yra susijusios su prekėmis, atgabentomis iš šalių ar jų grupių, su kuriomis ES yra sudariusi susitarimus dėl preferencinės prekybos, o prekėms iš kitų šalių ar jų grupių taikomos nepreferencinės kilmės taisyklės.

Nepreferencinė prekių kilmės taisyklės taikomos prekyboje tarp PPO šalių narių, kurioms nustatytas konvencinis maito tarifas ir netaikomi jokie lengvatiniai susitarimai (Radžiukynas ir kt., 2011, p. 73). Nepreferencinės kilmės taisyklės naudojamos įgyvendinant įvairias prekybos politikos priemones, tokias kaip antidempingo, prekybos draudimai ir apsaugos priemonės, kiekybiniai apribojimai, tarifinės kvotos, viešieji pirkimai, kilmės žymėjimas ir kitos priemonės. Vykdam Bendrąją žemės ūkio politiką nepreferencine kilme būna pagrįstos eksporto išmokos už žemės ūkio produktus.⁷ Nepreferencinę kilmę reglamentuoja BMK 22-26 ir BMKĮN 35-65 straipsniai.

Abi prekių kilmės rūšys, preferencinė ir nepreferencinė, turi tokį svarbų elementą kaip šalies kilmės statuso įgijimas. Nepreferencinės kilmės statusą prekės įgyja, kai atitinka du pagrindinius kriterijus:

- a) Jei prekė buvo pagaminta tik vienoje šalyje – prekės visiškai išgautos ar pagamintos toje šalyje tik iš išgautų produktų ar jų darinių (BMK 23 str.)
- b) Jei prekės gaminimo procese dalyvavo dvi ar daugiau šalių – prekė laikoma turinti tos šalies kilmę, kurioje buvo atliekamas baigiamasis, svarbus, ekonomiškai pagrįstas jos perdirbimo ar apdorojimo procesas tam tikslui įrengtoje įmonėje ar atliktas svarbus to produkto gamybos etapas. (BMK 24 str.)

Pagal BMKĮN 36-37 straipsnius baigiamasis perdirbimo ar apdorojimo procesas laikomas svarbiu, kai po jo gaunamas naujas gaminys, turintis tam tikrą jam būdingą sudėtį ar savybes

---

⁶ WTO: Technical Information on Rules of Origin. http://www.wto.org/english/tratop_e/roi_e/roi_info_e.htm

⁷ Prekių kilmė ir muitų sąjungos.

http://www.cust.lt/mport/failai/verslui/tarifinis_reguliavimas/prekiu_kilme/41_Prekiu_kilme_Kilme_ir_muitu_sajungos_2011_01_25.pdf

kurių neturėjo iki perdirbimo. BMKĮN 38 straipsnyje išvardyti procesai, kurie yra laikomi nepakankamu apdorojimu ar perdirbimu ir nesuteikia produktams kilmės statuso, nepriklausomai nuo to, ar dėl šių veiksmų keičiasi produktų KN pozicija (žr.1 priedą). Tokie procesai dar vadinami minimaliomis operacijomis, nes turi minimalų poveikį pagamintam produktui ir dėl to negali suteikti jam kilmės statuso.

Ar pakankamai apdorota arba perdirbta prekė, nustatoma specialiais metodais:

- Tarifo pozicijos pakeitimo metodu - gamybos procesas laikomas svarbiu ir pakankamu kilmės statusui įgyti, jeigu šalyje pagaminta prekė klasifikuojama kitoje Suderintos sistemos (SS) pozicijoje (pagal 4 ženklų skaitmeninį kodą) nei prekei gaminti naudotos prekių kilmės statuso neturinčios žaliavos, medžiagos arba sudedamosios dalys. Šiuo atveju prekė įgyja kilmę šalies, kurioje produktas buvo apdorojamas arba perdirbamas.
- Pridėtinės vertės metodu - kilmės statuso neturinti prekė apdorota arba perdirbta tinkamai, jeigu gamybos ar tolesnio perdirbimo procese sukurta pridėtinė vertė viršija 50 proc. pagamintos prekės gamyklinės kainos arba jeigu perdirbamų prekių kilmės statuso neturinčių žaliavų, medžiagų arba sudedamųjų dalių vertė sudaro ne daugiau kaip 50 proc. prekės gamyklinės kainos. Šiuo atveju prekė įgyja kilmę šalies, jeigu joje gamybos ar apdorojimo metu sukurta pridėtinė vertė sudaro daugiau kaip 50 proc. jos gamyklinės kainos.
- Gamybinio/techninio metodu - gamybos procesas laikomas svarbiu ir kilmės statuso neturinti prekė yra apdorota arba perdirbta pakankamai, jeigu šalyje atliktas prekei kilmę (teigiamas standartas) suteikiantis vienas ar keli specifiniai procesai ar operacijos (vakuuminis distiliavimas, ekstrakcija selektyviais tirpikliais, polimerizacija, ir pan.) arba jeigu nustatyti gamybos procesai ar operacijos, kuriomis prekė apdorojama arba perdirbama nepakankamai ir prekė kilmės neįgyja (neigiamas standartas).
- Metodų deriniu ⁸ – baigiamojo apdorojimo ar perdirbimo tinkamumas kilmei įgyti nustatomas minėtų metodų deriniu. Mineralinės trąšos įgys kilmę, jei jų gamybai naudojamos kitų šalių žaliavos, klasifikuojamos kitoje Suderintos sistemos pozicijoje ir kurių vertė neviršija 50 proc. pagamintų trąšų gamyklinės kainos.

Kai taisyklėse nurodyta, kad kilmės statusas suteikiamas, kai neturinčių kilmės statuso panaudotų medžiagų vertė neviršija prekių gamintojo kainos (ex-works kainos) nurodyto procentinio dydžio, ta dalis apskaičiuojama pagal BMKĮN 40 straipsnyje nurodytus būdus.

---

⁸ Radžiukynas ir kt., 2011, p. 76 - 77

Nelengvatinė kilmė pagrindžiama bendrosios formos kilmės sertifikatais (paprastai išduodami Pramonės, prekybos ir amatų rūmuose), tekstilės produktų ir žemės ūkio produktų kilmės sertifikatais.

Nors preferencinė prekių kilmė nustatoma taikant pagrindines nepreferencinės prekių kilmės nuostatas ir taisykles, tačiau skirtumas yra tas, kad preferencinės kilmės statuso įgijimo taisyklės yra išsamesnės ir griežtesnės. Pavyzdžiui, sugriežtinti reikalavimai laivams, jų kapitonomams ir jų komandoms – ne mažiau kaip 50 % šiose taisyklėse minimų laivų vertės turi priklausyti EB valstybių piliečiams ar bendrovėms, kurių pagrindinė buveinė vienoje iš ES valstybių, o kapitonas ir ne mažiau kaip 75 % laivo įgulos narių turi būti ES valstybių narių piliečiai (BMKĮN 68 str. 2 d). Be to, preferencinės kilmės statuso įgijimo taisyklėse numatytos specialios apdoravimo ir perdirbimo operacijos tom prekėms, kurios pagamintos tam tikroje šalyje ir turi ne tos šalies kilmės produktų; skiriasi ir panaudotų medžiagų procentinės dalys.

Preferencinės prekių kilmės taisyklės– tai lengvatinės taisyklės, kuriose atsižvelgiama į preferencines prekybos sąlygas, numatytas dvišalėse ir daugiašalėse prekybos sutartyse. Kilmės taisyklės patvirtinamos protokolais prie preferencinės prekybos sutarčių. Šiuose preferencinės kilmės taisyklėse nurodomos sąlygos, kuriomis remiantis tam tikroje šalyje pagaminta prekė įgyja tos šalies kilmę. Prekiaujant su šalimis, su kuriomis sudarytos preferencinės sutartys, preferencinė prekių kilmė leidžia taikyti sumažintą ar nulinį muitų tarifą. ES preferencinis prekybos režimas sudaro 25 proc. visos jos užsienio prekybos apimties (Radžiukynas ir kt., 2011, p. 52). Preferencinės prekių kilmės nustatymo būdus reglamentuoja BMK 27 ir BMKĮN 66 - 123 straipsniai, ES sudarytos preferencinės sutartys ir susitarimai. Pagrindinis skirtumas tarp preferencinės prekių kilmės ir nepreferencinės - yra sąlygos, kurias turi atitikti prekės, pagamintos šalyse ir turinčios ne tos šalies kilmės produktų⁹. Kaip apibrėžta BMKĮN 67 straipsnyje, jos bus laikomos turinčiomis tokios pagaminimo šalies kilmę tik jei neturintys tos šalies kilmės produktai “buvo pakankamai perdirbti ir apdoroti, kaip apibrėžta 69 straipsnyje”. ES preferencinius susitarimus galima suskirstyti į dvi grupes (Radžiukynas ir kt., 2011, p. 55):

- Dvišaliai preferenciniai susitarimai
- Vienašaliai preferenciniai susitarimai

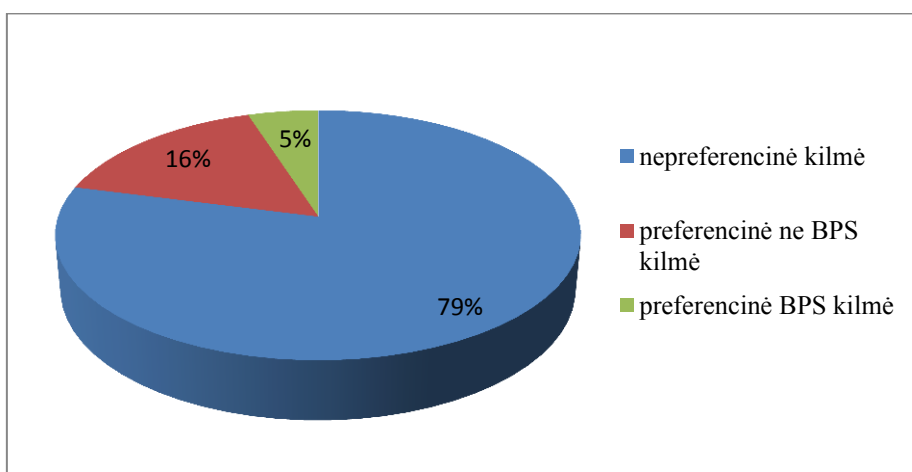
Dvišaliai preferenciniai susitarimai sudaromi tarp ES ir trečių valstybių siekiant liberalizuoti prekybą, sumažinti arba panaikinti muitus. Dvišalėse derybose susitariama dėl muitų sumažinimo ar jų panaikinimo į abi susitariančias šalis. Atitinkamas prekybos režimas ir importo maito taikymas užtikrinamas, įgyvendinant sutartyje nustatytas sąlygas ir taisykles, kai prekė įgyja tos šalies kilmės statusą.

---

⁹ Povilauskienė D. Teisė ir muitinės veikla. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2006

Vienašaliai preferenciniai susitarimai (dar vadinami Bendrųjų preferencijų sistema¹⁰) taikomi silpnai išsivysčiusioms šalims, nereikalaujant, kad silpnai išsivysčiusios šalys taikytų lengvatas importuojamiems prekėms iš ES. ES taiko preferencinius importo muitus pagal BPS arba sudarytas preferencinės prekybos sutartis siekdama paskatinti besivystančių šalių ekonominę raidą. Šios importo muto lengvatos galioja tuo atveju, jei importuojamos prekės atitinka nustatytas prekių kilmės taisykles.

Kaip pateikta 2 pav., ES preferencinės prekybos apimtys 2001 metais sudarė penktadalį ES importo (21 proc.). Prekybos, vykdomos pagal preferencinės prekybos sutartis, mastas buvo didesnis negu importo, vykdomo pagal BPS. 21 proc. visų importuojamų prekių – santykinai nedidelis dėl daugelio priežasčių.

2 pav. ES preferencinės ir nepreferencinės prekybos apimtys 2001 m.

Šaltinis: Green paper on the future of rules of origin in preferential trade arrangements. Brussels, 18.12.2003
COM(2003) 787 final

Šiuo metu ES yra sudariusi preferencinės prekybos sutartis su Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA – Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija ir Šveicarija), Viduržemio jūros regiono valstybėmis (EuroMed – Izraelis, Libanas, Sirija, Egiptas, Marokas, Alžyras, Jordanija, Tunisas, Palestina), Čile, Pietų Afrika, Meksika, Pietų Korėja, Šveicarija ir Vakarų Balkanų valstybėmis, taip pat yra nustačiusi preferencinį prekybos režimą su Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno (AKR)¹¹ regiono šalimis ir Moldovai. Su Turkija Europos Sąjunga yra sudariusi

¹⁰ Bendrųjų preferencijų sistema (angl.- Generalised System of Preferences, GSP). LR URM.

<http://www.urm.lt/index.php?1475291832>

¹¹ Botsvana, Burundis, Dramblio Kaulo Krantas, Fidžis, Gana, Haitis, Kamerūnas, Kenija, Komorai, Lesotas, Madagaskaras, Mauricijus, Mozambikas, Namibija, Papua Naujoji Gvinėja, Ruanda, Seišeliai, Svazilandas, Tanzanija, Uganda, Zambija, Zimbabvė. Su AKR valstybėmis 2000 -06 -23 pasirašyta Kotonu sutartis, kuri pakeičia iki to laiko galiojusią Lomės konvenciją.

muitų sąjungą, o su ELPA narėmis Islandija, Norvegija ir Lichtenšteinu yra susijungusi į Europos Ekonominę Erdvę.¹²

Šalys ir teritorijos, su kuriomis Europos Bendrija yra sudariusi preferencinės prekybos sutartis¹³:

1) numatančias vienašales preferencijas (preferencijos taikomos tik importui į Bendriją):

- *Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalys (toliau – AKR)*

- *Kosovas, Moldovos Respublika;*

- *Užjūrio šalys ir teritorijos (UT).*

2) numatančias preferencijas importui į abi sutarties šalis:

- *Alžyras, Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Čilė, Egiptas, Farerų salos, Islandija,*

Norvegija, Lichtenšteinas, Izraelis, Jordanija, Juodkalnija, Buvusioji Jugoslavijos Respublika

Makedonija (FYROM), Kroatija, Libanas, Marokas, Meksika, Pietų Afrikos Respublika, Seuta

ir Melilija, Serbija, Sirija, Šveicarija, Tunisas, Turkija, Vakarų Krantas ir Gazos ruožas

- *CARIFORUM valstybės*¹⁴

Kaip buvo minėta, kai kurioms besivystančioms šalims Europos Bendrija taiko vienašales prekybos lengvatas – BPS. Bendrųjų preferencijų sistema (BPS) - yra preferencinis prekybos režimas, kurį ES taiko besivystančioms, pereinamos ekonomikos ir mažai išsivysčiusioms šalims. Ši sistema taikoma vienašališkai daugiau kaip 170 šalių (žr. 2 priedą), jų tarpe yra tokios svarbios Lietuvos prekybos partnerės, kaip Rusija ir Ukraina. Baltarusijai ir Mianmarui (Birmai) BPS taikymas yra laikinai sustabdytas. Šia sistema besinaudojančios šalys savo kilmės prekes gali eksportuoti į ES be muitų arba sumažintais muitų tarifais, priklausomai nuo to, pagal kokią priemonę šalis kvalifikuojama tarifų lengvatai gauti. Jeigu šalis neįvykdo preferencijų gavimo sąlygų, prekėms, kilusioms iš tos šalies, preferenciniai importo muitai netaikomi. Dabartiniu metu galiojanti BPS, nustatyta Europos Sąjungos Tarybos reglamentu Nr. 732/2008, suteikia tarifų lengvatas pagal tris priemones:

1. Visos šalys, įtrauktos į gavėjų sąrašą, gauna nuolaidas pagal bendrąją priemonę (nuliniai tarifai nejautrioms prekėms ir sumažinti tarifai jautrioms prekėms).

---

¹² LR Užsienio reikalų ministerijos duomenys. <http://www.urm.lt/index.php?1475291832>

¹³ Prekių kilmė ir muitų sąjungos.

http://www.cust.lt/mport/failai/verslui/tarifinis_reguliavimas/prekiu_kilme/41_Prekiu_kilme_Kilme_ir_muitu_sajungos_2011_01_25.pdf

¹⁴ Antigua ir Barbuda, Bahamas, Barbadosas, Belizas, Dominika, Dominikos Respublika, Grenada, Gajana, Jamaika, Sent Kristoferis ir Nevis, Sent Lusija, Sent Vinsentas ir Grenadinai, Surinamas ir Trinidasas ir Tobagas

2. Specialioji darnaus vystimosi ir gero valdymo skatinamoji priemonė, kitaip vadinama “GSP plus”, yra taikoma šalims, kuriose yra įgyvendinami darnaus vystymosi ir gero valdymo principai, t.y. šalims, kurios yra ratifikavusios ir efektyviai įgyvendina pagrindines tarptautines konvencijas žmogaus ir darbo teisių srityse, gamtosaugoje, kovoja prieš narkotikų platinimą bei užtikrina gero valdymo principus. Pagal šią priemonę nuliniai tarifai nustatyti daugumai produktų, išskyrus kai kurias žemės ūkio prekes.

3. Mažiausiai išsivysčiusios šalys gali naudotis specialiąja priemone, kitaip dar vadinama “Viskas išskyrus ginklus” („Everything but Arms“, EBA) ir gali eksportuoti visas prekes, išskyrus ginklus, į ES be muitų (nulinis muitų tarifas).¹⁵

Be aukščiau minėtų preferencinės prekybos sutarčių ir bendrosios tarifų lengvatų sistemos, EB yra įkūrusi muitų sąjungas su:

- Turkija – nuo 1996 sausio 1 dienos Turkijos arba ES statusą turinčios prekės, kurioms taikoma Muitų sąjungos sutartis, gali laisvai judėti iš Turkijos į ES ir iš ES į Turkiją, netaikant import muitų ar kiekybinių apribojimų. Abi sutarties šalys taiko bendrą muitų tarifą importui iš trečiųjų šalių. Turkijos ar ES prekių statusą įrodo muitinės išduotas A.TR. judėjimo sertifikatas. Muitų sąjungos sutartis taikoma pramoninėms prekėms, išskyrus perdirbtus žemės ūkio¹⁶ bei anglies ir plieno produktus¹⁷.

¹⁵ LR URM duomenys. <http://www.urm.lt/index.php?1475291832>

¹⁶ Preferencinę prekybą žemės ūkio produktais reguliuoja 1998 m. vasario 25 d. EB–Turkijos asociacijos tarybos sprendimas Nr. 1/98 (OL 1998 L 86; 2006 L 367). Preferenciniai importo muitai taikomi, jeigu muitinei pateikiami šie preferencinę prekių kilmę įrodantys dokumentai:

a) EUR.1 judėjimo sertifikatas, EUR-MED judėjimo sertifikatas; arba

b) nustatytais atvejais – kilmės deklaracija sąskaitoje faktūroje, EUR-MED kilmės deklaracija sąskaitoje faktūroje. Prekių kilmė ir muitų sąjungos.

http://www.cust.lt/mport/failai/verslui/tarifinis_reguliavimas/prekiu_kilme/41_Prekiu_kilme_Kilme_ir_muitu_sajungos_2011_01_25.pdf

¹⁷ Preferencinę prekybą anglies bei plieno produktais reguliuoja 1996 m. liepos 25 d. Europos anglių ir plieno bendrijos ir Turkijos Respublikos susitarimas dėl prekybos produktais, kuriems taikoma Europos anglių ir plieno steigimo sutartis, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. vasario 24 d. Jungtinio komiteto sprendimu Nr. 1/2009. Preferenciniai importo muitai taikomi, jeigu muitinei pateikiami šie preferencinę prekių kilmę įrodantys dokumentai:

a) EUR.1 judėjimo sertifikatas, EUR-MED judėjimo sertifikatas; arba

b) nustatytais atvejais – kilmės deklaracija sąskaitoje-faktūroje, EUR-MED kilmės deklaracija sąskaitoje faktūroje.

- San Maritu – laisvas visų produktų (Suderintos Sistemos (SS) 1 – 97 skirsniai) judėjimas muitų sąjungoje, išskyrus anglies ir plieno produktus.
- Andora – 1990 metais įkurta Muitų sąjunga produktams¹⁸, klasifikuojamiems SS 25 – 97 skirsniuose, išskyrus žemės ūkio produktus, nes preferenciniai importo muitai taikomi žemės ūkio produktams, klasifikuojamiems SS 1 – 24 skirsniuose, jei pateikiami preferencinę prekių kilmę įrodantys dokumentai: EUR.1 judėjimo sertifikatas, o nustatytais atvejais – kilmės deklaracija sąskaitoje faktūroje. Andora taiko didžiausio palankumo importo muitus muitų sąjungos prekėms, o preferencinius muitus – Bendrijoje pagamintiems tabako gaminiams.¹⁹

Su kai kuriomis šalimis ir regionais EB dar nesudarė laisvosios prekybos sutarčių ir derybos dėl sutarčių sudarymo tebevyksta (žr. 3 priedą).

Trečiosioms šalims EB taikomos preferencijos paprastai atspindi jos ar valstybių narių politinius prioritetus ir istorinius ryšius. Šiuo metu didžiausios preferencijos yra suteiktos ELPA narėms – Islandijai, Lichtenšteiniui ir Norvegijai. Europos ekonominės erdvės (EEE) sutartis, įsigaliojusi 1994 m. sausio 1 d., ES bendrąją rinką išplėtė į tris iš keturių ELPA šalių, t.y. Islandiją, Lichtenšteiną ir Norvegiją. Pagal EEE sutartį, ES valstybės narės ir 3 ELPA šalys (Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija) sudaro bendrąją rinką, kurioje galioja tos pačios pagrindinės taisyklės (ES *acquis*), apimančios vadinamąsias pagrindines keturias laisves (laisvą prekių, paslaugų, kapitalo ir asmenų judėjimą) ir konkurencijos taisykles. Šveicarija neprisijungusi prie EEE sutarties, todėl jos bendradarbiavimas su ES grindžiamas dvišalėmis sutartimis.²⁰ Iš 3 pav. matosi, kad prekybos apimtys su ELPA šalimis svyruoja. 2004 metais (Lietuvos įstojimo į ES metai) prekybos apimtys buvo aukščiausios, 2005 metais sumažėjo ir eksporto, ir importo apimtys, bet vėliau vėl pastebimas augimas. Nuo 2008 metų matosi eksporto svyravimas (mažėjimas ir vėl didėjimas), ir tuo pačiu laiku pastebimas import nuosmukis, bet jau

---

Prekių kilmė ir muitų sąjungos.

http://www.cust.lt/mport/failai/verslui/tarifinis_reguliavimas/prekiu_kilme/41_Prekiu_kilme_Kilme_ir_muitu_sajungos_2011_01_25.pdf

¹⁸ Europos ekonominės bendrijos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimas pasikeičiant raštais. Oficialusis leidinys L 374/14, 1990/12/31.

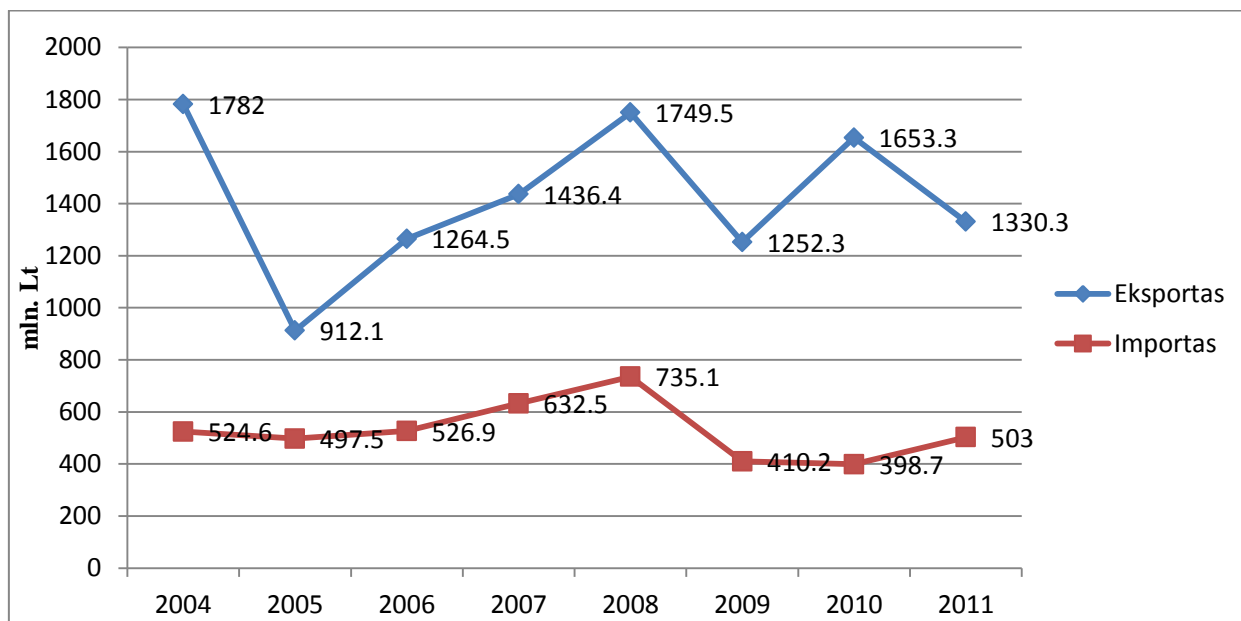
¹⁹ Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2302/2001 2001 m. lapkričio 15 d. dėl išsamių Europos ekonominės bendrijos ir Andoros Kunigaikštystės susitarimo pasikeičiant raštais 12 straipsnio 2 dalies taikymo taisyklių. Oficialusis leidinys L310/1, 2001/11/28.

²⁰ Lietuvos užsienio prekybos pokyčių ir plėtros analizė: mokslinio tyrimo darbo ataskaita pagal LR ūkio ministerijos užsakymą. Vykdytojas: UAB “ETKC”: Kaunas, 2005.

2011 situacija pasikeitė – importo apimtys pradėjo augti, o eksportas palyginus su 2010 metais sumažėjo. Bet pažymėtina teigiama laisvos prekybos sutarties įtaka prekyboje su ELPA narėmis, nes nežiūrint į prekybos masto svyravimus, prekybos balansas nagrinėjamu laikotarpiu buvo teigiamas.

Po EEE narių preferencijų suteikimo piramidėje eina: Šveicarija, Europos laisvosios prekybos asociacijos (angl.- European Free Trade Association, EFTA) šalis, kuri nepriklauso EEA; Turkija, kuri įgyvendino muitų sąjungą su EB; taip pat asociacijos sutartys pasirašytos su Vakarų Balkanų valstybėmis; su Rytų Europos valstybėmis sudarytos partnerystės ir bendradarbiavimo sutartys. Didžiausio palankumo statusas taikomas Australijai, Japonijai, JAV, Kanadai ir Naujajai Zelandijai (Vitkus 2008, 34).

Preferencinė kilmė suteikiama toms prekėms, kurios atitinka tam tikrus keliamus kriterijus ir sąlygas. Kaip nurodyta BMK 27 straipsnyje, preferencinės kilmės įgijimo reikalavimai nustatomi sutartyse (kur yra Protokolas Nr. 4, nustatantis preferencinės kilmės taisyklės ir administracinį susitariančių šalių bendradarbiavimą), kurias ES yra sudariusi su tam tikromis šalimis ar regionais.

3 pav. Lietuvos prekybos masto su ELPA šalimis pokyčiai 2004-2011 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

Panašią nuostata įtvirtina Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 450/2008, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą (Modernizuotą muitinės kodeksą), 39 straipsnis.

Egzistuoja du kriterijai, kuriais remiantis galima nustatyti ar prekė yra įgijusi kilmę – visiškai išgautos prekės kriterijus ir esminio pakeitimo kriterijus. Prekės bus laikomos kilusiomis iš lengvatas gaunančios šalies (t.y. turinčiomis preferencinę kilmę), jei:

1. Prekės yra visiškai išgautos ar pagamintos tam tikroje šalyje (šiuo atveju lengvatas gaunančioje šalyje arba EB) BMKĮN 67 straipsnio 1 dalis, 68 straipsnis.
2. EB ar lengvatas gaunančioje šalyje išgautos ar pagamintos prekės, kurių gamybai buvo naudojami kiti, negu BMKĮN 67 str. 1 d a punkte minimi produktai, jeigu jie buvo pakankamai perdirbti ir apdoroti. BMKĮN 67 str. 1 d., 69 str. Pakankamas produktų apdorojimas ar perdirbimas laikomas atliktu, kai įvykdomos EB Komisijos Reglamento Nr. 881/2003 15 priedo sąraše nustatytos sąlygos.

Produkto, pagaminto iš kilmės statuso neturinčių komponentų, apdorojimo ar perdirbimo procesų, reikalingų atlikti tam, kad pagamintas produktas įgytų kilmės statusą, sąrašas yra nurodytas laisvosios prekybos sutartyse. Toks sąrašas vadinamas “Kilmės taisyklių sąrašu” ir yra pateikiamas dvišalių preferencinių susitarimų Kilmės protokole Nr. 4 II priede (1 lentelėje pateikta ES ir Maroko Karalystės asociacijos sutarties Protokolo Nr. 4 Kilmės taisyklių sąrašo dalis). Kilmės taisyklių produktų ar produktų, klasifikuojamų Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos (SS) skirsniuose ir pozicijose, grupių sąraše nurodyti gamybai naudojamų kilmės statuso neturinčių medžiagų pakankamo apdorojimo ar perdirbimo metodai ir apimtis (Radžiukynas ir kt., 2011, p. 77).

1 lentelė. Kilmės taisyklių sąrašas

SS pozicija	Produkto aprašymas	Kilmės neturinčių medžiagų apdorojimas ar perdirbimas, suteikiantis kilmės statusą	
(1)	(2)	(3)	(4)
Ex 1516	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus ir jų frakcijos, visiškai arba iš dalies sukietinti, peresterinti, reesterinti arba elaidinizuoti, nerafinuoti arba rafinuoti, bet toliau neapdoroti	Gamyba, kurioje visos panaudotos medžiagos turi būti visiškai išgautos	
8411	Turboreaktyviniai varikliai, turbosraigtiniai	Gamyba, kurioje: - visos panaudotos medžiagos	Gamyba, kurioje visų panaudotų medžiagų vertė neviršija 25

	varikliai ir kitos dujų turbinos	klasifikuojamos kitoje pozicijoje negu 8411 pozicija -Visų panaudotų medžiagų vertė neviršija 40 proc. gamyklinės (EXW) prekės kainos	proc. prekės EXW kainos
--	----------------------------------	--	-------------------------

Šaltinis: ES ir Maroko Karalystės asociacijos sutarties Protokolo Nr. 4 Kilmės taisyklių sąrašas

Kilmės taisyklių sąrašo pirmoje skiltyje nurodomas produkto kodo numeris. Antroje skiltyje pateikiamas gaminamo produkto aprašymas, o trečioje ir ketvirtoje skiltyse nurodomi kilmės statuso neturinčių medžiagų apdorojimo ir perdirbimo procesai ir kriterijai, suteikiantys antroje skiltyje nurodytam produktui kilmę. Jei taisyklės nurodytos trečioje ir ketvirtoje skiltyse, tai galima pasirinkti vieną iš jų. Įrašas „ex“ pirmoje skiltyje reiškia, kad 3 ar 4 skiltyse nurodyta taisyklė taikoma ne visiems nurodyti skirsnio produktams, o tik išvardytiems 2 skiltyje.

Kai prekės gamyboje dalyvauja dvi ar daugiau šalių (prekės gamyboje naudojamos ne vienos šalies medžiagos), taikančių vienodas preferencinių sutarčių kilmės taisykles, tai tokiu atveju yra vykdoma kumuliacija. Tai reiškia, kad šalys kumuliuoja (kaupia) kilmę – yra apjungiamos apdorojimo ar perdirbimo operacijos, atliktos keliose susitariančiose šalyse, po ko prekė įgyja kilmės statusą. **Kumuliacijos** terminas apibūdina sistemą (Radžiukynas ir kt., 2011), leidžiančią A ir (arba) C šalyse kilusius produktus toliau apdoroti B šalyje arba pridėti jų į B šalyje kilusius produktus ir traktuoti juos kaip kilusius iš B šalies. A ir C šalių kilmės statusą turinčioms prekėms netaikomas kilmės statuso neturinčioms prekėms nustatytos Kilmės taisyklių sąrašo apdorojimo ar perdirbimo taisyklės. Gautas produktas turės B šalies kilmės statusą, jei toje šalyje atliktas apdorojimas ar perdirbimas viršys minimalias operacijas.

Svarbu pažymėti, kad kumuliacija gali būti taikoma tik šalims, kurių preferencinės prekybos sutartyse nustatyta kumuliacija tarp susitariančių šalių ir kad preferencinės prekybos partnerės naudoja tas pačias kilmės taisykles, o kumuliacijai naudojamos medžiagos yra įgijusios susitariančių šalių kilmę. Be to, taikant kumuliaciją, nereikalaujama, kad susitariančių šalių kilmės produktai būtų pakankamai apdoroti ar perdirbti, kaip nustatyta Kilmės taisyklėse, bet tas apdorojimas ar perdirbimas turi viršyti minimalias operacijas.

Yra išskiriami keturi kumuliacijos tipai: dvišalė, įstrižinė (diagonali), regioninė, visiškoji.

Dvišalė kumuliacija vyksta tarp dviejų šalių, sudariusių laisvosios prekybos sutartį, kurioje yra dvišalės kumuliacijos nuostata. Abiejų šalių gamintojai gali naudoti kitos susitariančios šalies kilmės medžiagas, kurie bus traktuojami kaip perdirbėjo šalies kilmės ir jiems nebus

taikoma tinkamo apdorojimo ar perdirbimo kilmės taisyklė. Toks kumuliacijos tipas nustatytas Kroatijos kilmės protokole.

Istrižinė kumuliacija veikia tarp daugiau nei dviejų šalių, sudariusių lengvatinės prekybos sutartis su vienodomis kilmės nustatymo taisyklėmis. Kaip ir dvišalės kumuliacijos atveju, tik tų šalių kilmės prekėms leidžiama taikyti įstrižinę kumuliaciją. Produktas įgys tos šalies kilmę, kurioje bus atliktas didesnės negu minimalios apdorojimo ar perdirbimo operacijos. (Šveicarijos, Norvegijos kilmės protokolai).

Regioninė kumuliacija yra įstrižinės kumuliacijos atmaina ir veikia pagal Bendrųjų preferencijų sistemą tarp vienos regioninės grupės šalių. Šalies, regioninės grupės nares, kilmės prekės, apdorotos ar perdirbtos kitoje tos pačios regioninės grupės šalyje, bus regioninės grupės šalies, kurioje buvo atliktas galutinis apdorojimas ar perdirbimas, kilmės prekės, jei bus patenkintos dvi taisyklės:

- ten gauta pridėtinė vertė yra didesnė negu didžiausia iš bet kurios tos regioninės grupės šalies kilusių gamyboje naudotų produktų muitinė vertė
- ten atliktas apdorojimas ar perdirbimas yra didesnio masto nei minimalios operacijos.

Kai nustatytos kilmės sąlygos netenkinamos, produktai laikomi kilusiais iš regioninės grupės šalies, kurioje nustatyta didžiausia kilmės status turinčių produktų, gautų iš kitų regioninės grupės šalių, muitinė vertė (BMKĮN 72 a str.)

Regioninė kumuliacija taikoma trijų regionų šalių, kurioms taikoma BPS, grupėms:

I grupė: Brunėjus, Darusalamas, Kambodža, Indonezija, Laosas, Malaizija, Filipinai, Singapūras, Tailandas, Vietnamas;

II grupė: Bolivija, Kolumbija, Kosta Rika, Ekvadoras, Salvadoras, Gvatemala, Hondūras, Nikaragva, Panama, Peru, Venesuela;

III grupė: Bangladešas, Butanas, Indija, Maldyvai, Nepalas, Pakistanas, Šri Lanka.²¹

Visiškoji kumuliacija leidžia sutarties šalims atlikti perdirbimo ar apdorojimo operacijas jų sukurtoje erdvėje su ne kilmės statusą turinčiais produktais. Toks kumuliacijos tipas reiškia, kad įvertinamos visos operacijos, vykdomos susitariančiose šalyse. Kiti kumuliacijų tipai reikalauja, kad prekės prieš eksportuojant jas tolimesniam apdorojimui ar perdirbimui būtų įgijusios kilmę, o visišką kumuliaciją reikalauja, kad visi kilmės taisyklių sąraše nustatyti apdorojimo ar perdirbimo procesai būtų atlikti ne kilmės medžiagoms, kad produktas įgytų kilmę. Toks kumuliacijos tipas numatytas Maroko, Alžyro kilmės protokoluose.

---

²¹ BMKĮN 72 str.

Kalbant apie kumuliaciją ir prekių kilmę būtina paminėti tolerancijos ir tiesioginio transportavimo taisykles.

Tolerancijos taisyklė reiškia, kad kilmės taisyklių neatitinkančios medžiagos gali būti naudojamos produkto gamyboje, jei jų bendra vertė neviršija 10 proc. gamykinės produkto kainos. Šita taisyklė netaikytina tekstilės prekėms.

Tiesioginio transportavimo taisyklės esmė yra užtikrinti, kad prekės, atgabentos į importo šalį, būtų tos pačios, kurios buvo išgabentos iš eksporto šalies. Taip tiesiogiai gabenamos prekės išlaiko preferencinės kilmės įgytą statusą.

1.2. Prekių kilmės teisinio reglamentavimo sistema

Kilmės taisyklės yra svarbi ir neatsiejama ES preferencinių sutarčių su trečiosiomis šalimis dalis. Kilmės taisyklės apibrėžia sąlygas, kuriomis remiantis tam tikroje šalyje pagaminta prekė įgyja tos šalies kilmę. Preferenciniai susitarimai ir į juos įeinančios kilmės taisyklės tarsi teisinis pagrindas, leidžiantis taikyti preferencinius importo muitus tam tikrų šalių prekėms.

Kaip jau buvo minėta, Sutartis dėl kilmės taisyklių buvo pasirašyta Daugiašalio derybų dėl prekybos Urugvajaus raundo metu. Sutartis dėl kilmės taisyklių yra neatskiriama PPO sistemos dalis, lėmusi kilmės taisyklių atsiradimą tarptautiniu mastu. Jei anksčiau prekių kilmė buvo interpretuojama pagal nacionalinės teisės normas, tai įsigaliojus Sutarčiai dėl kilmės taisyklių – pagal šitas taisykles. Šia sutartimi valstybės narės siekė harmonizuoti ir išaiškinti kilmės taisykles.

Šiais klausimais valstybės narės susitarė kad:

- kilmės taisyklės turi būti taikomos vienodai visais atvejais
- pagal kilmės taisykles šalis, apibrėžiama kaip tam tikros prekės kilmės šalis, yra arba šalis, kurioje ta prekė buvo pagaminta/gauta visa, arba, tais atvejais, kai su prekės pagaminimu susijusi daugiau negu viena šalis, kilmės šalimi laikoma ta šalis, kurioje atliktas paskutinis esminis prekės pakeitimas
- kilmės taisyklės taikomos nuosekliai, vieningai, nešališkai ir pagrįstai
- kilmės taisyklės savaime nesukelia ribojamojo, iškreipiamojo ar griaunamojo poveikio tarptautinei prekybai. Jos nekelia perdėtai griežtų reikalavimų ir nereikalauja atitikti tam tikrų sąlygų, nesusijusių su gamyba ar perdirbimu, kurie būtų laikomi būtiniais nustatant

kilmės šalį. Tačiau kaštai, tiesiogiai nesusiję su gamyba ar perdirbimu, gali būti įtraukiami tam, kad būtų galima taikyti ad valorem procentinį kriterijų

- priimdamos savo kilmės taisyklių pakeitimus arba naujas kilmės taisykles, valstybės narės netaiko tų pakeitimų atgaline tvarka ir kitaip nepažeidžia savo įstatymų ir norminių aktų²²

Lietuvai, įstojus į ES, prekių kilmę reglamentuoja EB Tarybos reglamento Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą (BMK), 22 - 27 straipsniai, taip pat EB Komisijos reglamento Nr.2454/93, nustatantis BMK įgyvendinimo nuostatas (BMKĮN), 35 – 123 straipsniai. Bendrijos muitinės kodeksas sujungia į vieną teisės aktą bendras taisykles ir visas procedūras, taikomas prekėms, gabenamoms tiek Bendrijos viduje, tiek ir iš (į) Bendrijai nepriklausančių šalių. Galima sakyti, kad šis Kodeksas yra bendra Muitų sąjungos (ES) teisinė bazė, jungianti visus Bendrijos muitinės veiklą reglamentuojančius įstatymus į visumą. Kitaip sakant, BMK – tai muitų teisės normų rinkinys, reglamentuojantis muitų politikos įgyvendinimą.²³

2008 m. balandžio 23 d. buvo priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 450/2008, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (Modernizuotas muitinės kodeksas). Šiuo reglamentu buvo nuspręsta iš esmės keisti BMK dėl pastaraisiais metais Bendrijos ir tarptautiniu lygiu įvykusių svarbių pokyčių teisės srityje, kaip antai: Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutarties galiojimo pasibaigimo, Stojimo aktų įsigaliojimo 2003 ir 2005 m., elektroninės muitinės kūrimo. Nepreferencinę prekių kilmę Modernizuotame muitinės kodekse reglamentuoja 35-38 straipsniai, o preferencinę – 39 straipsnis.

Dar viena prekių kilmės teisinio reglamentavimo sistemos sudedamoji dalis yra 2004 m. balandžio 27 d. priimtas Lietuvos Respublikos Muitinės įstatymas Nr. IX-2183, kurio 37 straipsnis reglamentuoja nepreferencinės prekių kilmės sertifikatų išdavimo ir patvirtinimo tvarką, o 38 straipsnis nustato supaprastintą preferencinės eksportuojamų prekių kilmės patvirtinimą.

Į prekių kilmės reglamentavimo sistemą įeina ir laisvos prekybos sutartys, kurios yra sudaromos siekiant plėtoti prekybą tarp susitariančių šalių ir palaipsniui mažinti arba visiškai panaikinti importo maitus prekėms, turintiems susitariančių šalių kilmę. Dvišalėse derybose derinamasi dėl muitų mažinimo ar jų panaikinimo abiem susitariančioms šalims, ir suderintos

---

²² Sutartis dėl kilmės taisyklių. OL L 336, 1994/12/23. [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21994A1223(12):LT:HTML)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21994A1223\(12\):LT:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21994A1223(12):LT:HTML)

²³ Povilauskienė D. Teisė ir muitinės veikla. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2006, p. 119-120.

kilmės taisyklės pateikiamos Laisvos prekybos sutarties priede. Prekių preferencinės kilmės įgijimo taisyklės, preferencinę kilmę įrodančių dokumentų išdavimas bei administracinis susitariančių šalių muitinių bendradarbiavimas išdėstyta preferencinių susitarimų Kilmės protokole Nr. 4.

1.3. Importuojamų prekių kilmės kontrolė ir administravimas

Lengvatiniuose prekybos susitarimuose sumažinti arba nuliniai maito tarifai taikomi tik iš susitariančių šalių kilusioms prekėms. Tai, kad prekės įgijo susitariančios šalies lengvatinę kilmę patvirtina kilmės įrodymo dokumentas. Preferencinę prekių kilmę įrodantys dokumentai yra EUR.1, EUR-MED, A.TR judėjimo sertifikatai, A formos kilmės sertifikatai ir preferencinės prekių kilmės deklaracija sąskaitose faktūrose.

EUR.1 judėjimo sertifikatas (žr. 4 priedą) – preferencinės prekių kilmės įrodymo dokumentas, kuriuo remiantis pagal ES dvišalius preferencinius susitarimus lengvatomis besinaudojančioms šalims/teritorijoms taikomi preferenciniai maitai (BMKĮN 110 str. 2 d.). EUR.1 judėjimo sertifikatą išduoda lengvatas gaunančių šalių ar teritorijų kompetentingos vyriausybės institucijos arba eksportuojančios valstybės narės muitinės, jeigu eksportui skirti produktai pagal teisės aktus gali būti laikomi kilmės statusą turinčiais produktais.

Išimtiniais atvejais EUR.1 judėjimo sertifikatas gali būti išduotas po produktų, kuriems jis skirtas, eksporto, jeigu jis nebuvo išduotas dėl netyčinių klaidų, neapsižiūrėjimo ar specialių aplinkybių arba jei kompetentingoms institucijoms pateikiama svarių įrodymų, kad EUR.1 judėjimo sertifikatas buvo išduotas, bet dėl techninių priežasčių nebuvo priimtas (BMKĮN 113 str.).

Tuo atveju, kai kilmės statusą turintys produktai pateikiami Bendrijos muitinės įstaigos priežiūrai, pirminį kilmės įrodymą galima pakeisti vienu ar daugiau EUR.1 sertifikatų, jei norima visus ar tam tikrą šių produktų kiekį išsiųsti į kitą vietą Bendrijoje. Pakaitinius EUR.1 judėjimo sertifikatus išduoda muitinės įstaiga, kuri atlieka šių produktų priežiūrą (BMKĮN 115 str.).

EUR.1 neišduodamas tada, kai prekės, kurioms prašoma jį išduoti, neatitinka preferencinės prekių kilmės reikalavimų arba jeigu eksportuotojas nepateikia jų preferencinę kilmę įrodančių dokumentų.²⁴

---

²⁴ Maitinės departamento generalinio direktoriaus 2004 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. 1B-610

EUR-MED judėjimo sertifikatas (žr. 5 priedą) prekių kilmės dokumentas, taikomas tarp EB ir Pan-Euro-Med zonos šalių²⁵, kurios dalyvauja Europos ir Viduržemio jūros regiono partnerystėje. Šios šalys vienos su kitomis yra pasirašiusios laisvos prekybos sutartis (Pan-Euro-Med kilmės protokolas, tapačios kilmės taisyklės, Pan-Euro-Med kumuliacija – taikoma tik toms Viduržemio jūros šalims, kurios įvykdė būtinas sąlygas, t.y. Marokui, Alžyriui ir Tunisui). EUR-MED judėjimo sertifikatus išduoda susitariančios šalies muitinė, jei produktai pagal Kilmės protokolo reikalavimus įgyja vienos iš susitariančių šalių, kurioms taikoma kumuliacija, kilmės statusą.

EUR-MED judėjimo sertifikatui taikomos tos pačios retrospektyvaus išdavimo, sertifikato dublikato ir pakaitinio sertifikato išdavimo nuostatos kaip ir EUR.1 judėjimo sertifikatui (Radžiukynas ir kt., 2011).

A.TR judėjimo sertifikatas (žr. 6 priedą) - Europos Sąjunga ir Turkija yra susietos Muitų sąjungos sutartimi, kuri įsigaliojo 1996 m. sausio 1 d. Turkijos arba ES statusą turinčios prekės, kurioms taikoma Muitų sąjungos sutartis, gali laisvai judėti iš ES į Turkiją ir iš Turkijos į ES netaikant importo muitų ir kiekybinių apribojimų, nes abi sutarties šalys taiko bendrą muitų tarifą importui iš trečiųjų šalių. Turkijos arba ES prekių statusą įrodo muitinės išduotas A.TR judėjimo sertifikatas. Muitų sąjungos sutartis taikoma prekybai pramoninėmis prekėmis (išskyrus anglies ir plieno produktus) ir perdirbtais žemės ūkio produktais.²⁶

A.TR. judėjimo sertifikatus išduoda įgalioti teritorinių muitinių pareigūnai. Juo patvirtinama, kad įvykdyti laisvo prekių judėjimo Europos Bendrijos–Turkijos muitų sąjungoje reikalavimai. Išskirtiniais atvejais A. TR. judėjimo sertifikatas gali būti išduotas po atitinkamos prekių siuntos eksporto, jeigu eksportuotojas kartu pateikia:

- rašytinį paaiškinimą ir dokumentus, įrodančius, kad A. TR. judėjimo sertifikatas galėjo būti išduotas eksportuojant prekių siuntą, bet nebuvo išduotas dėl paaiškiniame nurodytų klaidų ar ypatingų aplinkybių; arba
- anksčiau išduotą, bet šalies importuotojos muitinės dėl techninių priežasčių nepriimtą A. TR. judėjimo sertifikatą.

Teritorinė muitinė atsisako išduoti A.TR. judėjimo sertifikatą, jeigu prekės, kurioms prašoma jį išduoti, neatitinka 1995 m. gruodžio 22 d. Europos Bendrijos–Turkijos Asociacijos Tarybos sprendimo Nr. 1/95 dėl muitų sąjungos galutinės fazės įgyvendinimo 3 straipsnio

²⁵ ES valstybės narės, ELPA šalys (Norvegija, Islandija, Šveicarija, Lichtenšteinas), Turkija, Farerų Salos, Alžyras, Egiptas, Izraelis, Jordanija, Libanas, Marokas, Sirija, Tunisas, Vakarų Krantas, Gazos Ruožas.

²⁶ Prekių kilmė ir muitų sąjungos.

reikalavimų arba jeigu eksportuotojas nepateikia atitinkamų prekiųstatusą įrodančių dokumentų.²⁷

A formos kilmės sertifikatas (7 priedas) taikomas vykdant Bendrąją preferencijų sistemos nuostatas. Šį kilmės sertifikatą išduoda lengvatas gaunančios šalies muitinė arba kompetentingos vyriausybės institucijos (BMKĮN 81 str.).

Išimtiniais atvejais A formos kilmės sertifikatas gali būti išduotas eksportavus produktus, jeigu jis nebuvo išduotas dėl netyčinių klaidų, neapsižiūrėjimo ar specialių aplinkybių arba jei kompetentingoms institucijoms pateikiama svarių įrodymų, kad A formos kilmės sertifikatas buvo išduotas, bet dėl techninių priežasčių nebuvo priimtas (BMKĮN 85 str. 1 d.)

EUR.1, A.T.R ir A formos kilmės sertifikatų pildymo ir išdavimo tvarką reglamentuoja Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2004 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. 1B-610 „Dėl EUR.1 judėjimo sertifikatų, A.TR judėjimo sertifikatų ir A formos kilmės sertifikatų pildymo ir išdavimo taisyklių patvirtinimo“.

Sąskaitos faktūros deklaraciją išrašo ir tvirtina pats eksportuotojas ar jo įgaliotas asmuo. Sąskaitos faktūros deklaraciją turintiems kilmės statusą prekėms gali išrašyti (BMKĮN 116 str.):

1. patvirtintas Bendrijos eksportuotojas, kuriam muitinė suteikia muitinės leidimo numerį, kuris nurodomas sąskaitos faktūros deklaracijoje, ir kontroliuoja, kaip patvirtintas eksportuotojas naudojasi leidimu
2. kiekvienas eksportuotojas bet kuriai siuntai, kurią sudaro viena ar daugiau pakuočių kilmės statusą turinčių produktų, su sąlyga, kad tos siuntos bendra vertė neviršija 6000 eurų

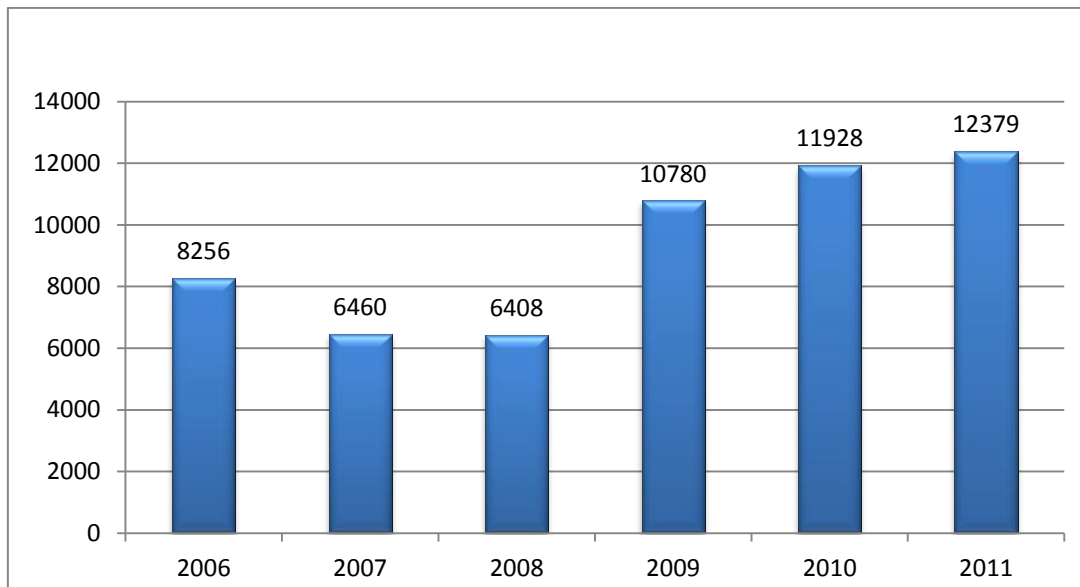
4 pav. galima pamatyti kiek kilmės dokumentų buvo išduota 2006-2011 m. laikotarpyje. Iki įstojimo į ES Lietuva vykdė prekių eksportą su prekių kilmės dokumentais į šalis, su kuriomis buvo pasirašytos laisvos prekybos sutartys. Kai Lietuva įstojo į ES, išsiplėtė bendroji rinka, kurios pagrindas yra laisvas prekių judėjimas, todėl teritorinėse muitinėse 3-4 kartų sumažėjo prekių kilmės dokumentų išdavimas. 2007 ir 2008 m. prasidėjusi pasaulinė krizė tapo verslo nuosmukio priežastimi, dėl ko sumažėjo prekybos apimtys ir kilmės dokumentų išdavimo skaičiai. Nuo 2009-2010 m. verslas, o kartu ir prekyba pradėjo atsigausti, atrasti naujas rinkas, dėl ko pasikeitė (padidėjo) prekių kilmės dokumentų išdavimas.²⁸ Daugiausiai kilmės dokumentų

---

²⁷ Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2004 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. 1B-610 „Dėl EUR.1 judėjimo sertifikatų, A.TR. judėjimo sertifikatų ir A formos kilmės sertifikatų pildymo ir išdavimo taisyklių patvirtinimo“.

²⁸Pagal Muitinės departamento duomenis

buvo išduota 2011 m., kas yra 1,5 karto daugiau nei 2006 m. Tai reiškia, kad išaugo prekybos mastas, išaugo ir importuojamų prekių kilmės sertifikatų skaičius. Išduotų prekių kilmės dokumentų pasiskirstymą pagal tipus galima pamatyti 8 priede.

4 pav. Prekių kilmės dokumentų išdavimas 2006-2011 m.

Šaltinis: Muitinės departamento duomenys

Pagal Lietuvos muitinės įstatymo 38 straipsnį, eksportuotojams, atitinkantiems Muitinės departamento generalinio direktoriaus nustatytus patikimumo reikalavimus, jų rašytiniu prašymu muitinės įstaiga suteikia teisę supaprastinta tvarka patvirtinti preferencinę eksportuojamų prekių kilmę. Supaprastintų procedūrų taikymas – viena iš prioritetinių ES valstybių narių muitinių modernizavimo sričių, sudaranti palankias sąlygas verslui. Tokių supaprastintų procedūrų esmė ta, kad dalį muitinės formalumų patikima atlikti pačiam verslo subjektui. Jei eksportuotojas gavo tokią teisę, jam ar jo įgaliotam atstovui išduodamas leidimas (patikimo eksportuotojo liudijimas). Patikimas eksportuotojas turi teisę nepriklausomai nuo eksportuojamų prekių siuntos vertės pats išduoti žemiau išvardytus dokumentus, nurodytus jam išduotame liudijime (Radžiukynas ir kt., 2011):

- preferencinės prekių kilmės deklaracijas sąskaitose faktūrose
- iš anksto teritorinės muitinės patvirtintus EUR.1 judėjimo sertifikatus
- specialiu patikimo eksportuotojo antspaudu patvirtintus EUR.1 judėjimo sertifikatus
- iš anksto teritorinės muitinės patvirtintus A.TR sertifikatus
- specialiu patikimo eksportuotojo antspaudu patvirtintus A.TR judėjimo sertifikatus

Kilmės dokumentai pradeda galioti nuo jų išdavimo datos ir turi būti pateikti teritorinei muitinei per tam tikrą nurodytą laikotarpį (žr. 9 priedą).

Leidimas taikyti supaprastintą procedūrą galioja nei ilgiau kaip 6 metus. Tačiau tokio leidimo galiojimo laiką galima sustabdyti nesibaigus nustatytam galiojimo laikui, jei nesilaikoma supaprastintų procedūrų taikymo, apskaitos ir kontrolės reikalavimų bei kitų įsipareigojimų. Jei nustatyti trūkumai nepašalinami per tris mėnesius, leidimas taikyti supaprastintas procedūras atšaukiamas, ir prašyti naujo leidimo galima ne anksčiau kaip praėjus vieneriems metams nuo leidimo atšaukimo dienos.

Leidimai taikyti supaprastintas procedūras išduodami tik patikimo asmens statusą turintiems asmenims. Patikimo asmens statusas suteikiamas asmenims, kurie atitinka tam tikrus kriterijus:

- vykdo ūkinę komercinę veiklą ne trumpiau kaip vienerius metus
- paskutinius vienerius metus muitinės procedūras ir kitus muitinės sankcionuotus veiksmus vykdė ne mažiau 4 kartų per mėnesį arba ne mažiau kaip 50 kartų per metus
- paskutinius vienerius metus nenustatyti reikšmingi ir (arba) kartotini pažeidimai
- asmuo neturi nesumokėtų muitinės ar VMI administruojamų mokesčių
- asmens finansinė atskaitomybė teisingai atspindi jo finansinę būklę, veiklos rezultatus bei pinigų srautus²⁹

Kilmės dokumento pateikti nebūtina įrodant keleivio asmeninio bagažo arba privačių asmenų kitiems privatiems asmenims siunčiamo nedidelio siuntinio preferencinę kilmę, nes tokie daiktai yra laikomi turinčiais kilmės statusą su sąlyga, kad šie produktai nėra importuojami komerciniais tikslais ir buvo atitinkamu būdu deklaruoti.

Atsitiktinis importas, kurį sudaro tik asmeniniam gavėjų ar keleivių, ar jų šeimų naudojimui skirti produktai, nėra laikomas prekybiniu importu, jei iš produktų rūšies ir kiekio akivaizdu, kad jie nėra importuojami komerciniais tikslais. Bendra šių produktų vertė neturi būti didesnė kaip 500 eurų, kai jie siunčiami mažais paketais, arba ne didesnė kaip 1200 eurų, kai jie sudaro keleivių asmeninio bagažo dalį.³⁰

Lietuvos Respublikos muitinės misija – saugoti Lietuvos ir ES visuomenę, rinką, aplinką ir finansinius interesus nuo neteisėtos tarptautinės prekybos daromos žalos, sudarant palankias sąlygas teisėtam verslui.³¹ Reiškia, muitinė turi vykdyti įvežamų ir išvežamų prekių kontrolę, tikrinant šių prekių atitikimą nustatytiems reikalavimams.

---

²⁹ Sarapinienė S., Avižienis J. Š. Muitinės procedūros. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2008

³⁰ 2010 m. lapkričio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1063/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas. Oficialusis leidinys L 307, 23/11/2010 p. 0001 - 0081

³¹ Radžiukynas J. ir kt. Europos Sąjungos bendroji prekybos politika. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2011, p. 275; p. 285.

Administracinis susitariančių šalių bendradarbiavimas nustatytas preferenciniuose prekybos susitarimuose Kilmės protokole Nr. 4.

Bendrijos valstybių narių ir lengvatas gaunančių šalių muitinės per Europos Komisiją pateikia vienos kitoms EUR.1 ir EUR–MED judėjimo sertifikatų tvirtinimui jų muitinėse naudojamų spaudų pavyzdžius, šiuos kilmės sertifikatus išduodančių vyriausybinių institucijų pavadinimus ir adresus, taip pat muitinės įstaigų, atsakingų už EUR.1, EUR-MED judėjimo sertifikatų, sąskaitų faktūrų deklaracijų ir šiuose dokumentuose pateiktų duomenų teisingumo patikrinimą, adresus.

Susitariančios šalys padeda viena kitai įgaliodamos muitines tikrinti EUR.1 ir EUR–MED judėjimo sertifikatų, sąskaitų faktūrų deklaracijų, EUR–MED sąskaitų faktūrų deklaracijų ir tiekėjų deklaracijų autentiškumą ir šiuose dokumentuose pateiktos informacijos teisingumą.

Eksportuotojo kilmės dokumentų patikrinimą muitinė atlieka atsitiktine tvarka arba kai importuojančios valstybės narės muitinė turi pagrįstų abejonių dėl šių dokumentų autentiškumo ar juose išvardytų produktų kilmės statuso ir tam tikrų reikalavimų, nustatytų Kilmės protokole, vykdymo. Institucija, pateikianti prašymą atlikti tikrinimą, prie kilmės dokumentų prideda tiesiogiai susijusius dokumentus (jų kopijas) ir visus turimus dokumentus ir informaciją, iškeliančius prielaidą, kad kilmės įrodyme pateikta informacija yra neteisinga, siunčia kartu su prašymu atlikti tikrinimą.

EUR.1, EUR-MED judėjimo sertifikatas arba sąskaitos faktūros deklaracija laikytini keliančiais pagrįstų abejonių, jeigu muitinio tikrinimo metu nustatoma, kad³²:

- sąskaitos faktūros deklaracija nepasirašyta (išskyrus patvirtinto eksportuotojo surašytą sąskaitos faktūros deklaraciją, kurią pasirašyti nebūtina)
- nenurodyta EUR.1, EUR-MED judėjimo sertifikato išdavimo arba sąskaitos faktūros deklaracijos surašymo data
- muitinį tikrinimą atliekantis pareigūnas įtaria, kad pateiktas preferencinės kilmės dokumentas suklastotas arba jame neteisingai nurodyta prekių kilmės šalis ar teritorija (pvz., prekių žymėjime arba kituose jas lydinčiuose dokumentuose nurodyta kita prekių kilmės šalis)

---

³² Muitinės departamento prie LR finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. rugsėjo 21 d. įsakymas Nr. 1B-623 "Dėl EUR.1, EUR-MED judėjimo sertifikatų ir sąskaitos faktūros deklaracijos muitinio tikrinimo taisyklių patvirtinimo."

- antspaudas, kuriuo patvirtintas preferencinės kilmės dokumentas, neatitinka Nacionalinėje muitinės spaudoje ir kitų žymų sistemoje (SMS) pateiktų pavyzdžių

Aukščiau nurodytais atvejais preferencinės kilmės dokumentas priimamas, jeigu deklarantas pateikia muitinės postui rašytinį prašymą leisti pasinaudoti preferencijomis ir garantiją, kuri užtikrintų galinčios atsirasti mokesstinės prievolės įvykdymą. Muitinės postas perduoda pagrįstų abejonių keliantį EUR.1, EUR-MED judėjimo sertifikatą arba sąskaitos faktūros deklaraciją, atitinkamos importo muitinės deklaracijos kopiją ir kitą reikalingą informaciją Muitinės departamentui, kuris Komisijos reglamento (EEB) Nr. 2454/93 arba Bendrijos vardu sudarytų preferencinių susitarimų nustatyta tvarka siunčia užklausa šalies arba teritorijos, iš kurios eksportuotos atitinkamos prekės, muitinei. Prie importo muitinės deklaracijos egzemplioriaus, skirto muitinės procedūrą informusiai muitinės įstaigai, pridedama muitinės įstaigos antspaudu patvirtinta EUR.1, EUR-MED judėjimo sertifikato arba sąskaitos faktūros deklaracijos kopija.

EUR.1 arba EUR-MED judėjimo sertifikatas pripažįstamas netinkamu dėl techninių priežasčių, jeigu³³:

- netinkama sertifikato forma (pvz., nėra apsauginio tinklelio, numerio ir pan.)
- neužpildytas bent vienas iš privalomų užpildyti EUR.1 arba EUR-MED judėjimo sertifikato langelių
- jis 11 langelyje nepatvirtintas arba nenurodyta sertifikato išdavimo data
- sertifikatas patvirtintas neįgaliotos institucijos antspaudu arba antspaudu, kurio pavyzdžio muitinė dar nėra gavusi (kuris dar neįvestas į Nacionalinę muitinės spaudoje ir kitų žymų sistemą (SMS))
- pateiktas ne sertifikato originalas, o kopija (išskyrus tam tikrus atvejus)

Pripažintas netinkamu dėl techninių priežasčių EUR.1 arba EUR-MED judėjimo sertifikatas pažymimas B grupės spaudo su įrašu „DOKUMENTAS NEPRIIMTAS“. Nepriimtas sertifikatas gražinamas deklarantui (importuotojui), kad jis galėtų gauti retrospektyviai išduotą preferencinės kilmės dokumentą. Muitinė pasilieka nepriimto sertifikato kopiją, kad prireikus galėtų atlikti vėlesnę kilmės patikrinimą arba patikrinti įtarimus dėl galimos apgaulės. Nepriimto sertifikato kopija saugoma kartu su importo

---

³³ Muitinės departamento prie LR finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. rugsėjo 21 d. įsakymas Nr. 1B-623 „Dėl EUR.1, EUR-MED judėjimo sertifikatų ir sąskaitos faktūros deklaracijos muitinio tikrinimo taisyklių patvirtinimo.“

muitinės deklaracijos egzemplioriumi, skirtu muitinės procedūrą įforminusiai muitinės įstaigai.

EUR.1 arba EUR-MED judėjimo sertifikatas arba sąskaitos faktūros deklaracija pripažįstami netinkamais nesiunčiant tikrinti šalies arba teritorijos, iš kurios eksportuotos atitinkamos prekės, muitinei, jeigu:

- dokumente nurodytoms prekėms preferenciniai importo muitai nėra nustatyti;
- EUR.1 arba EUR-MED judėjimo sertifikato 8 langelis neužpildytas arba jame nurodytos ne faktiškai muitinei pateiktos, o kitos prekės
- dokumentas išduotas (surašytas) šalyje arba teritorijoje, kuriai netaikomos preferencijos
- sąskaitoje faktūroje ar kitame dokumente, kuriame įrašyta sąskaitos faktūros deklaracija, EUR.1 arba EUR-MED judėjimo sertifikato privalomuose užpildyti langeliuose padaryti neleistini pakeitimai (pvz., pakeistas prekių aprašymas, paskirties arba kilmės šalis)
- pasibaigęs dokumento pateikimo muitinei terminas, išskyrus teisės aktų numatytas aplinkybes ir atvejus, kai prekės buvo pateiktos muitinei dar šiam terminui nesibaigus
- kilmės dokumentas retrospektyviai išduotas neteisėtai importuotoms prekėms
- EUR.1 arba EUR-MED judėjimo sertifikato 4 langelyje nurodyta šalis, su kuria Bendrija nevykdo preferencinio susitarimo

Dėl nurodytų priežasčių netinkamu pripažintas kilmės dokumentas pažymimas B grupės spaudu su įrašu „NETINKAMAS“ ir saugomas kartu su importo muitinės deklaracijos egzemplioriumi, skirtu muitinės procedūrą įforminusiai muitinės įstaigai, siekiant užkirsti kelią bandymams panaudoti jį vėliau.

Jei importuojančios šalies muitinė nusprendžia laikinai sustabdyti preferencinio režimo taikymą atitinkamiems produktams iki to laiko, kol bus gauti patikrinimo rezultatai, ji išleidžia prekes, panaudodama būtinas atsargumo priemones.

Jei, esant pagrįstoms abejonėms, per 10 mėnesių nuo prašymo atlikti patikrinimą, muitinė negauna atsakymo arba jei tame atsakyme nepakanka informacijos reikiamo

dokumento autentiškumui arba tikrajai produktų kilmei nustatyti, muitinė atsisako taikyti lengvatinį prekybos režimą, išskyrus ypatingus atvejus.³⁴

---

³⁴ 2010 m. lapkričio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1063/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas. Oficialusis leidinys L 307 , 23/11/2010 p. 0001 - 0081

2. ES IMPORTUOJAMŲ PREKIŲ KILMĖS KONTROLĖS ANALIZĖ

2.1. Prekių importo ir eksporto pagal kilmės šalį statistinė analizė

Po Nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. Lietuvoje prasidėjo politinės ir ekonominės reformos, kurių vienas iš tikslų buvo sukurti sąlygas rinkos ekonomikai. O viena iš pagrindinių ekonominių reformos priemonių buvo užsienio prekybos liberalizavimas ir užsienio prekybos politikos sukūrimas. Per tą laiką buvo pasirašyta nemažai dvišalių laisvosios prekybos sutarčių ir priimta daug vienašalių ir sutartinių sprendimų. Aktyvus dalyvavimas dvišaliuose ir regioniniuose prekybos susitarimuose tapo pagrindine Lietuvos užsienio prekybos politikos režimo tendencija, kuri galiausiai buvo įtvirtinta įstojus į Europos Sąjungą.³⁴

Įstojimas į Europos Sąjungą atvėrė Lietuvai naujų galimybių didinti konkurencingumą tarptautiniu mastu. Užsienio prekybos plėtra svarbus uždavinys Bendrojo vidaus produkto (BVP) didinimo veikloje, nes pagamintų prekių eksportas ir importas turi įtakos šalies BVP. Lietuvos, kaip nedidelės šalies, ekonomika priklauso nuo eksporto. 10 priede pateiktas ES preferencinių susitarimų statusas ir pagal šiuos susitarimus vykdomos prekybos dalis bendroje ES prekybos apimtyje.

Atliekant prekių importo ir eksporto pagal kilmės šalį statistinę analizę, buvo atsižvelgta į prekybos iš kai kurių preferencinius susitarimus vykdančių šalių statistinius duomenis. Buvo nagrinėjamos prekybos apimtys ir jų kaita su tokiais šalimis: ELPA narė – Šveicarija, Kroatija ir Maroku. Nepavyko surasti Lietuvos prekybos su aukščiau išvardintomis šalimis statistinių duomenų iki 2004 m., todėl buvo analizuojami prekybos statistiniai duomenys po Lietuvos įstojimo į ES, t.y. nuo 2004m.

Toks šalių pasirinkimas neatsitiktinis. Šveicarija šiuo metu yra ketvirta pagal dydį ES prekybos partnerė (žr. 2 lentelę). Ji aplenkė kitą ELPA narę – Norvegiją.

---

³⁴ Vilpišauskas R. Lietuvos užsienio prekybos politika ir jos raida: veiksmų analizė. "Pinigų studijos", 2002, Nr. 3.

2 lentelė. Dešimt didžiausių ES 27 tarptautinės prekybos partnerių 2010 m.

Šalis	Apyvarta		Importas		Eksportas	
	mln. eurų	%	mln. eurų	%	mln. eurų	%
Bendra	2 858 702		1 509 092		1 349 610	
1. JAV	412 712,1	14,4	170 390,4	11,3	242 321,7	18,0
2. Kinija	395 805,8	13,8	282 531,5	18,7	113 274,3	8,4
3. Rusija	246 189,5	8,6	160 058,3	10,6	86 131,2	6,4
4. Šveicarija	188 407,1	6,6	83 188,7	5,5	105 218,5	7,8
5. Norvegija	121 330,3	4,2	79 435,4	5,3	41 894,9	3,1
6. Japonija	109 636,4	3,8	65 780,8	4,4	43 855,6	3,2
7. Turkija	103 576,6	3,6	42 323,5	2,8	61 253,1	4,5
8. Indija	68 024,9	2,4	33 228,0	2,2	34 796,8	2,6
9. Pietų Korėja	67 171,8	2,3	39 233,8	2,6	27 938,0	2,1
10. Brazilija	63 933,4	2,2	32 543,3	2,2	31 390,0	2,3

Šaltinis: *Top Trading Partners*. DG Trade CG/MP. 2012-01-12.

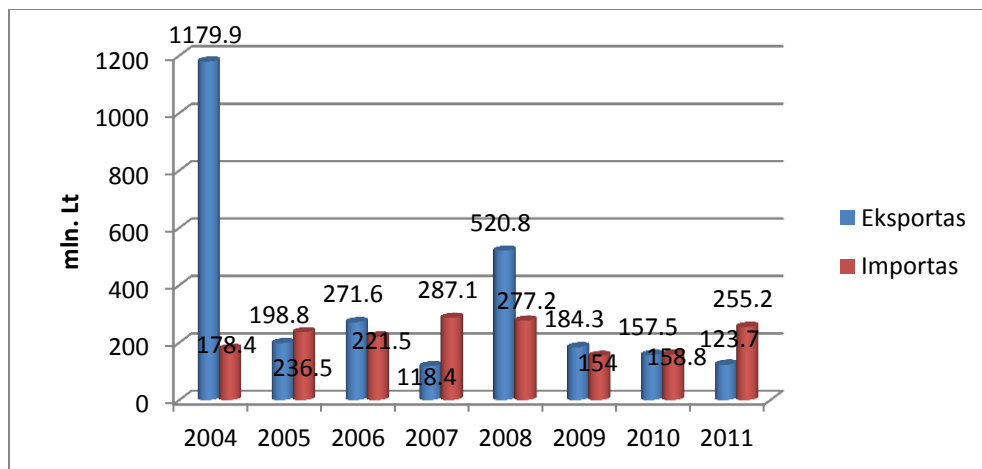
Šveicarija sudaro 5,2% viso ES importo. Šveicarija daugiausiai eksportuoja chemijos ir medicinos produktus, techniką ir laikrodžius.³⁵ Šveicarija nors ir yra ELPA narė, tačiau nepriklauso muitų sąjungai (ES – muitų sąjunga, trečiųjų šalių atžvilgiu nustatiusi bendrąją muitų politiką). ES ir Šveicarijos prekyba remiasi sudarytu preferenciniu susitarimu, pagal kurį taikomas preferencinis maito tarifas (nulinis) ir dvišalės kumuliacijos taisyklė.

Kaip matyti iš 5 pav., Lietuvos prekybos apimtys su Šveicarija svyruoja: 2004 m. buvo aukščiausios eksporto apimtys, tai susija su Lietuvos įstojimu į ES ir laisvosios prekybos sutarties su Šveicarija taikymu. Vėliau eskportas tai mažėjo, tai didėjo. O 2008 m. palyginus su 2007 m. išaugo 4,4 karto ir vėl pradėjo kristi.

Importo apimtys taip pat nėra stabilios. Nuo 2004-2005 m. importas augo, o 2006 m. 1,1 karto sumažėjo. Aukščiausios apimtys buvo 2007 m., po to pradėjo kristi, bet jau 2011 m. vėl pastebimas importo augimas.

³⁵ Europos Komisija: ES ir Šveicarijos dvišaliai prekybos santykiai

<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/switzerland/>

5 pav. Lietuvos prekybos su Šveicarija apimčių pokytis 2004-2011m.

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas

Kroatiją pasirinkau kaip šalį su kuria ES sudarė Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą, ir kuri baigė visas procedūras, būtinas įstojimui į ES. Kroatija jau pasiekė paskutinį tapimo 28-ąja ES nare etapą. Ji turėtų įstoti 2013 m. liepos 1 d., visoms valstybėms narėms ir Kroatijai baigus ratifikavimo procedūrą. ES yra pagrindinė Kroatijos prekybos partnerė (67 % visos Kroatijos užsienio prekybos). Kroatijos eksportas ir importas susijęs su pramoninėmis prekėmis – įrengimais, tekstilės gaminiais, transporto įranga ir cheminėmis medžiagomis.³⁶

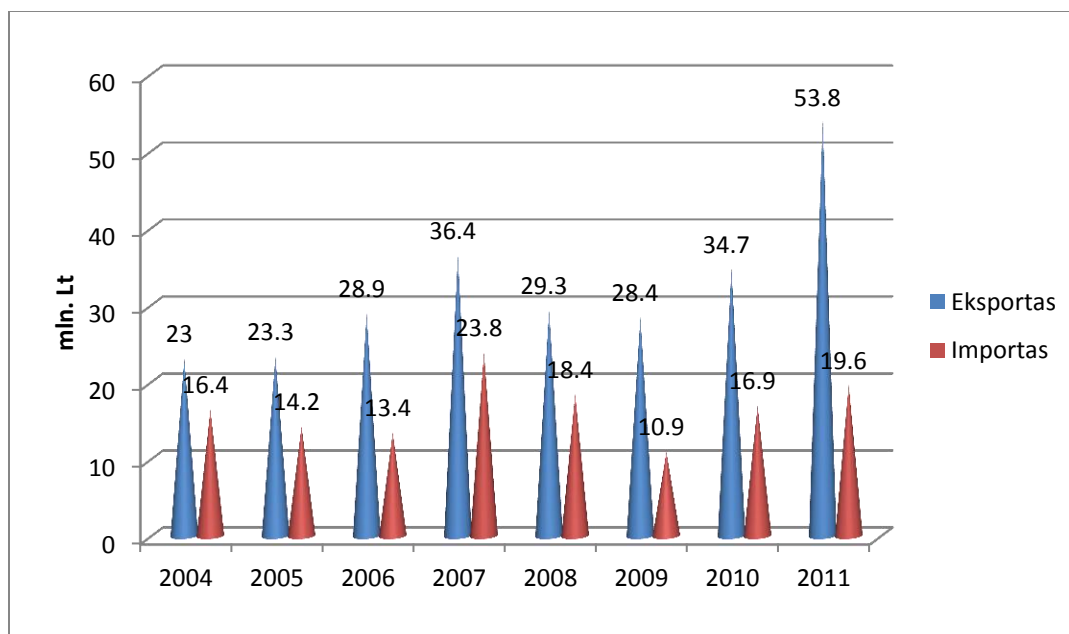
Kaip matyti iš 6 pav., pastebima prekių eksporto teigiama augimo tendencija. Nors 2008-2009 m. smuko, bet jau 2010 m. vėl atsigavo ir pradėjo didėti. 2011 m. palyginus su 2004 m. eksportas išaugo 2,3 karto.

Importo augimo situacija nebuvo tokia stabili: vienais metais jis smuko, kitais vėl augo. 2011 m. lyginant su 2004 m. importas išaugo 1,2 karto.

Darytina prielaidą, kad Lietuvai tapus ES dalimi ir pradėjus taikyti Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą, prekyba su Kroatija išsiplėtė. Tai atsitiko dėl to, kad pagerėjo abiejų šalių, Lietuvos ir Kroatijos, galimybės patekti į ES rinką.

³⁶ Europos Komisija: ES Plėtra.

http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/croatia/relation/index_lt.htm

6 pav. Lietuvos prekybos su Kroatija apimčių pokytis 2004-2011 m.

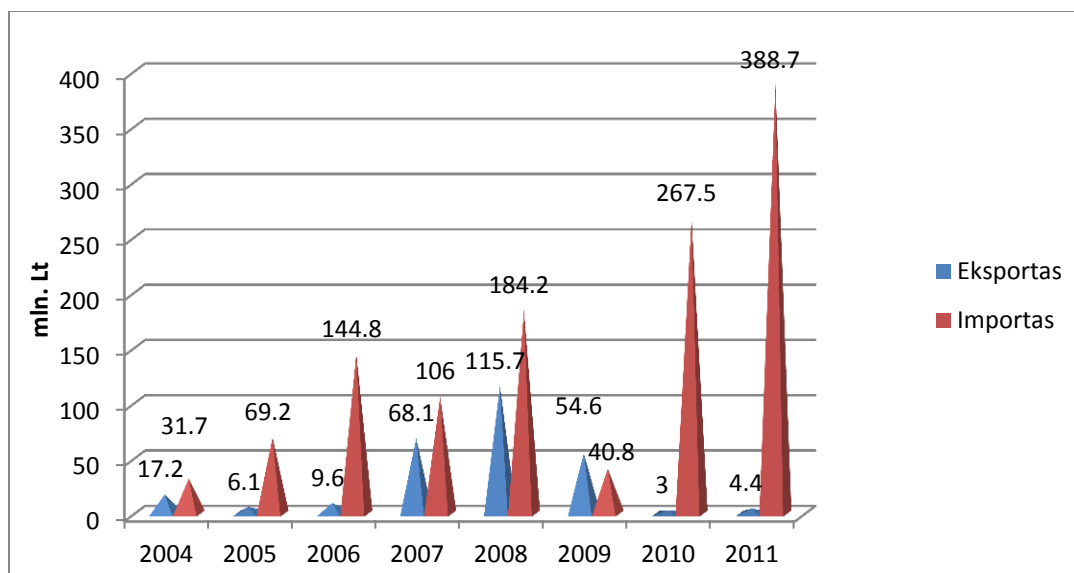
Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas

Kita nagrinėjama šalis yra Marokas. Pasirinkau Maroką, kaip vieną iš Viduržemio jūros regiono valstybių, su kuria sudaryta Asociacijos sutartis. Apie 60% Maroko prekybos vyksta su ES. Didžiąją prekybos dalį sudaro tekstilės ir žemės ūkio produktai.³⁷

Kaip rodo 7 pav., prekių eksporto rodikliai nebuvo stabilūs, 2004-2005 m. eksportas krito, nuo 2006 m. iki 2008 m. pastebimas spartus eksporto augimas. Bet nuo 2009 m. eksporto apimtys smarkiai sumažėjo ir 2011 m. sudarė tik 4,4 mln. litų.

³⁷ Europos Komisija: ES Plėtra

<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/morocco/>

7 pav. Lietuvos prekybos su Maroku apimčių pokytis 2004-2011 m.

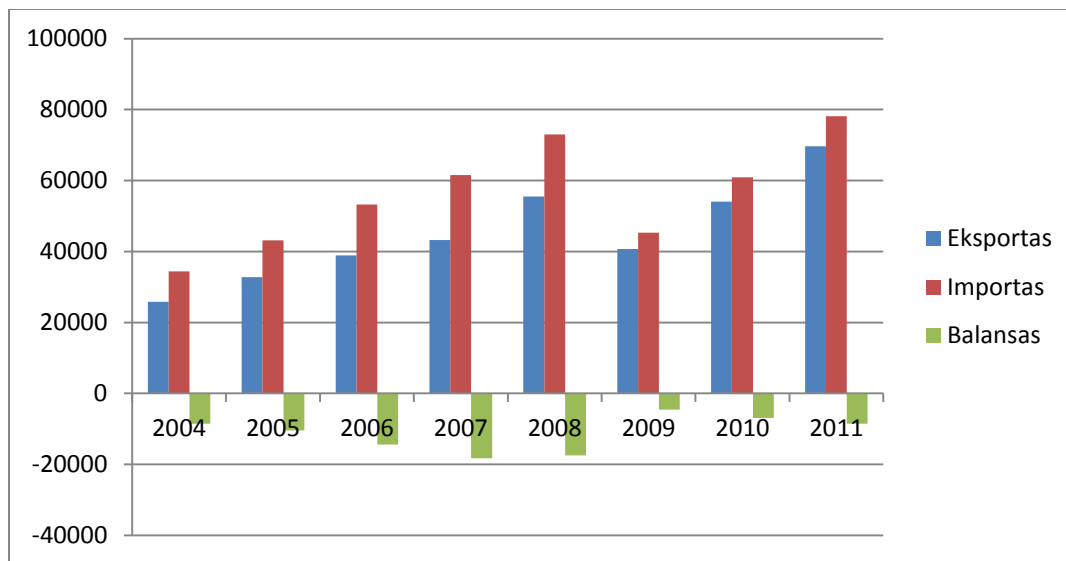
Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas.

Prekių importo situacija žymiai geresnė negu eksporto. Pastebima importo augimo tendencija, nuo 2011 m. palyginus su 2004 m. importas padidėjo 12,3 karto. Net nepaisant to, kad 2009 m. prekybos srantai sumažėjo 20% dėl neigiamo pasaulinės krizės poveikio. Importas tais metais krito 22,6% (kas ypač palietė fosfatų pagrindu sukurtus produktus, turizmą, vidaus investicijas). 2010 m. pirmąjį pusmetį prekybas pradėjo atsigausti ir ES importas į Maroką padidėjo 16,6%, o eksportas išaugo 8,9%.³⁸

Analizuojant prekybos Lietuvos eksporto ir importo duomenis, nuo 2004 m. galima pastebėti spartų prekybos augimą, kai pradėjo augti importo ir eksporto apimtys. Galima daryti prielaidą, kad tokią sparčią Lietuvos užsienio prekybos plėtrą lėmė įstojimas į ES, kai buvo panaikinti prekybos barjerai, sudarytos palankesnės sąlygos verslui ir suteikta daugiau prekybos galimybių. Prekybos mastas pasiekė aukščiausią tašką 2008 m. Po 2008 metų užsienio prekybos rodikliai pradėjo kristi, ir 2009 m. prekyba sulėtėjo. Tai atsitiko dėl 2008 m. prasidėjusios pasaulio ekonominės krizės. Bet jau 2010 m. ekonomika pradėjo atsigausti po globalios krizės, pamažu atsigavo vartojimas ir investicijos, kas teigiamai įtakojo užsienio prekybos augimą (8 pav.)

³⁸ Europos Komisija: ES Plėtra

<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/morocco/>

8 pav. Lietuvos eksportas ir importas 2004-2010 m.

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas

Galima padaryti išvadą, kad Lietuvos įstojimas į ES ir prisijungimas prie laisvosios prekybos sutarčių (įsigaliojo laisvosios prekybos sutartys su kitomis šalimis, kurias ES buvo pasirašiusi ir sėkmingai taikė), vykdomų su kitomis šalimis, lėmė prekybos suaktyvėjimą, ypač su tokiais šalimis kaip Šveicarija, Kroatija, Viduržemio jūros valstybės. Iki 2004 m. jokių statistinių duomenų apie prekybą su šitomis šalimis nėra, ir tik po 2004 m. iš Lietuvos statistikos departamento pateiktų statistinių duomenų galima spręsti apie prekybos su aukščiau aptartomis šalimis mastą.

2.2. Kilmės kontrolės Lietuvos Respublikos muitinėje analizė

Vykdam užsienio prekybą svarbu žinoti kokį muitų tarifą taikyti trečiųjų šalių atžvilgiu – konvencinį, lengvatinį ar autonominį. Muitų tarifo dydis turi tiesioginę priklausomybę nuo prekių kilmės. Tam, kad galima būtų nustatyti kokį muitų tarifą taikyti, pirmiausiai reikia nustatyti importuojamų prekių kilmę. Prekių kilmės nustatymas yra viena iš pagrindinių Europos Bendrijos muitų ir prekybos politikos įgyvendinimo sąlygų, kuri lemia tinkamų preferencijų taikymą.

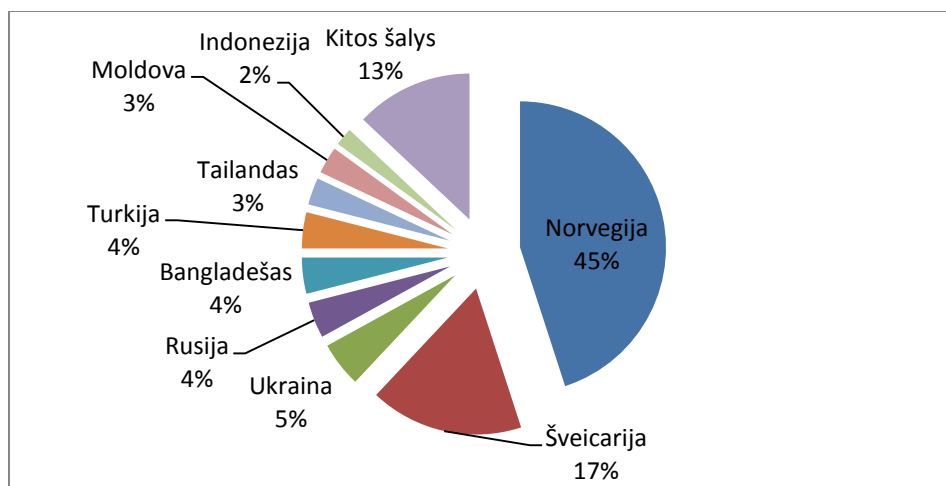

Viena iš muitinės užduočių yra importuojamų prekių kilmės kontrolė, kuri atliekama tam, kad preferenciniai muitai nebūtų taikomi prekėms, kurios neatitinka tam tikrų keliamų reikalavimų ir kurių kilmės dokumentai yra netikri, suklastoti. Tokiu atveju, svarbus vaidmuo tenka administraciniam muitinių bendradarbiavimui, nes vienos šalies muitinė be kitų šalių muitinių pagalbos nepajėgi nustatyti prekių kilmės dokumentų tikrumą.

Administracinis muitinių bendradarbiavimas įtrauktas į preferencinės prekybos sutarčių protokolus dėl Kilmės taisyklių. Pagal tų sutarčių protokolų dėl Kilmės taisyklių nuostatas, susitariančios šalys, tame tarpe ir Lietuva, yra įsipareigojusios teikti abipusę pagalbą, tikrindamos kilmės dokumentų autentiškumą ir juose esančios informacijos teisingumą. Kilmės įrodymo dokumentų patikrinimai atliekami atsitiktinai arba kai muitinės turi pagrįstą abejonių dėl šių dokumentų patikimumo, juose išvardytų produktų kilmės statuso arba dėl kitų reikalavimų vykdymo.

Tam, kad atlikti tarifinę prevenciją, muitinei turi būti pateiktas tinkamai išduotas preferencinę prekių kilmę įrodantis dokumentas ir dokumentas, patvirtinantis, kad prekės buvo tiesiogiai atgabentos į Bendrijos muitų teritoriją, bei deklaracijoje nurodytas atitinkamos preferencijos kodas. Norint įsitikinti, ar tarifinių preferencijų buvo siekiama sąžiningai, muitinė, įvertindama rizikos veiksnius, rengia užklausas užsienio valstybių muitinėms dėl importuojamų prekių kilmės patikrinimo, taip pat atlieka tikrinimus pagal užsienio valstybių muitinių prašymus.

Prekių kilmės dokumentų tikrinimai gali būti atliekami pagal prekių grupę ir pagal prekių kilmės šalis. 9 pav. parodytas Lietuvos išsiųstų patikrinimui kilmės dokumentų skaičius pagal šalis už 2011 m. Pagal nurodytą pavyzdį matosi, kad didžiausias skaičius išsiųstų patikrinti kilmės dokumentų buvo į Norvegiją, kas sudaro 45 proc. nuo visų išsiųstų kilmės dokumentų.

9 pav. 2011 m. išsiųstų tikrinti kilmės dokumentų pasiskirstymas pagal šalis.

Šaltinis: Muitinės departamento duomenys

3 lentelėje yra pateikti duomenys, kurie rodo kiek užklausų Lietuvos muitinė paruošė kitų valstybių muitinėms per 2007-2011 metų laikotarpį ir kiek išsiuntė prekių kilmės dokumentų patikrinimui.

3 lentelė. Kilmės dokumentų tikrinimas 2007-2011 m.

Laikotarpis	Pateiktų užklausų skaičius/Pateiktų patikrinti kilmės dokumentų skaičius	Nepatvirtintų išsiųstų kilmės dokumentų skaičius (neigiami atsakymai)	Gautų užklausų skaičius/ Gautų patikrinti kilmės dokumentų skaičius	Remiantis užsienio valstybių tyrimo rezultatais po prekių muitinio įforminimo apskaičiuota mln. Lt
2007	122/2564	764	10/19	1 084 500
2008	123/1216	729	6/17	1 979 433
2009	117/1089	674	6/15	2 643 345
2010	166/580	83	3/11	291 909
2011	181/426	26*	3/7	384 464
Viso	709/5875	2276	28/69	6 383 651

Šaltinis: Muitinės departamento duomenys

*2011 m. duomenys nėra galutiniai, nes tyrimai vyksta – nesibaigę jų terminas.

3 lentelėje pateikti duomenys parodo kiek buvo atlikta kilmės dokumentų patikrinimų ir kiek gauta neigiamų atsakymų į pateiktas užklausas dėl kilmės dokumentų patvirtinimo 2007-2011 m. laikotarpyje. 2007-2011 m., 5 metų laikotarpyje, buvo išsiusta patikrinti 5875 prekių kilmės dokumentų į išdavusias juos šalis, buvo gauta 2276 neigiamų atsakymų.

Sekančioje lentelėje (4 lentelė) pateikiama užsienio valstybių muitinių neigiamų atsakymų procentinė išraiška.

4 lentelė. Užsienio valstybių muitinių neigiamų atsakymų pateikimas 2007-2011 m.

Laikotarpis	Pateiktų užklausų skaičius/ Pateiktų patikrinti kilmės dokumentų skaičius	Procentinė išraiška užsienio valstybių muitinių neigiamų atsakymų
2007	122/2564	29,8 %
2008	123/1216	60 %
2009	117/1089	62 %
2010	166/580	14,3 %
2011	181/426	6,1 % *
Viso	709/5875	38,7 %

Šaltinis: Muitinės departamento duomenys

*2011 m. duomenys nėra galutiniai, nes tyrimai vyksta – nesibaigė jų terminas.

Pagal 4 lentelės duomenis pastebima, kad daugiausiai kilmės dokumentų buvo parengta ir išsiųsta užsienio šalių muitinėms dėl preferencinės kilmės patikrinimo 2007 m. Pateiktų tikrinti kilmės dokumentų skaičius tais metais sudarė 2564 vienetų. Neigiami atsakymai buvo gauti 2008m. - 2009 m. dėl to, kad užsienio šalių muitinių atliekami tyrimai gali užsitęsti iki 10 mėnesių ir daugiau.

Iš lentelės matosi, kad Lietuvai tapus ES nare, kilmės dokumentų tikrinimo efektyvumas turėjo teigiamą augimo tendenciją. Jei 2007 m., po trijų metų nuo įstojimo į Europos Sąjungą, praėjus pereinamajam laikotarpiui, gautų neigiamų atsakymų buvo tik 29,8 % (tyrimų, pradėtų 2005 m. – 2006 m., rezultatai), tai jau 2008 m. neigiami atsakymai pasiekė 60 %, o 2009 m. net 62 %. Galima daryti prielaidą, kad situacijos pagerėjimą lėmė įstojimas į ES, kai prekių kilmės dokumentų autentiškumo patikrinimai buvo atliekami vadovaujantis gaunama informacija iš kitų

ES šalių narių (administracinis muitinių bendradarbiavimas) apie galimus klastojimus, taip pat rizikos kriterijais. Pagerinti situaciją padėjo ir Lietuvos muitinės bendradarbiavimas su OLAF tarnyba (Europos kovos su sukčiavimu tarnyba), informacinių sistemų diegimas, pavyzdžiui, AFIS (Kovos su sukčiavimu informacinė sistema), CIS – MAB³⁹ bylų duomenų bazės modulis, skirtas keistis informacija su Europos Sąjungos valstybių narių muitinių administracijomis ir (arba) kitomis įgaliotomis institucijomis užkardant, atskleidžiant ir tiriant nusikalstamas veikas ir kitus teisės pažeidimus bendrosios rinkos, muitų, pinigų sąjungos bei žemės ūkio srityse.⁴⁰

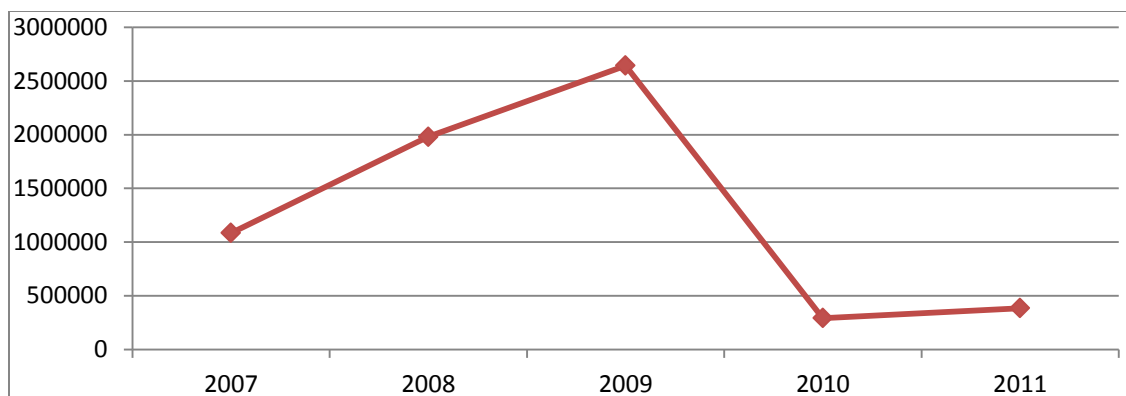
2.3. Papildomai apskaičiuotų mokesčių nepasitvirtinus prekių kilmei analizė

Remiantis užsienio valstybių tyrimo rezultatais, kai importuojamų prekių kilmė nepatvirtinama, importuojančios šalies muitinė teisės aktų nustatyta tvarka atsisako teikti preferencijas. Tokiu atveju po prekių muitinio įforminimo yra papildomai priskaičiuojami mokesčiai. Kiek papildomai buvo apskaičiuota mokesčių nepasitvirtinus prekių kilmei 2004-2011 m. galima pamatyti 10 pav.

---

³⁹ MAB (angl. *Mutual Assistance Broker*) bylų duomenų bazė – MIS dalis, sudaryta iš CIS (EU), CIS (MS), CigInfo, MarinInfo ir YachtInfo modulių, į kuriuos duomenys teikiami siekiant keistis informacija su Europos Sąjungos valstybių narių muitinių administracijomis ir (arba) kitomis kompetentingomis institucijomis, turinčiomis prieigą prie MIS.

⁴⁰ Muitinės departamento prie LR finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1B-280 „Dėl prisijungimo prie muitinės informacinės sistemos, duomenų įvedimo į šią sistemą ir iš jos gautų duomenų naudojimo ir saugojimo taisyklių patvirtinimo.“ 2011 m. gegužės 20 d.

10 pav. Papildomai apskaičiuota mokesčių (Lt) 2007-2011 m.

Šaltinis: Muitinės departamento duomenys

2008 m. – 2009 m. dėl kilmės patikrinimo buvo gauta daugiausiai neigiamų atsakymų, dėl to ir papildomai apskaičiuota mokesčių buvo daugiausiai. 2008 m. tai buvo 1 979 433 Lt, o 2009 – 2 643 345 Lt. Tokį apskaičiuotų mokesčių apimtį dėl prekių kilmės dokumentų tikrinimo padidėjimą nulėmė importo masto didėjimas, sustiprinta kilmės dokumentų tikrinimo kontrolė.

Importuojamų prekių kilmės kontrolė yra svarbi muitinės veiklos sritis. Kontrolės svarba pasireiškia ne tik mokesčių rinkimo, bet ir vienodų importo sąlygų sudarymu verslo dalyviams bei sąžininga konkurencija. Iš lentelės duomenų galima padaryti išvadą, kad papildomai apskaičiuotų mokesčių dėl prekių kilmės dokumentų tikrinimo mastas išaugo. Toks prekių kilmės dokumentų tikrinimo masto didėjimas nulemtas prekybos apimčių didėjimo ir sustiprintos prekių kilmės kontrolės.

Lengvatinė prekyba ne visada vykdoma sąžiningai prekių kilmės elemento atžvilgiu. Prekių kilmės nustatymas ir tikrinimas yra sudėtinga procedūra, užimanti nemažai laiko, kuri yra reikalinga dėl šalių prisiimtų įsipareigojimų tinkamo vykdymo ir pagrįstų preferencijų taikymo. Lietuvai įstojus į ES prekių kilmės tikrinimų efektyvumas išaugo iki 38,7 %.

3. PREFERENCINIŲ SUTARČIŲ TOLIMESNĖS PLĖTROS PERSPEKTYVOS IR TOBULINIMO KRYPTYS

3.1. Preferencinių prekybos susitarimų perspektyvos

Preferencinės prekybos sutartys yra neatskiriama užsienio prekybos dalis. Preferenciniai susitarimai – susitarimai sudaryti su trečiomis valstybėmis, siekiant plėtoti prekybą tarp susitariančių šalių, mažinant arba visiškai panaikinant muitų tarifus. Preferencinius susitarimus galima apibūdinti, kaip tam tikrą ekonominės integracijos formą, skatinančią prekybos apimtį ir mastą, didinančią vartotojų pasirinkimo galimybes. Dar vienas svarbus preferencinių sutarčių taikymo vaidmuo yra tolimesnis tarptautinės prekybos liberalizavimas.

ES prekybos politikos prioritetas – geresnių galimybių patekti į didžiausių ir greičiausiai augančių pasaulio šalių rinkas kūrimas, sudarant plataus užmojo prekybos susitarimus.⁴¹ 10 priede nurodytos šalys, su kuriomis laisvos prekybos sutarčių derybos sėkmingai baigėsi, pavyzdžiui, Pietų Korėja, Peru, Kolumbija ir Centrine Amerika. Derantis su Persijos ilankos šalimis, Indija, Kanada ir Singapuru jau padaryta didelė pažanga. Iš naujo pradėtos svarbios derybos su MERCOSUR regiono šalimis.. Reikia pažymėti, kad didelę dalį ES bendroje užsienio prekyboje su trečiosiomis šalimis sudaro šalys, su kuriomis laisvosios prekybos sutartys šalių sudaro 21,7 %, eksportas – 25,6 %, žemės ūkio produktų importas atitinkamai – 56,2 %, eksportas – 26,2 %. (10 Priedas)

Pagrindiniu prioritetu buvo laikoma laisvosios prekybos susitarimų, ypač jų dalių, susijusių su reguliavimu ir ne prekybos kliutimis, įgyvendinimas. Pradžia – ES ir Korejos laisvosios prekybos susitarimas, kuriame numatyti plataus užmojo su reguliavimu susiję įsipareigojimai, kurių vykdymą galima užtikrinti taikant greitą ginčų sprendimo mechanizmą arba naudojantis tarpininkavimo paslaugomis. ES ir Korėjos LPS yra pirmasis ES prekybos susitarimas su Azijos šalimi. Sprendimas pradėti derybas dėl tokio LPS su trečiosiomis šalimis priimtas remiantis patikimais ekonominiais kriterijais ir siekiant sudaryti palankesnes sąlygas Europos bendrovėms patekti į labai dinamiškas ir konkurencingas Azijos rinkas. 2011 m. liepos 1 d. įsigaliojus ES ir

---

⁴¹ *Prekyba, augimas ir tarptautinė arena*. Prekybos politika – svarbiausia ES 2020 m. strategijos sudėtinė dalis. Europos Komisija, Prekyba. COM (2010) 612.

Korėjos laisvosios prekybos susitarimui (LPS) prasidėjo naujas ES ir Korėjos prekybos ryšių etapas. Šis susitarimas turėtų pagyvinti dvišalę prekybą ir ES bei Korėjos ekonomikos augimą. Yra numatyta, kad pasibaigus pereinamiesiems laikotarpiams bus pašalinti praktiškai visi importo muitai, taikomi ES ir Korėjos tarpusavio prekybai. Šita susitarimą galima pavadinti beprecedenčiu jo taikymo sritimi ir prekybos kliūčių šalinimo sparta.⁴²

ES prekybos politikos strategijoje Korėja nurodyta kaip prioritetinga LPS partnerė ir 2007 m. gegužės mėn. Seule pradėtos derybos. 2010 m. rugsėjo 16 d. Taryba jį patvirtino ir spalio 6 d. susitarimas buvo oficialiai pasirašytas. Europos Parlamentas pritarė LPS 2011 m. vasario 17 d. Taigi, nuo 2011 m. liepos 1 d. susitarimas yra laikinai taikomas.

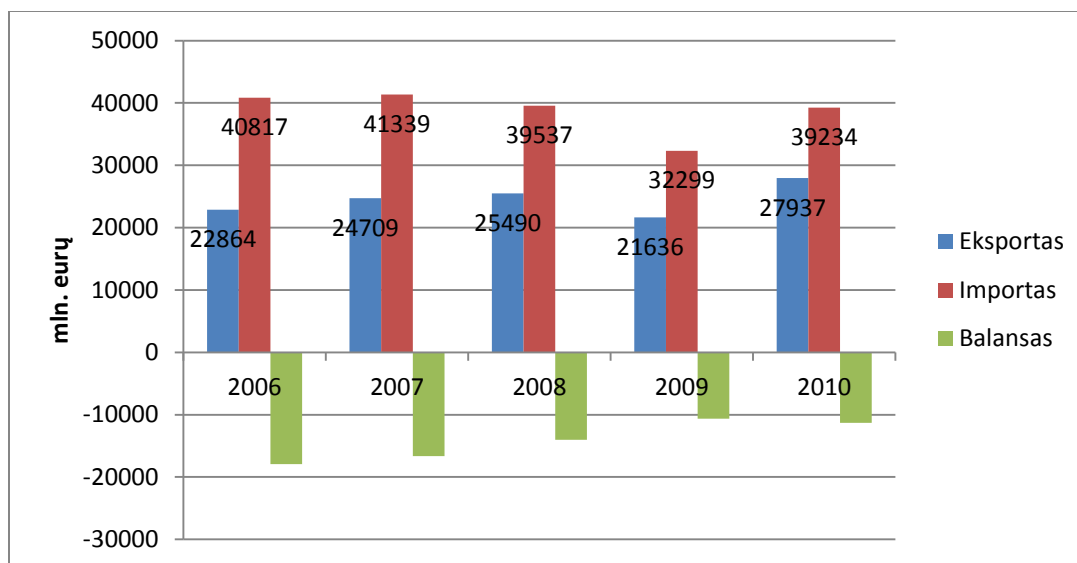
Šiuo metu Korėja įeina į ES27 didžiausių tarptautinės prekybos partnerių dešimtuką, ji randasi 9 pozicijoje.⁴³ ES ir Korėjos LPS numatyta, kad į Korėją importuojamiems ES pramonės, žuvininkystės ir žemės ūkio produktams bus labai sumažinti arba iš vis panaikinti muitų tarifai. Per penkerius metus nuo LPS įsigaliojimo Korėja ir ES panaikins 98,7 % pramonės ir žemės ūkio produktams taikomų muitų. Šiuo metu ES prekybos prekėmis su Pietų Korėja balansas yra neigiamas (žr. 11 pav.), nors tendencijos rodo, kad Korėjos rinkos potencialas didelis. ES turi didelį prekybos cheminėmis medžiagomis, vaistais, automobilių dalimis, pramoninėmis mašinomis, avalyne, medicinos įranga, spalvotaisiais metalais, geležimi, plienu, oda, kailiais, mediena, keramika ir stiklu perteklių. Be to, ES ūkininkams Pietų Korėja yra viena vertingesnių žemės ūkio produktų eksporto rinkų (metinis eksportas – per 1 mlrd. eurų).⁴⁴

---

⁴² ES ir Korėjos laisvosios prekybos susitarimo įgyvendinimas. Europos Sąjunga, 2011.

⁴³ *Top Trading Partners*. DG Trade CG/MP. 2012-01-12.

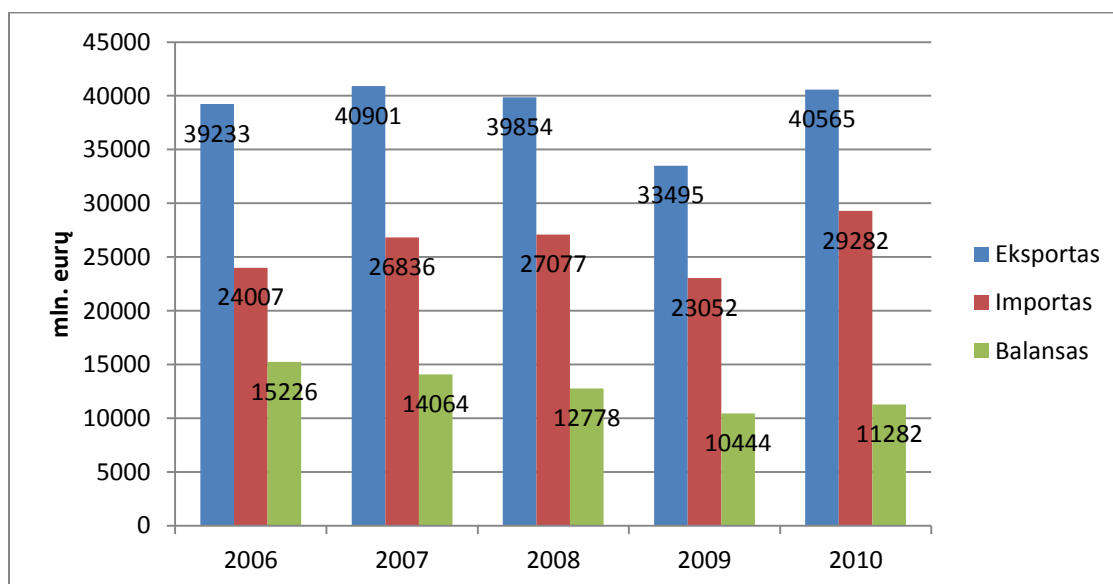
⁴⁴ Europos Sąjungos internet svetainės duomenys

11 pav. ES prekyba su Pietų Korėja 2006 – 2010 m.

Šaltinis: EU Bilateral Trade and Trade with the World : South Korea. DG Trade. 2010-01-12.

Sekančiame paveiksle pateikti Pietų Korėjos su ES prekybos balanso duomenys. Atvirkščiai nei ES, Korėjos prekybos balansas su 27 Europos Sąjungos šalimis 5 metų laikotarpyje iki ES ir Korėjos prekybos susitarimo pasirašymo 2010 m., yra teigiamas (12 pav.). Atkreipiant dėmesį į tai, kad Korėjos rinkos potencialas didelis, ši LPS yra naudinga ir ES, ir Korėjai dėl teigiamo poveikio prekybai.

12 pav. Pietų Korėjos prekyba su ES 2006 – 2010 m.

Šaltinis: EU Bilateral Trade and Trade with the World : South Korea. DG Trade. 2010-01-12.

Lengvatos teikiamos tik vienos iš šalių kilmės statusą turintiems produktams. Tai reiškia, kad kilmės taisyklės yra svarbi kiekvieno LPS dalis. Tam, kad būtų galima taikyti preferencijas, prekės turi atitikti nustatytas sąlygas:

- turėti ES arba Korėjos kilmės statusą
- atitikti tam tikrus papildomus reikalavimus
- turėti kilmės įrodymo dokumentą

Kaip reglamentuoja ES ir Korėjos LPS kilmės taisyklių protokolai, produktas turės ES arba Korėjos kilmės statusą, jei⁴⁵:

1. jis visiškai gautas ES arba Korėjoje (pvz., augalai, atsivesti ir laikyti gyvūnai, žuvis, pagauta teritoriniuose vandenyse arba už 12 mylių ribos Korėjos arba ES laivo)
2. jis pakankamai perdirbtas ES arba Korėjoje. Kriterijai, pagal kuriuos nustatoma, ar produktas „pakankamai perdirbtas“, patiekti kiekvienam produktui skirtose taisyklėse:
  - pasikeičia tarifo pozicija (pvz., varžtas turės ES kilmės statusą, jei jis pagamintas iš importuotų bet kokiai kitai pozicijai priskiriamų medžiagų)
  - pridėtinė vertė (pvz., automobilis turės ES kilmės statusą, jei ne daugiau kaip 45 proc. jam pagaminti panaudotų medžiagų (vertė) importuota ne iš Korėjos arba ES)
  - specialiosios operacijos (pvz., drabužiai turės ES kilmės statusą, jei jų pluoštai verpti ir verpalai megzti ES)
  - šių taisyklių derinys. Įvairios taisyklės gali būti taikomos atskirai arba kartu (pvz., staklės turės ES kilmės statusą, jei pasikeičia tarifo pozicija arba jei staklėse nepanaudota daugiau kaip 45 proc. kilmės statuso neturinčių produktų)

Kad produktas būtų laikomas turintis ES arba Korėjos kilmės statusą, jis turi atitikti tam tikras papildomas sąlygas. Įvairios perdirbimo operacijos paprastai turi būti atliktos ES arba Korėjoje,

---

⁴⁵ Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Korėjos Respublikos laisvosios prekybos susitarimas. Oficialusis leidinys L 127/6.

tačiau norėdami laikytis taisyklių ES gamintojai taip pat gali naudoti Korėjos (arba atvirkščiai) kilmės statusą turinčias medžiagas. Tai vadinama kumuliacija. Pavyzdžiui, Korėjos kilmės statusą turintys verpalai gali būti importuojami į ES ir bus laikomi turintys ES kilmės statusą, jei bus toliau perdirbti atliekant ne vien minimalias operacijas. Taip pat perdirbimas, atliktas ES arba Korėjoje, turi būti pakankamas, t.y. neminimalus (minimalios operacijos, nepakankamos kilmės statusui įgyti, nurodytos 1 priede. ES ir Korėjos Kilmės taisyklių protokole į minimalių operacijų sąrašą įtrauktas dar vienas punktas – bandymai arba kalibravimas). Be paminėtų kriterijų, prekėms taikoma tiesioginio transportavimo taisyklė – lengvatinis režimas gali būti taikomas, net jei jos vežtos tranzitu per kitą šalį, perkrautos arba laikytos sandėlyje kitoje šalyje, jei:

- tranzito arba sandėliavimo šalyje jos neišleistos į laisvą apyvartą
- su jomis neatlikta jokių kitų operacijų, išskyrus iškrovimą ar pakrovimą arba operacijų, būtinų jų gerai būklei išlaikyti⁴⁶

Galima pastebėti, kas kilmės įgijimo taisyklės panašios su kitų LPS taisyklėmis. Bet yra ir skirtumų. Tam, kad būtų taikomos preferencijos, prekė turi turėti kilmės įrodymo dokumentą. Pagal ES ir Korėjos prekybos susitarimą, kitaip negu nustatyta kituose LPS, muitinė neišduoda kilmės sertifikatų ir EUR. 1 čia nebus priimamas. Eksportuotojai turės patys parengti kilmės deklaraciją. Dėl tokios teisės turėjimo, jiems reikės kreiptis į savo į savo nacionalines muitines dėl patvirtinto eksportuotojo statuso suteikimo, išskyrus tuos atvejus, kai jų eksportuojamų produktų siuntų vertė neviršija 6 000 eurų. Kai eksportuojamų siuntų vertė yra ne daugiau 6 000 eurų, bet koks eksportuotojas (nebūtinai patvirtintas) turi teisę rengti kilmės deklaracijas. Tokių eksportuojamų siuntų skaičius neribojamas. Kilmės deklaracija rengiama eksportuojant ar jau eksportavus prekes, bet ne vėliau kaip praėjus vieniems metams po importo į Korėją ir dvejiems metams po importo į ES.

Prašymas taikyti lengvatinį režimą pagal ES ir Korėjos LPS teikiamas remiantis kilmės deklaracija. Sąskaitoje faktūroje, važtaraštyje ar kitame komerciniame dokumente, kuriame susiję produktai apibūdinami pakankamai išsamiai, kad juos būtų galima atpažinti, eksportuotojas turi pateikti šį tekstą (viena iš 23 ES kalbų arba korėjiečių kalba):

---

⁴⁶ ES ir Korėjos laisvosios prekybos susitarimo įgyvendinimas. Europos Sąjunga, 2011.

Šiame dokumente išvardytų prekių eksportuotojas (muitinės liudijimo Nr. ...) deklaruoja, kad, jeigu kitaip nenurodyta, tai yra ... preferencinės kilmės prekės.

(vieta ir data)

(eksportuotojo parašas, be to, šalia turi būti įskaitomai įrašyta deklaraciją pasirašiusio asmens vardas, pavardė)⁴⁷

Norėdamos įgyti patvirtinto eksportuotojo statusą bendrovė turi pateikti įsisteigimo valstybės narės muitinei prašymą ir saugoti savo veiklos dokumentus. Patvirtinto eksportuotojo statuso suteikimo tvarka priklauso nuo valstybės narės nacionalinių nuostatų. Pagrindinis tikslas – užtikrinti, kad bendrovė žinotų taikytinas taisykles ir muitinės galėtų bet kada patikrinti produktų, kuriems prašoma taikyti lengvatinį režimą, kilmės statusą. Patvirtinto eksportuotojo statusą muitinė gali suteikti nustatydamą bet kokius reikalavimus, kurie jai atrodo tinkami. Muitinė suteikia patvirtintam eksportuotojui muitinės leidimo numerį, kuris nurodomas kilmės deklaracijoje. Muitinė vykdo priežiūrą kaip patvirtintas eksportuotojas naudojasi jam suteikta teise, ir jei eksportuotojas netinkamai naudojasi turimu leidimu, nevykdo tam tikrų reikalavimų ar neteikia tam tikrų garantijų, bet kada gali atšaukti leidimą.

Patvirtinto eksportuotojo įsipareigojimai⁴⁸. Jis privalo:

- įsipareigoti rengti kilmės deklaracijas tik prekėms, kurių atžvilgiu tuo metu jis turi visus reikiamus įrodančius arba apskaitos dokumentus
- prisiimti visą atsakomybę už šių įgaliojimų taikymą, visų pirma neteisingus pareiškimus dėl kilmės ar kitus piktnaudžiavimus
- prisiimti atsakomybę užtikrinti, kad įmonės darbuotojas, atsakingas už kilmės deklaracijų pildymą, žinotų ir suprastų kilmės taisykles
- įsipareigoti saugoti visus kilmės įrodymo dokumentus bent penkerius metus po deklaracijos arba kilmės deklaracijos parengimo
- įsipareigoti bet kada pateikti muitinei kilmės įrodymą ir leisti jai atlikti patikras

---

⁴⁷ ES ir Korėjos laisvosios prekybos susitarimo įgyvendinimas. Europos Sąjunga, 2011.

⁴⁸ Tas pats šaltinis

Šis preferencinės prekybos susitarimas tarp ES ir Korėjos Respublikos padės plėtoti ir liberalizuoti prekybą tarp šių susitariančių šalių.

Preferenciniai prekybos susitarimai skatina politinį stabilumą ir ekonomikos klestėjimą per tarifų mažinimą ar naikinimą ir bendradarbiavimo standartų kūrimą, skatina prekybos liberalizavimą ir integraciją. Bet egzistuoja ir kitas požiūris į LPS, parodantis jų neigiamą poveikį. Manoma, kad tokie susitarimai labiau iškraipo prekybą, negu padeda ją kurti. Laisvos prekybos susitarimai gali kelti riziką daugiašalei prekybos sistemai. Tokie susitarimai apsunkina prekybą, suardo nediskriminavimo principą ir izoliuoja silpniausias ekonomikas.

Prekyba laikoma esminiu vystymosi veiksniu. Tarptautinė prekyba galėtų atlikti svarbų vaidmenį skatinant ekonominį vystymąsi ir skurdo mažinimą, ypač jei nepakanka daugiašalio bendradarbiavimo stengiantis panaikinti skurdą. Bendrųjų lengvatų sistema (BLS) yra viena iš priemonių, turinčių padėti besivystančioms šalims kovoti su skurdu, didinant jų pajamas iš tarptautinės prekybos. BLS yra vienas iš platesnio masto EB prekybos politikos prioritetų, kuris taip pat yra vienas iš Dohos darbotvarkėje nustatytų besivystančioms šalims skirtų prioritetų.

BLS turi būti skirta besivystančioms šalims tam, kad skatinti tokių šalių regioninį bendradarbiavimą ir padėti joms pasiekti tokį konkurencingumo lygį, kad jos galėtų sukurti savo uždara ūkį ir turėtų partnerių tarptautinės prekybos mastu. BLS turi būti stabili, numatoma, objektyvi ir paprasta. Svarbiausias BLS naudojimo prioritetas – padėti besivystančioms šalims pasinaudoti globalizacijos teikiamais pranašumais, ypač susiejant prekybą ir darnų vystymąsi. Darnaus vystymosi skatinimo svarba turi būti tinkamai įvertinta kuriant vieningą papildomų nuolaidų sistemą visoms specifiniais poreikiais išsiskiriančioms besivystančioms šalims („BLS+“), kurios yra pasirašiusios pagrindines tarptautines konvencijas dėl socialinių, aplinkos apsaugos, valdymo teisių, įskaitant ir kovą su narkotikų gamyba ir prekyba. Tuo atveju, kai atskleidžiami ryškūs ir sisteminiai naudą gaunančių šalių pažeidimai, papildomai teikiamos lengvatos bus panaikintos.⁴⁹

Pastangos skatinti vystymąsi ir naikinti skurdą turi būti ypač pabrėžtos. Vis didėjanti tarptautinės prekybos plėtra (nuolatinis ekonomikos atvirumo lygio augimas tiek išsivysčiusiose,

---

⁴⁹ Besivystančios šalys, tarptautinė prekyba ir darnus vystymasis: Bendrijos bendrųjų tarifų lengvatų (BLS) vaidmuo 2006–2015 m. Komisijos komunikatas tarybai, Europos parlamentui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Europos Bendrijų Komisija. Briuselis, 7.7.2004 KOM(2004) 461 galutinis.

tiek besivystančiose šalyse) didina užsienio prekybos politikos instrumentų veiksmingumą. BLS yra vienas iš šių instrumentų.

Pagrindiniai 2006–2015 m. BLS tikslai⁵⁰:

1. Išlaikyti didelę tarifų pasiūlą – visų pirma, reikėtų apsvarstyti, kokias kitas prekes būtų galima įtraukti į BLS. Maždaug dešimtadalis prekių, apmokestinamų bendruoju muitų tarifu, nepriklauso BLS. Be to, kai kurios prekės, šiuo metu priskiriamos jautrioms, galėtų būti perkeltos į nejautrių prekių kategoriją, pavartojus kintančią prekę jautrumo sąvoką.
2. BLS skirti toms šalims, kurioms to labiausiai reikia - Kadangi Bendrijos BLS apima milžinišką teritoriją, jai turi būti skiriama daug biudžeto lėšų. Todėl BLS turėtų padėti geriau įsitraukti į tarptautinę prekybą toms šalims, kurioms labiausiai to reikia, pavyzdžiui, mažiau išsivysčiusioms ir labiausiai pažeidžiamoms besivystančioms šalims (nedidelės ekonomikos, anklavo šalims, nedidelėms saloms-valstybėms ir mažą pelną gaunančioms šalims). Vienas iš būdų tai padaryti - konkurencingiausių šalių ir prekių perkėlimas į aukštesnį lygį. Perkėlimą į aukštesnį lygį tinka taikyti tam tikroms konkurencingiausių šalių prekių grupėms, kas reiškia, kad šioms prekėms taikomos lengvatos yra nereikalingos ir netgi nepateisinamos. Perkėlimas rodo, kad BLS sėkmingai įvykdė savo užduotį, bent jau perkeliama šalių ar prekių atžvilgiu. Perkėlimas neturi būti laikomas nuobauda.

Taip pat svarbu įvesti švelninančias priemones, kurios būtų taikomos šalims, išbraukiamoms iš mažiau išsivysčiusių šalių sąrašo. Išbraukus šalį iš sąrašo, ji iškart netenka BLS teikiamų pranašumų, kuriais naudojosi būdama mažiau išsivysčiusi šalis. Turėtų būti sukurtas mechanizmas, leidžiantis pamažu pasitraukti iš specialios BLS, vadinamos „*Viskas, išskyrus ginklus*“ („*Everything But Arms*“).⁵¹

Dar viena šalių grupė, kuriai reikėtų taikyti Bendrųjų preferencijų sistema yra mažą pelną gaunančios šalys, kurios negali įsitvirtinti didelėse rinkose, arba jos negali to pasiekti dėl logistikos problemų, ar dėl to, kad nėra visokeriopo ekonomikos plėtimo. Tokios šalys dar vadinamos anklavo šalys.

---

⁵⁰ Tas pats šaltinis

⁵¹ Taikant šią BLS, maždaug 10 000 apmokestinamų prekių (išskyrus ginklus), neatsižvelgiant į jų jautrumą, taikomas nulinis mokestis

3. Pasiūlyti paprastesnę ir prieinamesnę BLS. Šiuo metu yra taikomos penkios Bendrųjų preferencijų sistemos: bazinė BLS (7000 jautrių ir nejautrių prekių), EBA („Everything But Arms“) sistema mažiau išsivysčiusiems šalims, dvi skatinamosios sistemos – „socialinė“ ir „aplinkos apsaugos“, pagal kurias jautrioms prekėms yra suteikiama papildomų lengvatų iš turinčių teisę jas gauti šalių (dabartinė BLS – Moldavijai ir Šri Lankai) ir specialiosios skatinamosios priemonės kovai su narkotikų gamyba ir prekyba („narkotikai“), panaši į EBA sistemą (12 naudą gaunančių valstybių). Vietoj šių sistemų reikia sukurti vieną darbo teisių apsaugai, aplinkos apsaugai ir kovai su narkotikų gamyba ir prekyba. Tai padarius, bus tik trys BLS vietoj penkių bus tik trys: bendrosios priemonės, specialiosios priemonės mažiau išsivysčiusiems šalims ir skatinančios darnų vystymąsi priemonės. Toks supaprastinimas leis išbraukti iš sąrašo šalis, kurios naudojasi sutartiniu lengvatiniu priėjimu prie bendrosios rinkos, dažniausiai remdamosi laisvosios prekybos sutartimis.
4. Perkėlimą į aukštesnį lygį paversti skaidresniu ir orientuotu į pagrindines naudą gaunančias valstybes. Prekių grupės bus nustatomos tiesiog pagal Kombinuotosios nomenklatūros sektorius. Šiuo metu BLS taikomas 7000 prekių, kurios yra suskirstytos į 34 sektorius. Toks prekių skirstymas sektoriais.
5. Nustatyti darnų vystymąsi ir valdymą skatinančias priemones. Plėsti darnaus vystymosi ir valdymo sąvoką reikia todėl, kad daugybė tarptautinių konvencijų bei deklaracijų yra pripažinusios, kad egzistuoja ryšys tarp šalies vystymosi bei pagarbos žmogaus ir aplinkos teisėms, socialinėms ir politinėms teisėms. Dėl nesugebėjimo gerbti šių pagrindinių, įvairiose tarptautinėse konvencijose patikslintų normų besivystančioms šalims kyla tam tikrų problemų, tokių kaip kovos su narkotikais sunkumai arba nepakankamas ekonomikos sričių plėtimas.
6. Patobulinti kilmės taisykles. Kilmės taisyklės yra būtina sąlyga gauti lengvatomis. Keičiantis ekonomikos aplinkai, reikia keisti ir kilmės taisykles, jas supaprastinant. Reikalingas griežtas kilmės taisyklių turinys bei atitinkamos procedūros, tokos kaip formalumai ir kontrolė.
7. Atkurti laikino panaikinimo priemones, apsaugos nuostatas ir kovą su sukčiavimu. Bendrijos kovos su sukčiavimu ir finansinių instrumentų apsaugos priemonės, naudojamos BLS, laikomos techniškai patikimomis. Tačiau, manoma, kad šios priemonės

yra veiksmingos, kai jas sistemingai taiko tais atvejais, kai to reikia. Naudą gaunančios šalys turi sukurti veiksmingas ir tinkamas administracines struktūras, kurios užtikrintų, kad lengvatos gaunamos teisėtai ir yra laikomasi visų būtinų formalumų.

Naujoji Bendrųjų lengvatų sistemos numatoma trukmė yra dešimt metų, t.y. nuo 2005 iki 2015 m. Kas trejus metų bus atliekamas įvertinimas ir, jei reikės, bus daromos pataisos. Remiantis Europos Komisijos komunikatu, Taryba priėmė reglamentą dėl bendrųjų tarifų lengvatų sistemos taikymo nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2011 m. gruodžio 31 d., kuris iš dalies pakeitė ankstesnius reglamentus⁵². Reglamente numatyta, kad norint tinkamai įgyvendinti ES tikslą padėti besivystančioms šalims mažinti skurdą, didinant jų pajamas iš tarptautinės prekybos, reikia didinti BLS veiksmingumą bei naudingumą. ES siekia suteikti mažai išsivysčiusioms šalims techninę pagalbą, kuriant veiksmingas ir tinkamas administracines struktūras ir reguliavimo gebėjimus tam, kad jos galėtų pasinaudoti BLS bei tarptautinės prekybos pranašumais.

3.2. Palankesnių kilmės taisyklių sudarymas tarptautinėje prekyboje

Geresnės besivystančių šalių integracijos į pasaulio ekonomiką užtikrinimas, sudarant daugiau galimybių patekti į besivystančių šalių rinkas, lieka svarbiausias Europos Bendrijos prekybos santykių prioritetas ir turi paskatinti pakeisti jos preferencines kilmės taisykles. Tai reiškia, kad reikėtų ne tik atlikti būtinus taisyklių ir sąlygų turinio pakeitimus, bet ir priderinti jų administravimo ir kontrolės procedūras, siekiant užtikrinti, kad lengvatos būtų suteikiamos tiems, kuriems jų labiausiai reikia.

Kilmės taisyklės yra esminė Bendrijos prekybos politikos sudedamoji dalis, ypač tais atvejais, kai muitų tarifų lengvatos turi būti taikomos tik tam tikrų šalių ar šalių grupių kilmės produktams. Todėl jos turi būti suderintos su bendru tikslu, kurio siekiama tomis lengvatomis,

---

⁵² 2008 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 732/2008 dėl bendrųjų tarifų lengvatų sistemos taikymo nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2011 m. gruodžio 31 d., iš

dalies keičiantis Reglamentus (EB) Nr. 552/97, Nr. 1933/2006 ir Komisijos reglamentus (EB) Nr. 1100/2006 ir Nr. 964/2007

kas reiškia, stiprinti partnerių ekonominę integraciją ir, svarbiausia, lengvinti besivystančių šalių visišką įsitraukimą į pasaulio ekonomiką bei remti jų ekonominę ir socialinę vystymąsi. Kilmės taisyklės turi atspindėti ryšio, kuris turėtų būti tarp produktų ir atitinkamos šalies, pobūdį ir svarbą, ypač iš užsienio įsivežtų gamybos priemonių perdirbimo tam tikroje šalyje lygį, kuris yra būtinas, kad gauti produktai būtų laikomi tos šalies kilmės produktais. Siekiant patvirtinti ir patikrinti, ar šie reikalavimai tikrai įvykdyti, turi būti nustatytos muitinės procedūros. Šiuo metu egzistuojančios kilmės taisyklės yra sudėtingos ir ne visada užtikrinamas jų vykdymas.

Kilmės taisyklių tobulinimas numatytas jas supaprastinant ir atitinkamai sušvelninant kilmės sąvoką, sugriežtinant atitinkamas procedūras ir kuriant priemones, būtinas įsipareigojimų vykdymui užtikrinti. Specialiai tam buvo sukurta ir Europos Komisijos patvirtinta strategija dėl naujų supaprastintų prekių kilmės taisyklių, taikomų įvairiuose ES preferenciniuose susitarimuose su trečiosiomis šalimis tobulinimo.⁵³ Rengiama 2006 – 2015 m. Bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistema, kaip ir Europos Komisijos priimtoje Žaliojoje knygoje dėl kilmės taisyklių preferenciniuose prekybos susitarimuose atėties aptartos kilmės taisyklių ir jų taikymo problemos ir kilmės kontrolės bei administracinio bendradarbiavimo gerinimo pasiūlymai, paskatino kilmės taisyklių tobulinimą.

Geresnės besivystančių šalių integracijos į pasaulio ekonomiką užtikrinimas, sudarant daugiau galimybių patekti į besivystančių šalių rinkas, ir toliau lieka svarbiausias ES prekybos santykių prioritetas, kuris skatina keisti preferencines kilmės taisykles. Kilmės taisyklių ir sąlygų turinio pakeitimai reiškia ir jų administravimo ir kontrolės procedūrų priderinimą, kad lengvatas gautų šalys, kurioms tikrai to reikia. Tobulinimo numatytas trijose srityse:

1. Paprastesnių ir palankesnių preferencinės kilmės įgijimo taisyklių taikymas
2. Muitinės procedūrų ir kontrolės keitimas
3. Taisyklių laikymosi priemonių kūrimas

Kilmės taisyklių supaprastinimas. Numatyta laipsniškai pradėti taikyti tokį požiūrį į kilmės taisykles galiojantiems laisvosios prekybos susitarimams. Pakeitimai reikštų sąvokų ir metodų bei nuostatų formuluočių, naudojamų kilmės nustatymo tikslais, supaprastinimą. Taip taisyklės

---

⁵³ Kilmės taisyklės preferenciniuose prekybos susitarimuose: Ateities gairės. Komisijos komunikatas Tarybai, Europos parlamentui ir Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Briuselis, 16.3.2005 KOM(2005) 100 galutinis

turetų tapti suprantamesnės ir aiškesnės, jas būtų lengviau taikyti ir užtikrinti jų vykdymą. Čia įeina ir papildomą sąlygų, taikomų norint kilmės kumuliaciją taikyti susijusioms regioninėms grupėms, sušvelninimą. Tokie pakeitimai mažiausiai išsivysčiusioms ir mažiausioms šalims garantuotų lengvesnį patekimą į Bendrijos rinką taikant lengvatinių muitų tarifų režimą, atitinkantį tikruosius šalių naudos gavėjų gamybos ir eksporto pajėgumus.

Siekiant didesnės ūkio subjektų ir valdžios institucijų atsakomybės pusiausvyros bei teisėtų interesų apsaugos, atliekant mutinės procedūras reikia remtis iš anksto nustatytais bendrais reikalavimais bei pagrįsti tai aiškiais pareigomis ir procedūromis. Taip pat svarbu tobulinti informacijos apie naudojimąsi preferenciniu susitarimu keitimąsi tarp eksportuotojų ir šalių eksportuotojų institucijų. Siekiant užtikrinti kilmės taisyklių tinkamą taikymą ir užkirsti kelią pažeidimams, svarbu vykdyti preferencinių susitarimų veikimo monitoringą, naudoti tinkamas atsargumo priemones ir apsaugos mechanizmus.

Atsižvelgiant į kontekstą ir preferencinio susitarimo tikslus, kilmės taisyklių priderinimas gali būti pasiektas keičiant (tobulinant) „visiškai gautų“ tam tikroje šalyje arba yra joje „pakankamai perdirbtų“ produktų kilmės įgijimo taisyklės pakeičiant kilmės kumuliacijos sąlygas, taikomų tarp priklausančių ekonomiškai integruotiems regioniniams vienetams šalių.

Kalbant apie „visiškai gautus produktus“, pagrindinis aspektas, kurį reikia tobulinti, – tai žuvininkystės produktų kilmės nustatymas remiantis laivo nacionaline priklausomybe. Manoma, kad žuvų kilmė turėtų būti grindžiama vėliava, registracija bei nors ir supaprastintomis, bet adekvačiomis sąlygomis dėl nuosavybės, o sąlygos dėl įgulos turėtų būti panaikintos. Taikant kilmės kumuliacijos sistemą, šios sąlygos gali būti įvykdytos bet kurioje iš tai sistemai priklausančių šalių.

Kas liečia „pakankamai apdorotus arba perdirbtus produktus“, siūloma taikyti pridėtinės vertės metodą. Taikant šį metodą produktas, gautas apdorojant arba perdirbant kilmės statuso neturinčias importuotas medžiagas, bus laikomas kilmės statusą turinčiu produktu, jei šalyje (arba regione kumuliacijos atveju) sukuriama pridėtinė vertė yra ne mažesnė už tam tikrą viršutinę ribą (minimalų „vietos ar regioninės vertės turinį“), išreikštą galutinio produkto grynųjų gamybos sąnaudų procentiniu dydžiu.⁵⁴ Pridėtinės vertės kriterijus gali, kai reikia užkirsti kelią

---

⁵⁴ Kilmės taisyklės preferenciniuose prekybos susitarimuose: Ateities gairės. Komisijos komunikatas Tarybai, Europos parlamentui ir Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Briuselis, 16.3.2005 KOM(2005) 100 galutinis

galimam neteislingam lengvatų taikymui ar jų apėjimui, būti papildytas papildomomis sąlygomis ar kriterijais, sudarančiais sąlygas tikrajam vystymuisi, be to, šis metodas, apjungia aiškumą ir lankstumą nustatant procentinius dydžius, leistų įvertinti įvairių produktų perdirbimo lygį naudojant vieną matavimo vienetą ir tokiu būdu išvengti šališkumo. Svarbu nustatyti tokį reikalaujamos pridėtinės vertės procentinį dydį, kuris neviršytų besivystančių šalių gamybos pajėgumų ir tuo pačiu metu atgrasytų nuo produktų iš teisės į lengvatas neturinčių šalių vežimo ir nuo tariamo ar minimalaus perdirbimo.

Kilmės kumuliacija ir jos taikymo bei išplėtimo sąlygos. Kumuliacija taikoma pagal preferencinius susitarimus, pagrįstus vienodomis kilmės taisyklėmis ir tų taisyklių taikymu. Norint sudaryti abipusiai didesnes galimybes patekti į rinką, pagrindinis dėmesys turėtų būti sutelktas į regioninę kumuliaciją (įskaitant ir „grupė su grupe“, kaip yra pagal Kotonu susitarimą). Kumuliacija susijusiose regioninėse grupėse besivystančioms šalims, ypač mažiausiai išsivysčiusioms šalims, suteiktų papildomų galimybių padidinti pagrindinių taisyklių subalansuoto sušvelninimo teikiamą naudą. Kilmės taisyklės, bendros tam tikrai prekybos partnerių, kuriuos jungia kumuliacijos zona, grupei, turėtų būti nustatytos viename bendrame tarptautiniame dokumente, kuriuo remtųsi įvairūs preferenciniai susitarimai. Pavyzdžiui, Europos – Viduržemio jūros regiono valstybių zonoje toks bendras tarptautinis dokumentas būtų prekybos partnerių regioninė konvencija dėl kilmės, kuri padėtų pagerinti integraciją tarp įvairių laisvosios prekybos susitarimų ir palengvintų kilmės valdymą. Tokį požiūrį į kumuliaciją galima pritaikyti ir kitų šalių ar regionų kumuliacijai.

Siekiant aiškumo ir vykdymo užtikrinimo, turėtų būti vengiama įvairių kumuliacijos formų sugretinimo, kai skirtinguose preferenciniuose susitarimuose dalyvauja tos pačios šalys, nes tai trukdo teisingai nustatyti prekių kilmę ir leidžia nepagrįstai naudotis lengvatinių susitarimų teikiamomis preferencijomis. Paremti kumuliaciją ir regioninę integraciją galėtų daug mažesnis procentinis dydis nei tas, kuris yra taikomas tam pačiam produktui, kai jis gaunamas perdirbant kilmės statuso neturinčias medžiagas. Bet tada išlieka galimo neteisingo muitų tarifų lengvatų taikymo ar netgi jų apėjimo rizika. Kad taip neatsitiktų, gali būti nustatyta ir (arba) papildomomis sąlygomis ar kriterijais papildyta kumuliacijos vertės viršutinė riba.

Yra tikimybė, kad regioninė kumuliacija plėsis, ir neatmetama galimybė, kad bus įsteigtos naujos grupės ar sujungtos (išplėtos) jau esančios. Tai paskatintų papildomų galimybių besivystančioms ir mažai išsivysčiusioms šalims pagerinti savo ekonominę padėtį atsiradimą.

Muitinės procedūrų ir kontrolės keitimas. Nepakanka pakeisti tik teisinės sąlygas tam, kad būtų įvykdyti tinkami preferencinių susitarimų pakeitimai. Nes kartu reikia nustatyti ir tinkamas procedūras, kontrolę ir susitarimo šalių kompetentingų institucijų administracinio bendradarbiavimo metodus, kurie užtikrintų sąlygų laikymąsi, apsaugotų ekonominius ir finansinius interesus, ir užkirstų kelią pažeidimams. To būtų galima pasiekti paskirsčius atsakomybę tarp ūkio subjektų, atsakingų už produktų kilmės nustatymą bei deklaravimą, ir muitinių, kurios turi atlikti būtiną auditą ir kontrolę. Keitimasis informacija ir administracinis bendradarbiavimas tarp šalių eksportuotojų ir šalių importuotojų institucijų, atsakingų už preferencinės kilmės kontrolę, turėtų remtis aiškiais įsipareigojimais bei procedūromis ir sustiprintas teisiniu bei veiklos požiūriu.

Taisyklių laikymosi priemonių kūrimas. Siekiant užtikrinti, kad valdžios institucijos vykdytų savo pareigą tinkamai taikyti kilmės režimą ir taisykles bei glaudžiai bendradarbiautų užkertant kelią pažeidimams, reikia sudaryti saugią aplinką komercinei veiklai. Visų pirma, vertėtų iš anksto įvertinti šalies pajėgumą administruoti susitarimą ir atitinkamas taisykles bei procedūras. Tai yra ypač aktualu sudarant naujus preferencinius susitarimus ar keičiant (išplėčiant) jau galiojančią susitarimą. Be to, šalys naudos gavėjos turi pačios pasirūpinti naujausia informacija ir mokymais, susijusiais su preferencinių kilmės taisyklių taikymu. Tokioms šalims visgi gali būti teikiama pagalba trimis lygiais: regioniniu, tarptautiniu ir Bendrijos. Turi būti užtikrintas geresnis koordinavimas su dvišale parama.

Siekiant užtikrinti sąžiningą Bendrijos ir jos prekybos partnerių prekybą, svarbų vaidmenį turi valdžios institucijų stebėjimas (monitoringas), kuris parodo kaip atliekamas kilmės valdymas ir kontrolė. Tokią informaciją šalys narės turėtų teikti ir Komisijai, kad EB susipažintų su padėtimi ir galėtų atsiskaityti savo partneriams. Monitoringas vykdomas sudarant sutartis su atitinkama šalimi, pateikiant jai klausimynus ir, jei reikia, apsilankant joje monitoringo tikslais. Monitoringas reikalauja nustatytos teisinės bazės, techninių reikalavimų ir išlaidų finansavimo.

Kovojant su pažeidimais, šalių eksportuotojų ir importuotojų kompetentingos institucijos turi imtis bendrų veiksmų, t.y. glaudžiai bendradarbiauti. Jei bendradarbiauti atsisakoma, taikomos atsargumo priemonės ir apsaugos mechanizmai, tokie kaip: pranešimai importuotojams, lengvatų taikymo sustabdymas, ir galima šalies pažeidėjos finansinė atsakomybė. Preferencinius susitarimus kontroliuojančios oficialios institucijos turi vykdyti savo pareigas, susijusias su preferencinio režimo suteikimo sąlygų vykdymu ir kontrole. Jei šios

institucijos savo pareigų nevykdo, jos gali būti finansiškai atsakingos visais atvejais, kai vienos iš šalių pareigų nevykdymas turi įtakos kitos šalies finansiniams interesams (pajamų iš muitų, kurių negalima išieškoti iš importuotojo, praradimas) ir nustatomas priežastinis ryšys tarp kaltės (arba nevykdymo) ir dėl to atsiradusios finansinės žalos.

3.3. Kilmės kontrolės tobulinimas remiantis rizikos veiksniais

Muitinė yra labai svarbus kiekvienos valstybės ekonominės politikos ir tarptautinės prekybos plėtros elementas. Muitinių administracijos turi svarbias galias – turi teisę tikrinti įvežamus, išvežamus bei tranzitu per šalį gabenamus krovinius bei prekes; turi teisę neduoti leidimo įvežti ar išvežti arba paspartinti prekių judėjimą per valstybių sienas, turi teisę reikalauti informuoti apie importuojamas ir eksportuojamas prekes. Muitinė, turėdama specifinius įgaliojimus, vaidina ypatingą vaidmenį saugant ir supaprastinant tarptautinę prekybą.⁵⁵ Sukūrus bendrąją rinką, valstybėse narėse buvo panaikinti visi tarpusavio pasienio formalumai. Šalių muitinės tapo atsakingos už išorės sienos apsaugą, susijusią su prekių gabenimu, ir taip virto vienintele užkarda tarp neteisėtos ir pavojingos tarptautinės prekybos ir judėjimo laisvės bendrojoje rinkoje. Glaudžiai bendradarbiaudamos su kitomis institucijomis, ES muitinės atlieka itin svarbų vaidmenį.⁵⁶

- remiant teisėtą prekybą ir stiprinant konkurencingumą
- užtikrinant teisingą muitų ir mokesčių mokėjimą
- kovojant su klastotėmis ir piratavimu
- apdorojant informaciją, vertinant prekybos pobūdžio pokyčius ir atliekant rizikos vertinimą, kad būtų atskleista apgaulinga, teroristinė ir nusikalstama veikla, ir taip prisidedant prie kovos su kitų rūšių sukčiavimu, organizuotu nusikalstamumu, narkotikais ir terorizmu

---

⁵⁵ Radžiukynas J. ir kt. Europos Sąjungos bendroji prekybos politika. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2011, p. 275

⁵⁶ Muitų sąjungos raidos strategija. Komisijos komunikatas Tarybai, Europos parlamentui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Europos Bendrijų Komisija. Briuselis, 1.4.2008 KOM(2008) 169 galutinis.

- įgyvendinant prekybos politikos priemones (pvz., prekybos susitarimai dėl lengvatinio režimo, kvotos ir antidempingo priemonės)
- saugant aplinką ir piliečius nuo visų rūšių pavojingų prekių

Rizikos vertinimas, susijęs su prekių srautais, yra vienas iš pagrindinių muitinės uždavinių. *Rizika*⁵⁷ apibrėžiama kaip tikėtinas, kad gali įvykti įvykis, susijęs su prekių, gabenamų tarp Bendrijos muitų teritorijos ir trečiųjų šalių, įvežimu, išvežimu, tranzitu, perkėlimu ir galutiniu vartojimu bei Bendrijos prekių statuso neturinčių prekių laikymu, kuris:

- a. trukdo teisingai taikyti Bendrijos ar nacionalines priemones
- b. kelia pavojų Bendrijos ir jos valstybių narių finansiniams interesams
- c. kelia grėsmę Bendrijos saugumui ir saugai, visuomenės sveikatai, aplinkai arba vartotojams

Rizikos valdymas yra sistemingas rizikos identifikavimas ir visų priemonių, būtinų rizikos kilimui apriboti, įgyvendinimas. Rizikos valdymui priskirtina veikla apima duomenų ir informacijos rinkimą, rizikos analizę ir įvertinimą, veiksmų parinkimą ir įgyvendinimą, taip pat reguliarią proceso ir jo rezultatų stebėseną bei peržiūrą, remiantis tarptautiniais, Bendrijos ir nacionaliniais šaltiniais bei strategijomis. Pagrindinis rizikos valdymo uždavinys – nuosekliai ir kompleksiskai šalinant pažeidimų atsiradimo priežastis, racionaliai naudojant finansinius, materialinius ir žmogiškuosius resursus, užkirsti kelią muitų teisės aktų pažeidimams, ypač kontrabandai, užtikrinti muitų teisės aktų vykdymą bei prekybos saugumą, supaprastinant tarptautinės prekybos procedūras, maksimaliai sumažinus tikrinimų skaičių.⁵⁸ Vadovaujantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 648/2005, iš dalies keičiančio Bendrijos muitinės kodeksą, muitinis tikrinimas grindžiamas rizikos analize, atliekama naudojantis automatinio duomenų apdorojimo techninėmis priemonėmis, siekiant nustatyti ir kiekybiškai įvertinti rizikos veiksnius ir sukurti rizikos veiksniams įvertinti būtinas priemones, besiremiančias nacionalinio, Bendrijos ir, jei esama, tarptautinio lygmens kriterijais (BMK 13 str. 2 d.). Pagal BMK 36 straipsnį, įvežimo muitinės įstaigai iš anksto yra pateikiama elektroninė

⁵⁷ 2005 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 648/2005, iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2913/92, nustatantį Bendrijos muitinės kodeksą // L 117/13

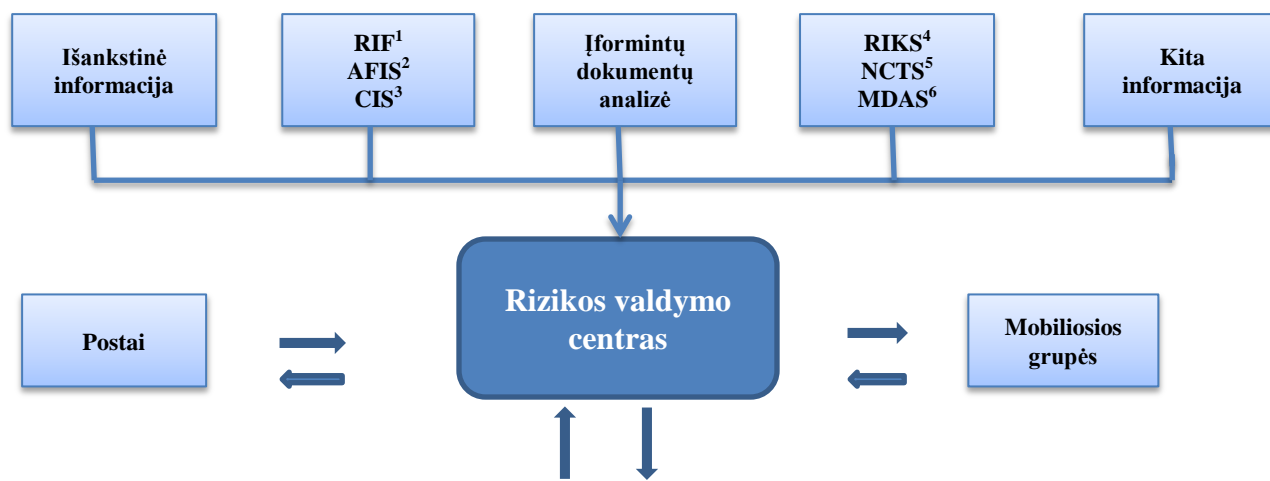
⁵⁸ Lietuvos muitinės departamentas, www.cust.lt

bendroji deklaracija, kurioje bus privaloma nurodyti rizikos analizei būtinus duomenis, pirmiausia – saugos ir saugumo tikslais.

Rizikos laipsnio sumažinimas pasiekiamas per rizikos nustatymą, rizikos dydžio įvertinimą, rizikos kategorijų išreiškinimą ir tinkamą išteklių paskirstymą, nukreipiant juos į riziką. Rizikos valdymas leidžia muitinei nukreipti kontrolę į sritis, kurios kelia didelę riziką ir kartu užtikrinti laisvą prekių judėjimą.⁵⁹

Valdant riziką, būtina nustatyti jos požymius. **Rizikos požymiai** yra veiksniai, kurie išreiškia tam tikrų pavojų visumą, mažinančią ar didinančią rizikos laipsnį tam tikroje srityje. Rizikos požymiai nustatomi naudojantis pranešimais, gautais iš ES valstybių narių muitinių, tarptautinės kovos su sukčiavimu informacinės sistemos (AFIS), Muitinės departamento struktūrinių padalinių, teritorinių muitinių ir kitų kanalų. Įvertinus gautą informaciją, yra kuriami rizikos profiliai, kurie, atsižvelgiant į rizikos laipsnį, būna centriniai, teritoriniai ir lokaliniai. Rizikos profilis – rizikos požymių ir nurodymų muitinės pareigūnui kombinacija, pagrįsta surinkta, išanalizuota ir įvertinta informacija. Muitinės pareigūnams jis pateikiamas per informacines sistemas, popierine arba kita forma. Rizikos profilis gali būti centrinis – taikomas visoje muitų teritorijoje, teritorinis – taikomas vienoje teritorinėje muitinėje arba atskirai profilyje nustatytoje muitų teritorijos dalyje, lokalus – taikomas viename ar keliuose atskiruose postuose.

Vyrauja šie pagrindiniai importuojamų prekių rizikos elementai: slėptuvėse gabenamos nedeklaruotos prekės, pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, nurodomas neteisingas prekių kodas pagal Kombinuotąją nomenklatūrą, klastojami kilmės ir kiti dokumentai, mažinamas prekių kiekis ir muitinė vertė.

⁵⁹ Stankevičius R. Rizikos samprata ir jos valdymas muitinėje. Jurisprudencija, 2005, t. 69(61); 70–76.

13 pav. Rizikos valdymo schema teritorinėse muitinėse

Šaltinis: Radžiukynas ir kt., 2011, p. 452

¹RIF - Rizikos informacijos formų sistema

²AFIS - Europos Komisijos kovos su sukčiavimu informacinė sistema

³CIS - bylų duomenų bazės modulis, naudojamas Europos Sąjungos valstybių narių kompetentingų institucijų tarpusavio pagalbai, užkardant, atskleidžiant ir tiriant nusikalstamas veikas ir kitus teisės pažeidimus bendrosios rinkos, muitų, pinigų sąjungos bei žemės ūkio srityse, įskaitant nusikalstamas veikas ir kitus teisės pažeidimus, susijusius su akcizais apmokestinamų prekių gabenimu.

⁴RIKS – Rizikos vertinimo ir kontrolės sistema

⁵NCTS – Tranzito kontrolės sistema

⁶MDAS - Muitinės deklaracijų apdorojimo sistema

Muitinė, atlikdama prekių srautų kontrolę ir ES išorinių sienų apsaugą, vadovaujasi pažangiais metodais ir sistemomis. Taip buvo įdiegta integruota muitinės informacinė sistema, susidedanti iš taikomųjų programų ir duomenų profilių (LITAR, MAPS, NCTS, MDAS ir kt.). Kas svarbu, buvo įdiegta Rizikos vertinimo ir kontrolės sistema (RIKS). Tai informacinė sistema, kurios paskirtis – padėti muitinės pareigūnui įvertinti muitinei pateikiamų deklaracijų ir jose esančių duomenų riziką. RIKS pateikia muitinės pareigūnams nuorodas į teisės aktus, susijusius su deklaruojamų prekių kontrole, prekių bei jas deklaruojančios įmonės rizikos laipsnį bei nurodymus, kokį tikrinimą būtina atlikti. RIKS taip pat sudarys palankias sąlygas plėtotis sąžiningam verslui ir užkirs kelią kontrabandai. Norint užtikrinti, kad per sieną nebūtų gabenamos nedeklaruotos prekės, reikėtų tikrinti visus deklaruojamus krovinius ir juos perskaičiuoti. Tuo tarpu RIKS tikrinimui atrinks tik tas deklaracijas, kurios kelia didžiausią pažeidimų riziką.

Informacinės technologijos ir specialios muitinės programos padeda greičiau atpažinti riziką ir imtis priemonių rizikai sumažinti. Kai pažeidimai nustatomi muitinės poste, informacija perduodama atsakingam už rizikos valdymą muitinės struktūriniam padaliniui, kur rizika analizuojama, vertinama, nustatoma galima žala ir priimamas sprendimas dėl jos įtakos muitinės prižiūrimų prekių tiekimo procesams. Jei nusprendžiama nustatytą riziką įtraukti į rizikos profilių duomenų bazę, pagal rizikos valdymo sistemoje esančius nurodymus mobiliosios grupės pareigūnai gali tikrinti prekes ir transporto priemones kelio ir muitinės postuose tinkamu laiku ir būdu.⁶⁰

Rizikos valdymas garantuoja sėkmingą muitinės veiklą, užtikrinant prekių judėjimo laisvę ir apsaugant ekonominius ir finansinius interesus.

---

⁶⁰ Radžiukynas J. ir kt. Europos Sąjungos bendroji prekybos politika. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2011, p. 452-453.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išvados:

1. Lietuva, įstojus į ES, pradėjo taikyti preferencinį režimą prekiaujant su trečiosiomis šalimis, su kuriomis ES yra sudariusi preferencinės prekybos sutartis. Sumažinti ar nulintai muitai prekyboje tarp šalių, su kuriomis sudaryti preferenciniai susitarimai, taikomi tik prekėms, kurios yra įgijusios susitariančių šalių kilmės statusą. Susitariančių šalių preferencinę prekių kilmę patvirtina vienas iš šių kilmės įrodymo dokumentų: EUR.1, EUR-MED, A.TR judėjimo sertifikatai, A formos kilmės sertifikatai ir preferencinės prekių kilmės deklaracija sąskaitose faktūrose, kuriuos išduoda eksportuojančios šalies muitinės.
2. Prekių kilmės nustatymas, kilmę įrodančių dokumentų išdavimas ir muitinių administracinis bendradarbiavimas vykdomas pagal preferencinių susitarimų Kilmės protokolą Nr. 4. Šio protokolo II priede „Kilmės taisyklių sąrašas“ yra pateiktos kiekvienoje kombinuotosios prekių nomenklatūros subpozicijoje klasifikuojamoms prekėms kilmės įgijimo taisyklės, kai šių prekių gamybai naudojami kilmės statuso neturintys produktai.
3. Pagal Lietuvos muitinės įstatymo 38 straipsnį, eksportuotojams, atitinkantiems Muitinės departamento generalinio direktoriaus nustatytus patikimumo reikalavimus, jų rašytiniu prašymu muitinės įstaiga suteikia teisę supaprastinta tvarka patvirtinti preferencinę eksportuojamų prekių kilmę. Supaprastintų procedūrų taikymas – viena iš prioritetinių ES valstybių narių muitinių modernizavimo sričių, sudaranti palankias sąlygas verslui. Tokių supaprastintų procedūrų esmė ta, kad dalį muitinės formalumų patikima atlikti pačiam verslo subjektui. Jei eksportuotojas gavo tokią teisę, jam ar jo įgaliotam atstovui išduodamas leidimas (patikimo eksportuotojo liudijimas). Patikimas eksportuotojas turi teisę nepriklausomai nuo eksportuojamų prekių siuntos vertės pats išduoti kilmės įrodymo dokumentus.
4. Lietuvai prisijungus prie ES vykdomų laisvos prekybos susitarimų, pažymėtini teigiami prekybos pokyčiai su ELPA valstybėmis, nežiūrint į prekybos masto svyravimus,

prekybos balansas išliko teigiamas. Prekyboje su Kroatija Lietuvos eksporto apimtis auga sparčiau už importą, o prekyboje su Maroku žymiai išaugo importas.

5. Importuojamų prekių kilmės kontrolė yra svarbi muitinės veiklos sritis. Kontrolės svarba pasireiškia ne tik mokesčių rinkimo, bet ir vienodų importo sąlygų sudarymu verslo dalyviams bei sąžininga konkurencija. Pagal preferenciniuose prekybos susitarimuose nustatytas administracinio bendradarbiavimo procedūras, importuojančios šalies muitinei turint pagrįstų abejonų dėl deklaruojamos prekių kilmės ir kilmės įrodymo dokumentų, ji siunčia užklausimą eksportuojančios šalies muitinei patikrinti prekių kilmę įrodančius dokumentus. Tai padeda nustatyti prekių kilmės dokumentų klastojimo ir apgaulės atvejus.
6. 2007-2010 m. laikotarpiu kilmės dokumentus išdavusioms šalims Lietuvos muitinė pateikė 709 užklausimus patikrinti 5875 kilmės dokumentus, iš kurių 38,7 proc. atvejų deklaruota prekių kilmė nepasitvirtino..Dėl prekių kilmės dokumentų klastojimo ir apgaulės 2007 – 2011 m Lietuvos muitinė papildomai apskaičiavo 6 383 651 Lt mokėtiną sumą.
7. Siekiant efektyviau kontroliuoti prekių srautus ir užkirsti kelią pažeidimams, užsienio prekyba vykdoma remiantis rizikos veiksnių analize. Tam muitinėje įdiegtos specialios informacinės sistemos ir kuriami duomenų profiliai, užtikrinantys prekybos ir ekonominių bei finansinių interesų apsaugą.
8. Kilmės taisyklių supaprastinimas ir tobulinimas yra svarbus prekybos liberalizavimo elementas, padedantis mažai išsivysčiusioms ir besivystančioms šalims mažinti skurdą ir sėkmingiau integruotis į pasaulio ekonomiką. Šiuos tikslus padeda įgyvendinti Europos Komisijos pasirašytas komunikatas „Besivystančios šalys, tarptautinė prekyba ir darnus vystymasis: Bendrijos bendrųjų tarifų lengvatų (BLS) vaidmuo 2006–2015 m.“

Pasiūlymai:

1. Organizuoti informacinių ir ryšių technologijų naudojimą remiantis Bendrijos Modernizuotame kodekse nustatytais principais (vieno langelio, vieno sustojimo, vieno prieigos taško, centralizuoto muitinio įforminimo, savikontrolės principai), kurie leistų užtikrinti palankesnių prekybos sąlygų sudarymą bei padidinti muitinės kontrolės

veiksmingumą, dėl ko padidėtų visuomenės saugumas ir sumažėtų verslo subjektų patiriamos išlaidos.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų.
<http://eur-lex.europa.eu/lt/treaties/dat/12003T/htm/L2003236LT.003301.htm> (žiūrėta 2011-05-10)
2. LR įstatymas dėl laisvosios prekybos sutarčių denonsavimo (2003 m. spalio 21 d. Nr. IX-1792)
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=220304&p_query=&p_tr2=
(žiūrėta 2011-05-13)
3. Europos Sąjungos muitinės kodeksas ir jo įgyvendinimo nuostatos. Vilnius: Linava, 2007.
4. Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2004 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. 1B-610 Dėl EUR.1 judėjimo sertifikatų, A.TR. judėjimo sertifikatų ir A formos kilmės sertifikatų pildymo ir išdavimo taisyklių patvirtinimo.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=235293&p_query=&p_tr2=2
(žiūrėta 2011-06-10)
5. Muitinės departamento prie LR finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2010 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. 1B-433 Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. 1B-610 „Dėl EUR.1 judėjimo sertifikatų, A.TR. judėjimo sertifikatų ir A formos kilmės sertifikatų pildymo ir išdavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo.
<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=73909A98-01D0-4C6B-80FA-7F2045251A00> (žiūrėta 2011 – 06 – 10)
6. 2004 m. balandžio 27 d. Lietuvos Respublikos Muitinės įstatymas Nr. IX-2183
http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=386887 (žiūrėta 2011- 06 – 10)

7. Muitinės departamento prie LR finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1B-280 „Dėl prisijungimo prie muitinės informacinės sistemos, duomenų įvedimo į šią sistemą ir iš jos gautų duomenų naudojimo ir saugojimo taisyklių patvirtinimo.“
<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=2CFD826B-0E76-4C45-9284-2671946EFD1C> (žiūrėta 2011 – 06 – 10)
8. Muitinės departamento prie LR finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. 1B-610 „Dėl EUR.1 judėjimo sertifikatų, A.TR. judėjimo sertifikatų ir A formos kilmės sertifikatų pildymo ir išdavimo taisyklių patvirtinimo.“
<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=6661D626-ECFB-493D-9D04-450F379A438F> (žiūrėta 2011- 06 -10)
9. Muitinės departamento prie LR finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. rugsėjo 21 d. įsakymas Nr. 1B-623 “Dėl EUR.1, EUR-MED judėjimo sertifikatų ir sąskaitos faktūros deklaracijos muitinio tikrinimo taisyklių patvirtinimo.”
<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=A3400F18-A65E-4B76-8AAD-31B9354F9382> (žiūrėta 2011 – 06 – 10)

Specialioji literatūra

10. Radžiukynas J. ir kt. Europos Sąjungos bendroji prekybos politika. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2011.
11. Povilauskienė D. Teisė ir muitinės veikla. Vilnius: MRU, 2006.
12. Sarapinienė S., Avižienis J. Š. Muitinės procedūros. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2008.
13. Bernatonytė D. Tarptautinė prekyba. Kaunas: Technologija, 2007.
14. Vėlyvis J. Euroverslas: Asmenų, paslaugų, prekių ir kapitalo laisvas judėjimas. Vilnius, UAB „Ciklonas“, 2005.
15. Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. Vilnius: Eugrimas, 2006.
16. Navickas V. Europos Sąjungos rinkų ypatumai. Kaunas: Technologija, 2008.
17. Vitkus G. Europos Sąjungos enciklopedinis žinynas. Vilnius: Eugrimas, 2008.
18. Lietuvos užsienio prekybos pokyčių ir plėtros analizė: mokslinio tyrimo darbo ataskaita pagal LR ūkio ministerijos užsakymą. Vykdytojas: UAB “ETKC”: Kaunas, 2005.

19. Stankevičius R. Rizikos samprata ir jos valdymas muitinėje. *Jurisprudencija*, 2005, t. 69(61); 70–76.

Sutartys

20. Sutartis dėl kilmės taisyklių. *Oficialusis leidinys L 336*, 23/12/1994 p. 0144 – 0150.
21. Euro-Mediterranean Agreement establishing an association between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Kingdom of Morocco, of the other part // *OJ*, 2000, L 70; 2005, L 336.
22. Stabilisation and Association Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Croatia, of the other part // *OJ*, 2005, L26.
23. Europos ekonominės bendrijos ir Šveicarijos konfederacijos susitarimas // *OL*, 1972, L 300; 2006, L45.
24. Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Korėjos Respublikos laisvosios prekybos susitarimas. *Oficialusis leidinys L 127/6*.

Reglamentai

25. 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 450/2008, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (Modernizuotas muitinės kodeksas) // *OL*, L 145.
26. 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą // *OL L 302*.
27. 1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas.
28. 2003 m. gegužės 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 881/2003, iš dalies keičiantis Reglamentą (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantį Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas.
29. 2010 m. lapkričio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1063/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr.

2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas. Oficialusis leidinys L 307 , 23/11/2010 p. 0001 – 0081.

30. 2005 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 648/2005, iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2913/92, nustatantį Bendrijos muitinės kodeksą // L 117/13

Sprendimai

31. ES–Maroko asociacijos Tarybos sprendimas, iš dalies keičiantis Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių susitarimo 4 protokolą dėl sąvokos „produktų kilmė“ apibrėžimo ir administracinio bendradarbiavimo metodų - Bendrijos bendrosios pozicijos projektas / SEK/2004/1428 galutinis /

Komisijos komunikatai

32. Green paper on the future rules of origin in preferential trade arrangements. Brussels, 18 12 2003 COM (2003) 787 final.
33. Prekyba, augimas ir tarptautinė arena. Prekybos politika – svarbiausia ES 2020 m. strategijos sudėtinė dalis. Europos Komisija, Prekyba. COM (2010) 612.
34. Besivystančios šalys, tarptautinė prekyba ir darnus vystymasis: Bendrijos bendrųjų tarifų lengvatų (BLS) vaidmuo 2006–2015 m. Komisijos komunikatas Tarybai, Europos parlamentui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Europos Bendrijų Komisija. Briuselis, 7.7.2004 KOM(2004) 461 galutinis.
35. Kilmės taisyklės preferenciniuose prekybos susitarimuose: Ateities gairės. Komisijos komunikatas Tarybai, Europos parlamentui ir Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Briuselis, 16.3.2005 KOM(2005) 100 galutinis.
36. Muitų sąjungos raidos strategija. Komisijos komunikatas Tarybai, Europos parlamentui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Europos Bendrijų Komisija. Briuselis, 1.4.2008 KOM(2008) 169 galutinis.

Elektroniniai šaltiniai

37. http://www.wto.org/english/tratop_e/roi_e/roi_info_e.htm Technical information on rules of origin (žiūrėta 2011-05-13)
38. http://www.euro.lt/documents/poveikio_tyrimai/2002/Prekybos_rezimo_pokyciai_ataskaita_lt.pdf Ribokas A., Vaitkevičius D. Prekybos režimo pokyčių, Lietuvai tapus ES nare, įtakos įvertinimas. (žiūrėta 2011-05-13)
39. http://www.cust.lt/mport/failai/verslui/tarifinis_reguliavimas/prekiu_kilme/41_Prekiu_kilme_Kilme_ir_muitu_sajungos_2011_01_25.pdf 39. Prekių kilmė ir muitų sąjungos. (žiūrėta 2011-05-18)
40. http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/ziniasklaidai/straipsniai_ir_komentarai/lietuvos_uz_sienio_prekybos_politika_ir_jos_raida_veiksniu_analize/1299;from_topic_id:61 Vilpišauskas R. Lietuvos užsienio prekybos politika ir jos raida: veiksmų analizė. "Pinigų studijos", 2002, Nr. 3. (žiūrėta 2011-09-30)
41. <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/switzerland/> Europos Komisija: ES ir Šveicarijos dvišaliai prekybos santykiai (žiūrėta 2011-12-19)
42. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122529.pdf Top Trading Partners. DG Trade CG/MP. 2012-01-12. (žiūrėta 2012-01-14)
43. <http://www.wcoomd.org/home.htm> - Pasaulio muitinių organizacija
44. <http://www.cust.lt> - Lietuvos Respublikos muitinė
45. <http://www.urm.lt/index.php?1475291832> - Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerija
46. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/october/tradoc_148315.pdf ES ir Korėjos laisvosios prekybos susitarimo įgyvendinimas. Europos Sąjunga, 2011. (žiūrėta 2012-01-14)
47. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113448.pdf EU Bilateral Trade and Trade with the World : South Korea. DG Trade, 2010-01-12. (žiūrėta 2012-01-14)

Skadorva J. Importuojamų prekių kilmės kontrolė Lietuvos Respublikos muitinėje / Teisės ir muitinės bei mokesčių institucijų veiklos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. J. Radžiukynas. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, Tarptautinės prekybos ir muitų katedra, 2012. – 93 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas importuojamų prekių kilmės kontrolės Lietuvos Respublikos muitinėje efektyvumas, po Lietuvos įstojimo į ES ir perėmimo ES sutartinių santykių su trečiosiomis šalimis. Pirmoje darbo dalyje teoriniu aspektu tiriami prekių kilmės nustatymo ir kontrolės teisiniai pagrindai. Pateikiama prekių kilmės samprata, jos paskirtis bei reikšmė tarptautinėje prekyboje. Nagrinėjama prekių kilmės teisinio reglamentavimo sistema, preferencinės kilmės įgijimo taisyklės ir prekių kilmę įrodantys dokumentai. Antroje dalyje pateikta ES importuojamų prekių kilmės kontrolės analizė, Lietuvos importo ir eksporto statistinė analizė 2004 – 2011 m. laikotarpyje. Analizuojamas prekių kilmės dokumentų išdavimas ir tikrinimas. Trečioje darbo dalyje aptariamos preferencinių sutarčių perspektyvos ir tobulinimo kryptys, ES ateities gairės dėl preferencinės prekių kilmės taisyklių, taip pat kilmės kontrolės tobulinimas remiantis rizikos veiksniais.

Pagrindiniai žodžiai: užsienio prekyba, prekių kilmės šalis, preferencijos, kilmės sertifikatas

Skadorva J. The Control of Origin of Imported Goods in the Customs of the Republic of Lithuania / Master's Work in Law and Customs and Tax Institution Activities. Supervisor doc. dr. J. Radžiukynas. – Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2012. – 93 p.

ANNOTATION

This Master's Work deals with the analysis of the Lithuanian Customs efficiency and effectiveness controlling origin of imported goods after the Republic of Lithuania accessed the European Union and took over its contractual relations with the third countries. In the first part of the work determination and control of origin of goods are investigated in theoretical aspect. The concept of origin, its purpose and significance in international trade are revealed. This part of the work also presents the legal framework of origin of goods, rules of acquiring preferential origin and its proofs. In the second part of the work the analysis of the control on the EU imported goods' origin and statistical analysis of Lithuanian import and export during the period of 2004 – 2011 are performed. Moreover, issuing and verification of proofs of origin are analysed. The third part of MA Work deals with the prospects of preferential trade agreements and their development trends, the EU guidelines on the future of preferential rules of origin and improvement of control of origin based on risk factors.

Key words: foreign trade , country of origin, preferences, certificate of origin

Skadorva J. Importuojamų prekių kilmės kontrolė Lietuvos Respublikos muitinėje / Teisės ir muitinės bei mokesčių institucijų veiklos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. J. Radžiukynas. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, Tarptautinės prekybos ir muitų katedra, 2012. – 93 p.

SANTRAUKA

Lietuva įstojus į ES, pradėjo vykdyti bendrą užsienio prekybos ir muitų politiką bei laisvos prekybos susitarimus. Lietuva taip pat pradėjo taikyti preferencinį režimą prekiaujant su trečiosiomis šalimis. Be teigiamo tokių preferencijų taikymo poveikio, kai taikomas sumažintas ar nulinis maito tarifas, yra ir neigiamas poveikis, kai lengvatinė prekyba vykdoma nesąžiningai prekių kilmės elemento atžvilgiu. Todėl preferencinių susitarimų tinkamas vykdymas, tokių susitarimų taikymo ypatumai ir perspektyvos bei importuojamų prekių kilmės kontrolė muitinėje tampa aktualūs.

Magistro baigiamojo darbo tikslas yra išnagrinėti prekių kilmės nustatymo teisinius ir ekonominius aspektus, prekių kilmės kontrolės teisinio reglamentavimo sistemą ir praktinį kilmės kontrolės įgyvendinimą LR muitinėje.

Darbe keliami uždaviniai yra atskleisti prekių kilmės sampratą ir prekių kilmės nustatymo taisykles. Ištirti prekių kilmės teisinio reglamentavimo sistemą. Atlikti prekių kilmės taisyklių, nustatytų ES preferenciniuose susitarimuose, lyginamąją analizę. Atlikti importuojamų prekių kilmės kontrolės Lietuvos muitinėje analizę. Numatyti importuojamų prekių kilmės kontrolės teisinių ir organizacinių aspektų, taikomų LR muitinėje, tobulinimo kryptis.

Darbe iškelta tyrimo hipotezė - prekių kilmės klastojimų atvejų, importuojant prekes, dažnai pasitaiko, todėl kontrolės vykdymas yra būtinas. Tyrimo hipotezė pasitvirtino, nes atsižvelgiant į Lietuvos muitinės išsiųstų patikrinti prekių kilmės dokumentų į išdavusias juos šalis skaičių, pasitvirtina prekių kilmės kontrolės būtinumas. Administracinis muitinių bendradarbiavimas, patikrinimai, atliekami vadovaujantis rizikos kriterijais, ir modernių informacinių sistemų kūrimas turėtų pagerinti prekių kilmės kontrolės efektyvumą. Tačiau kai kurios minėtos kilmės kontrolės sritys reikalauja tobulinimo.

Magistro baigiamajame darbe naudojama teorinės medžiagos analizė, teisės aktų analizė, statistinių ir muitinės paskelbtų duomenų analizė bei vaizdavimas lentelėmis, grafikais ir diagramomis. Darbe remiamasi pirminiais ir antriniais informacijos šaltiniais.

SUMMARY

Skadorva J. The Control of Origin of Imported Goods in the Customs of the Republic of Lithuania / Master's Work in Law and Customs and Tax Institution Activities. Supervisor doc. dr. J. Radžiukynas. – Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2012. – 93 p.

After the accession to the EU, Lithuania started to implement the EU's Common Foreign Trade and Customs Policy, and also the EU's free trade agreements. In trade with the third countries Lithuania started applying preferential trade regime. In spite of a positive impact, when products are imported to the EU at a reduced or zero rate of duty, such use of preferences has a negative effect – unfair preferential trade in respect of origin of goods. Therefore a proper implementation of preferential trade agreements, peculiarities of their application and their prospects as well as customs control on origin of imported goods are essential.

The aim of this work is to analyse legal and economic aspects of determination of origin of goods, legal framework of control on origin of goods and practical implementation of the control of origin in the Customs of the Republic of Lithuania.

Considering the topic of the research, the objectives of this work are to reveal the concept of origin of goods and its rules; explore legal framework of origin of goods; make a comparative analysis of preferential rules of origin as well as the analysis of the Lithuanian Customs control on origin of imported goods; foresee the Lithuanian Customs' used legal and organisational origin aspects' evolution trends.

The raised thesis – it is necessary to control the origin of imported goods because of the origin's frequent counterfeitings cases. According to the number of certificates of origin sent to the issuing countries in order to verify them, the necessity of control is obvious. In relation to that the thesis was proved. Administrative customs cooperation and assistance, verification of certificates of origin based on the risk factors, and the introduction of modern information systems should improve the efficiency of origin's control. However, some areas of the control on origin need to be improved.

The aim of this MA Work was reached by the analysis of theoretical material, legal acts, statistical data and customs' published data analysis, and their graphical representation in charts and diagrams. Work is based on primary and secondary sources of information.

OPERACIJOS, LAIKOMOS NEPAKANKAMU PRODUKTŲ APDOROJIMU AR PERDIRBIMU KILMĖS STATUSUI ĮGYTI (MINIMALIOS OPERACIJOS)⁶¹:

1. Operacijos, užtikrinančios prekių išsaugojimą jas sandėliuojant bei transportuojant
2. Prekių pakuočių išardymas ir surinkimas
3. Plovimas, valymas; dulkių, oksido, alyvos, dažų ar kitokių apvalkalų nuvalymas
4. Tekstilės lyginimas ar spaudimas
5. Paprastos dažymo ir poliravimo operacijos
6. Grūdų ar ryžių lukštenimas, dalinis ar visiškas balinimas, poliravimas ir glazūravimas
7. Cukraus dažymo ar gabalinio cukraus formavimo operacijos
8. Vaisių, riešutų ir daržovių lupimas, kaulikų išėmimas, išlukštenimas
9. Galandimas, paprastas tekinimas ar paprastas pjaustymas
10. Sijojimas, pirminė atranka, rūšiavimas, klasifikavimas, įvertinimas, suderinimas (įskaitant komplektų sudarymą)
11. Paprastas išpilstymas į butelius, skardines ar kitas talpyklas, dėjimas į maišus, dėklus, dėžes, kortelių ar lentelių tvirtinimas, kitos paprastos pakavimo operacijos
12. Ženklių, etikečių, lipdukų ar kitų panašių atpažinimo ženklų tvirtinimas ar spausdinimas ant prekių ar jų pakuočių
13. Paprastas vienos ar kelių rūšių produktų sumaišymas, kai viena ar daugiau mišinio sudedamųjų dalių neatitinka šiame skirsnyje nustatytų sąlygų, kad būtų galima juos laikyti, kad jų kilmės šalis yra šalis naudos gavėja ar Bendrija
14. Paprastas prekės surinkimas iš dalių sudarant užbaigtą gaminį arba prekės išardymas į dalis
15. Dviejų ar kelių operacijų, išvardytų 1-15 punktuose, atlikimas
16. Gyvulių skerdimas

---

⁶¹ BMKĮN 70 str. 1 d.

**ŠALYS IR TERITORIJOS, KURIOMS GALI BŪTI TAIKOMA EUROPOS BENDRIJOS
BENDROJI PREFERENCIJŲ SISTEMA (BPS):**

Afganistanas	Botsvana	Hondūras
Alžyras	Centrinės Afrikos Respublika	Indija
Amerikos Samoa	Čadas	Indijos vandenyno britų sritis
Antigva ir Barbuda	Dominika	Indonezija
Angilija	Dominikos Respublika	Irakas
Armėnija	Dramblio Kaulo Krantas	Iranas
Angola	Džibutis	Jamaika
Antarktis	Egiptas	Jemenas
Argentina	Ekvadoras	Jordanija
Aruba	Eritrėja	Jungtiniai Arabų Emyratai
Azerbaidžanas	Etiopija	Jungtinių Valstijų mažosios aplinkinės salos
Bahamos	Falklando salos	Kaimanų salos
Bahreinas	Fidžis	Kalėdų sala
Baltarusija	Filipinai	Kambodža
Barbadosas	Gabonas	Kamerūnas
Bangladešas	Gajana	Kataras
Belizas	Gambija	Kazachstanas
Beninas	Gana	Kenija
Bermudai	Gibraltaras	Kinija
Bisau Gvinėja	Grenada	Kirgizija
Bolivija	Grenlandija	Kiribatis
Brazilija	Gruzija	Kokosų (Keelingo) salos
Brunėjus	Guamas	Kolumbija
Burkina Fosas	Gvatemala	Komorai
Burundis	Gvinėja	Kongo Demokratinė Respublika
Butanas	Haitis	
Buvė sala	Herdo salos	

Kongas	Nauru Respublika	Sen Pjeras ir Mikelonas
Kosta Rika	Nepalas	Sent Kitsas ir Nevis
Kuba	Nigerija	Sent Lusija
Kuko salos	Nigeris	Sent Vinsentas ir Grenadinai
Kuveitas	Nikaragva	Siera Leonė
Laosas	Niuje Sala	Sirija
Lesotas	Norfolko Sala	Somalis
Libanas	Olandijos Antilai	Sudanas
Liberija	Omanas	Surinamas
Libija	Pakistanas	Svazilandas
Makao	Palau	Šri Lanka
Madagaskaras	Panama	Šv. Elenos sala
Majotas	Papua Naujoji Gvinėja	Tadžikistanas
Malaizija	Paragvajus	Tailandas
Malavis	Peru	Tanzanija
Maldyvai	Pietų Afrika	Togas
Malis	Pietų Georgijos ir Pietų	Tokelau salos
Marianos šiaurinės salos	Sandwicho	Tonga
Marokas	Salos	Trinidadas ir Tobagas
Maršalo Salos	Pitcairnas	Tunisas
Mauricijus	Prancūzijos Pietų sritys	Turkmėnistanas
Mauritanija	Prancūzijos Polinezija	Turkso ir Caicoso salos
Meksika	Pusiaujo Gvinėja	Tuvalu
Mergelių salos (britų)	Rytų Timoras	Uganda
Mergelių salos (JAV)	Ruanda	Ukraina
Mianmaras	Rusija	Urugvajus
Mikronezija	Saliamono salos	Uzbekistanas
Mongolija	Salvadoras	Vanuatu
Montserratas	Samoa	Venesuela
Mozambikas	San Tomė ir Prinsipė	Vietnamas
Namibija	Saudo Arabija	
Naujoji Kaledonija	Seišeliai	
	Senegalas	

Wallisas ir Futuna

Zambija

Zimbabvė

Žaliasis Kyšulys

Jeigu sąrašė nurodyta šalis neįvykdo preferencijų gavimo sąlygų, toje šalyje kilusioms prekėms preferenciniai importo muitai netaikomi.

**ŠALYS IR REGIONAI, SU KURIAIS EUROPOS SĄJUNGOJE DAR VYKSTA
DERYBOS DĖL LAISVOSIOS PREKYBOS SUTARČIŲ SUDARYMO**

- Indija
- Kanada
- Libija
- Ukraina
- Andų bendrijos šalys (Ekvadoras, Kolumbija ir Peru)
- Persų įlankos šalių bendradarbiavimo taryba (*Gulf Cooperation Council* - Saudo Arabija, Omanas, Kuveitas, Kataras, Bahreinas, Jungtiniai Arabų Emyratai)
- Centrinė Amerika (Gvatemala, Hondūras, Kosta Rika, Nikaragva, Panama ir Salvadoras)
- Derybos su MERCOSUR (Argentina, Brazilija, Paragvajus, Urugvajus ir Venesuela) regionu, prasidėjusios 2000 metais, nuo 2004 m. yra laikinai sustabdytos
- Derybose su ASEAN regionu (Indonezija, Brunėjus, Filipinai, Kambodža, Laosas, Malaizija, Mianmaras (Birma), Singapūras, Tailandas ir Vietnamas) tai pat yra padaryta laikina pertrauka

JUDĖJIMO SERTIFIKATAS EUR.1

1. Eksportuotojas (Vardas ir pavardė arba pavadinimas, tikslus adresas, šalis)	EUR.1	No A 000.000	
	<i>Prieš pildydami šią formą, susipažinkite su kitoje lapo pusėje pateiktomis pastabomis</i>		
3. Gavėjas (Vardas ir pavardė arba pavadinimas, tikslus adresas, šalis) (Pildyti nebūtina)	2. Sertifikatas naudojamas preferencinėje prekyboje tarp		
	..... ir		
	(Įrašyti atitinkamas šalis, šalių grupes arba teritorijas)		
	4. Šalis, šalių grupė arba teritorija, kurios kilmės yra laikomi produktai	5. Paskirties šalis, šalių grupė arba teritorija	
6. Transportas (Pildyti nebūtina)	7. Pastabos		
8. Įrašo eilės numeris; ženklai ir numeriai; pakuočių skaičius ir rūšis⁽¹⁾; prekių aprašymas	9. Bruto masė (kg) arba kitas matas (litrai, m³ ir kt.)	10. Sąskaitos-faktūros (Pildyti nebūtina)	

⁽¹⁾ Jeigu prekės nesusupakuotos, atitinkamai nurodyti daiktų skaičių arba įrašyti žodį „Palaidos“

(2) Pildoma tik tuo atveju, jei to reikalauja eksportuojančios šalies ar	11. MUITINĖS PATVIRTINIMAS Deklaracija patvirtinta eksporto dokumentu(2) Forma .....Nr. Muitinės įstaiga ..... Išdavusi šalis ar teritorija .... Data .... (Parašas)	12. EKSPORTUOTOJO DEKLARACIJA Aš, toliau pasirašęs, deklaruoju, kad prekės atitinka šio sertifikato išdavimui nustatytas sąlygas; Vieta ir data .... (Parašas)
	13. PRAŠYMAS PATIKRINTI: Prašoma atlikti šio sertifikato autentiškumo ir tikslumo patikrinimą. ..... (Vieta ir data) Antspaudas ..... (Parašas)	14. PATIKRINIMO REZULTATAI Atliktas patikrinimas rodo, kad šis sertifikatas(1) ☐ buvo išduotas nurodytos muitinės įstaigos, o jame pateikta informacija yra tiksli ☐ neatitinka autentiškumo ir tikslumo reikalavimų (žr. pastabas) ..... (Vieta ir data) Antspaudas ..... (Parašas)

(1) Atitinkamą langelį pažymėti X.

JUDĖJIMO SERTIFIKATAS EUR-MED

Forma patvirtinta Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
 generalinio direktoriaus 2005 m. gegužės 2 d. įsakymu Nr. 1B-313

(pirmoji pusė)

MOVEMENT CERTIFICATE

1. Exporter (Name, full address, country)	EUR-MED No. A 000000	
	See notes overleaf before completing this form.	
3. Consignee (Name, full address, country) (Optional)	2. Certificate used in preferential trade between ..... and ..... <small>(Insert appropriate countries, groups of countries or territories)</small>	
	4. Country, group of countries or territory in which the products are considered as originating	5. Country, group of countries or territory of destination
6. Transport details (Optional)	7. Remarks ☐ Cumulation applied with..... <small>(Name of the country/countries)</small> ☐ No cumulation applied. <small>(Insert X in the appropriate box)</small>	
8. Item number; Marks and numbers; Number and kind of packages ⁽¹⁾; Description of goods	9. Gross mass (kg) or other measure (litres, m³, etc.)	10. Invoices (Optional)
11. CUSTOMS ENDORSEMENT Declaration certified Export document ⁽²⁾ Form ..... No. .... Of ..... Customs office ..... Issuing country or territory ..... Place and date ..... <div style="text-align: right;">Stamp</div> <div style="text-align: center;">..... (Signature)</div>		12. DECLARATION BY THE EXPORTER I, the undersigned, declare that the goods described above meet the conditions required for the issue of this certificate. Place and date ..... <div style="text-align: center;">..... (Signature)</div>

¹⁾ If goods are not packed, indicate number of articles or state « in bulk » as appropriate.

²⁾ Complete only where the regulations of the exporting country or territory require.

JUDĖJIMO SERTIFIKATAS A.TR

JUDĖJIMO SERTIFIKATAS

1. Eksportuotojas (pavadinimas, adresas, šalis)		A.TR. Nr. A 012504	
3. Gavėjas (pavadinimas, adresas, šalis)(nebūtina)		2. Transporto dokumentas (nebūtina) Nr. _____ Data _____	
7. Transportas (nebūtina)		4. ASOCIACIJA tarp EUROPOS EKONOMINĖS BENDRIJOS ir TURKIJOS	
9. Eilės Nr.		5. Šalis eksportuotoja	6. Paskirties šalis (*)
10. Ženklai ir numeriai; pakuočių skaičius ir rūšis (jeigu prekės nesupakuotos, nurodyti laivo pavadinimą, vagono arba transporto priemonės numerį); prekių aprašymas.		8. Pastabos	
11. Bruto masė (kg) arba kiekis (hl, m ³ , ir pan.)			
12. MULTINĖS PATVIRTINIMAS Deklaracija patvirtinta Eksporto dokumentas (2) Forma ..... Nr. .... Multinės įstaiga ..... Išduodanti šalis ..... (Vieta ir data) (Parašas)		13. EKSPORTUOTOJO DEKLARACIJA Aš, žemiau pasirašęs, deklaruju, kad aukščiau aprašytos prekės atitinka šio sertifikato išdavimo sąlygas. Antspaudas (Vieta ir data) (Parašas)	

(1) Įrašykite valstybę, kurioje yra arba Turcija

(2) Pildykite, jeigu nurodyta eksporto šalies taisyklėse.

2006 UAB „LODŽILA“ 00142

A FORMOS KILMĖS SERTIFIKATAS

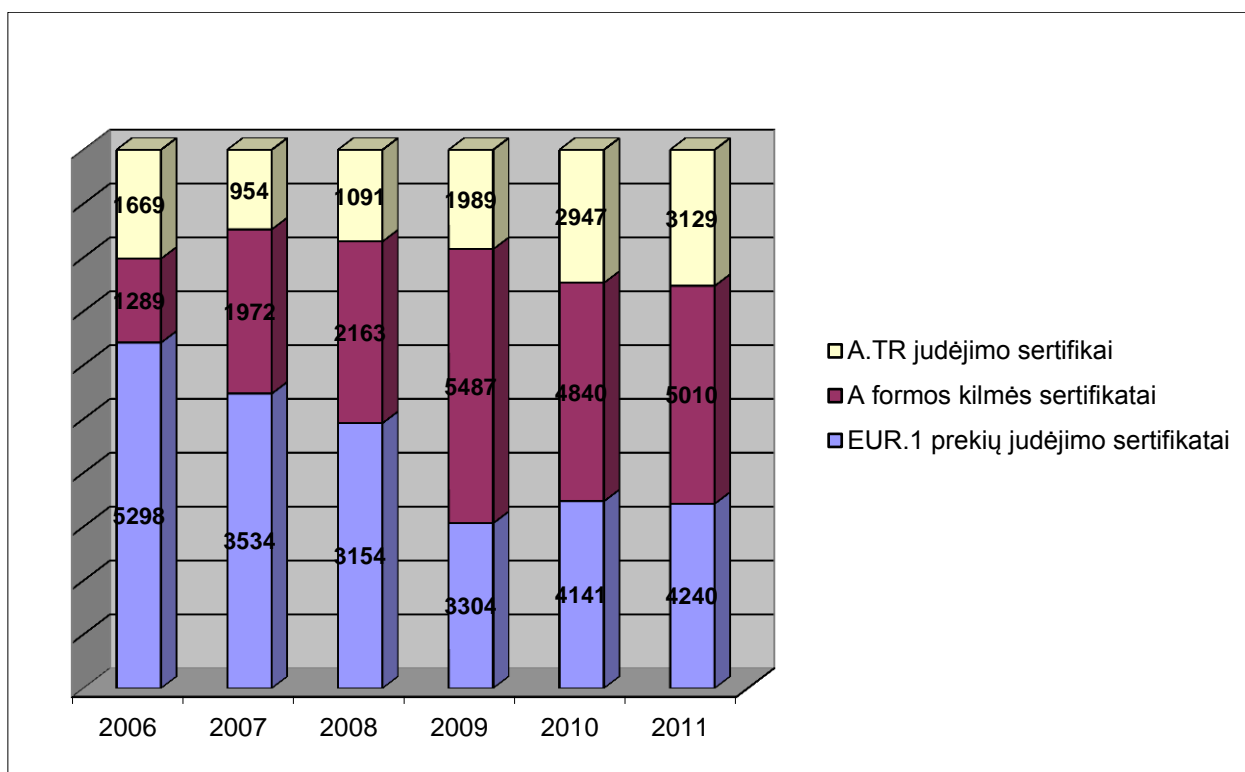
1. Goods consigned from (exporter's business name, address, country)			Reference No		
2. Goods consigned to (consignee's name, address, country)			<p style="text-align: center;">GENERALIZED SYSTEM OF PREFERENCES CERTIFICATE OF ORIGIN (Combined declaration and certificate) FORM A</p> <p>Issued in ..... (country) See notes overleaf</p>		
3. Means of transport and route (as far as known)					
4. For official use					
5. Item number	6. Marks and numbers of packages	7. Number and kind of packages; description of goods	8. Origin criterion (see notes overleaf)	9. Gross weight or other quantity	10. Number and date of invoices
11. Certification It is hereby certified, on the basis of control carried out, that the declaration by the exporter is correct. ..... Place and date, signature and stamp of certifying authority			12. Declaration by the exporter The undersigned hereby declares that the above details and statements are correct; that all the goods were produced in ..... (country) and that they comply with the origin requirements specified for those goods in the generalized system of preferences for goods exported to ..... (importing country) ..... Place and date, signature of authorized signatory		

A

IŠDUOTŲ PREKIŲ KILMĖS DOKUMENTŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL TIPUS

2006-2011 m.

Šaltinis: Muitinės departamento duomenys

EUROPOS BENDRIJOS PREFERENCINĖS KILMĖS ĮRODYMO REIKALAVIMAI⁶²

Kilmės šalis	Kilmės dokumentas	PE kilmės dokumentas	Kilmės dokumento galiojimas, mėn.	Vertė, eurai		
				PKD, EPKD, EUR.2	Keleivių bagažo dalis	Pašto siuntos
1	2	3	4	5	6	7
Albanija	EUR.1/PKD	PKD	4	6000	1200	500
Alžyras	EUR.1/EUR-MED PKD/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500
Andora (žemės ūkio produktai)	EUR.1/PKD	PKD	4	2820	565	200
Bendrosios muitų tarifų lengvatų sistemos šalys	A formos kilmės sertifikatas/PKD	nėra	10	6000	1200	500
Kosovas, Moldovos Respublika	EUR.1/PKD	PKD	4	6000	1200	500
Bosnija ir Hercegovina	EUR.1/PKD	PKD	4	6000	1200	500
Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalys	EUR.1/PKD	PKD	10	6000	1200	500
CARIFORUM valstybės	EUR.1/PKD	PKD	10	6000	1200	500
Čilė	EUR.1/PKD	PKD	10	6000	1200	500
Europos ekonominė erdvė (Norvegija, Islandija, Lichtenšteinas)	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500
Egiptas	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500
Farerų salos	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500

⁶² Prekių kilmė ir muitų sąjungos.

Izraelis	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500
Jordanija	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500
Juodkalnija	EUR.1/PKD	PKD	4	6000	1200	500
Kroatija	EUR.1/PKD	PKD	4	6000	1200	500
Korėjos Respublika	PKD	PKD	12	6000	1200	500
Libanas	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500
Makedonija	EUR.1/PKD	PKD	4	6000	1200	500
Marokas	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500
Meksika	EUR.1/PKD	PKD	10	6000	1200	500
Pietų Afrika	EUR.1/PKD	PKD	4	6000	1200	500
Seuta ir Melila	EUR.1/PKD	PKD	4	6000	1200	500
Serbija	EUR.1/PKD	PKD	4	6000	1200	500
Sirija	EUR.1/EUR2	nėra	5	2820	565	200
Tunisas	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500
Turkija (žemės ūkio produktai)	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500
Turkija (anglies ir plieno produktai)	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500
Užjūrio šalys ir teritorijos	Deklaracija EXP	nėra	10	nėra	nėra	nėra
Vakarų krantas ir Gazos ruožas	EUR.1/PKD EUR-MED/EPKD	PKD/EPKD	4	6000	1200	500

Priklausomai nuo prekių kilmės šalies ir jai taikomų preferencijų, teritorinei muitinei pateikiami 2 skiltyje nurodyti kilmės dokumentai. Kokios maksimalios vertės siuntai gali būti pateikiama sąskaitos faktūros deklaracija ar kilmės deklaracija (PKD), EUR-MED sąskaitos faktūros deklaracija (EPKD) arba EUR.2 forma, nurodyta 5 skiltyje, kokius preferencinę kilmę įrodančius dokumentus gali išduoti patvirtinti eksportuotojai (PE) – 3 skiltyje.

Kilmės dokumentai pradeda galioti nuo jų išdavimo datos ir turi būti pateikti teritorinei muitinei per 4 skiltyje nurodytą laikotarpį.

Kilmės dokumento pateikti nebūtina įrodant keleivio asmeninio bagažo arba privataus asmens kitam privačiam asmeniui siunčiamo nedidelio siuntinio preferencinę kilmę, jeigu jų vertė yra ne didesnė nei nurodyta lentelės 6 ir 7 skiltyse.

PADĖTIS, SUSIJUSI SU ES LPS IR JIEMS TENKANTI ES PREKYBOS DALIS (%)

REGIONAI IR SU LPS SUSIJUSI PADĖTIS		Pramonės produktai		Žemės ūkio produktai	
		Importas (%)	Eksportas (%)	Importas (%)	Eksportas (%)
Taikomi LPS		22.3	27.7	24.3	29.1
Čilė, Meksika, Pietų Afrika	Besivystančios šalies LPS	2,5	3,4	5,7	2,2
Andora, San Marinas, Turkija, Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija, Šveicarija	ELPA ir muitų sąjungos	14,6	15,9	11,6	14,6
Karibų jūros AKR šalys	EPS	0,3	0,3	1,0	0,6
Alžyras, Egiptas, Izraelis, Jordanija, Libanas, Marokas, Okupuotoji Palestinos Teritorija, Tunisas	Viduržemio jūros šalys, LPS	4,0	5,9	4,5	7,9
Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Kroatija, Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, Juodkalnija, Serbija	Vakarų Balkanų šalys, Stabilizacijos ir asociacijos susitarimai	0,9	2,2	1,5	3,7
LPS DERYBOS PASIBAIGUSIOS, BET SUSITARIMAS DAR NETAIKOMAS, VYKSTANČIOS IR SUPLANUOTOS LPS DERYBOS		21,8	25,6	56,2	26,2
Bolivija, Ekvadoras, Peru, Kolumbija	Andų Bendrija	0,4	0,6	5,3	0,4

Brunėjaus Darusalamas, Indonezija, Malaizija, Filipinai, Singapūras, Tailandas, Vietnamas	ASEAN	5,4	4,6	9,8	4,2
<i>Kosta Rika, Salvadoras, Gvatemala, Hondūras, Nikaragva, Panama</i>	Centrinė Amerika	0,2	0,4	2,8	0,4
Bahreinas, Kuveitas, Omanas, Kataras, Saudo Arabija, Jungtiniai Arabų Emyratai	Persijos įlankos bendradarbiavimo taryba	2,0	5,3	0,3	5,1
Argentina, Brazilija, Paragvajus, Urugvajus	MERCOSUR	1,5	2,5	20,9	1,5
Armėnija, Azerbaidžanas, Kanada, Gruzija, Indija, <i>Korėja</i> , Libija, Moldova, Sirija, Ukraina	Kiti LPS	10,0	9,1	7,2	8,0
AKR šalys, išskyrus Karibų jūros šalis	EPS	2,3	3,2	10,5	6,6
LPS NĖRA		55,8	46,7	19,5	44,7
Australija, Kinija, Japonija, Naujoji Zelandija, Rusija, Jungtinės Valstijos	Didieji prekybos partneriai	50,3	38,6	16,6	35,8
<i>Kitos pasaulio šalys (apie 70 valstybių)</i>		5,5	8,1	2,9	8,9

Pastaba. Pasibaigusios LPS derybos, bet dar netaikomi LPS – pasviriuoju šriftu.

Šaltinis: *Prekyba, augimas ir tarptautinė arena.* Prekybos politika – svarbiausia ES 2020 m. strategijos sudėtinė dalis. Europos Komisija, Prekyba. COM (2010) 612.